

11—15 november.

Debatter m. m.

Tisdagen den 14 november.

Sid.

Svar på fråga av herr Näsgård om framläggande av proposition ang. skattefria investeringsfonder för skogsbruket	4
---	---

Onsdagen den 15 november.

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.	7
Lagförslag om rätt till fiske m. m.	38
Strandägares jakträtt å allmänt vatten	46
Tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner	52
Ändringar i utskiftningsbeskattningen m. m.	57
Höjning av omsättningskatten å spritdrycker m. m.	60
Interpellationer:	
av herr Velander ang. avdragsrätten vid beskattning inom olika kommuner	77
av herr Mannerskantz om vidgad rätt till änkepension m. m. ..	79

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 15 november.

Tredje lagutskottets utlåtande nr 22, ang. förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.	7
— nr 23, ang. förslag till lag om rätt till fiske, m. m.	38
— nr 24, ang. ändring i lagen om delning av jord å landet, m. m. ...	46
— nr 25, ang. ändrad lydelse av 2 § lagen om rätt till jakt	46

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 194, ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (allmänna principfrågor)	51
— nr 195, ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (justitiedepartementet)	51
— nr 196, ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (försvarsdepartementet)	51
— nr 197, ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (socialdepartementet)	51
— nr 198, ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (kommunikationsdepartementet)	51
— nr 199 ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (finansdepartementet)	51
— nr 200 ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (ecklesiastikdepartementet)	51
— nr 201, ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (handelsdepartementet)	51
— nr 202, ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (inrikesdepartementet)	51
— nr 203, ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 (statens allmänna fastighetsfond och försvarets fastighetsfond)	51
— nr 204, ang. tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner	52
Bevillningsutskottets betänkande nr 62, ang. ändring i förordningen om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m.	57
— nr 63, om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m.	60

Lördagen den 11 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 257, angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående upprättande av en europeisk betalningsunion.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 194, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 behandlade allmänna principfrågor;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staterna för statens allmänna fastighetsfond och försvarets fastighetsfond; samt

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde,

Om framläggande av proposition ang. skattefria investeringsfonder för skogsbruket. m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till fiske, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.; samt

nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 2.05 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 14 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 8 och den 11 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad får härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 15 t. o. m. 24 november för deltagande i Europarådets session i Strasbourg.

Stockholm den 13 november 1950.

Bengt Elmgren.

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

På grund av sjukdom får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet till och med utgången av denna månad.

Örebro den 13 november 1950.

Rob. Krügel.

Att riksdagsman *Robert Krügel*, Sköllersta, som för närvarande vårdas å härvarande lasarets öronavdelning, på grund av sjukdom är oförmögen att delta i riksdagsarbetet t. o. m. innevarande månads utgång intygas härmed.

Örebro den 13 november 1950.

R. Sellén,

Lasaretsläkare.

Även den av herr Krügel sökta ledigheten beviljades.

Om framläggande av proposition ang. skattefria investeringsfonder för skogsbruket.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Näsgård* till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställt följande fråga: »Kommer proposition om skattefria investeringsfonder för skogsbruket att föreläggas nästa års riksdag?».

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **SKÖLD**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, er-

Om framläggande av proposition ang. skattefria investeringsfonder för skogsbruket.
höll ordet och anförde: Herr talman! Herr Näsgård har till mig riktat följande fråga:

Kommer proposition om skattefria investeringsfonder för skogsbruket att föreläggas nästa års riksdag?

I anledning härav vill jag erinra om att såväl 1947 som 1948 års bevillningsutskott uttalat, att frågan om investeringsfonder för skogsbruket borde upptagas efter det ifrågasatt lagstiftning angående taxering av jordbrukare enligt bokföringsmässiga grunder blivit genomförd. Min företrädare som finansminister har i interpellationssvar förra året anslutit sig till denna uppfattning. Jag anser mig icke för egen del ha anledning att intaga någon annan ståndpunkt i frågan.

Spörsmålet om taxering av jordbrukare enligt bokföringsmässiga grunder har varit aktuellt ganska länge inom finansdepartementet. Ärendet har emellertid ett par gånger måst läggas å sido till förmån för andra lagstiftningsfrågor, som till följd av växlingar i det ekonomiska läget varit mera brådskande. Å en nyligen upprättad preliminär förteckning över propositioner, avsedda att framläggas för 1951 års riksdag, är ärendet upptaget endast såsom »eventuell» proposition.

Vid nu angivna förhållanden kan frågan om eventuella investeringsfonder för skogsbruket icke förväntas bli föremål för proposition till nästa års riksdag.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för finansdepartementet för att jag så snabbt fått svar på min fråga och även fått del av svaret i förväg.

Jag beklagar, att svaret än en gång har blivit negativt, och jag måste rätta herr statsrådet på en punkt, nämligen i fråga om 1947 års bevillningsutskotts betänkande nr 26. Det är riktigt att utskottet sade, att frågan om investeringsfonder inte skulle kunna upptagas till behandling, förrän bestämmelser om bokföringsskyldighet för jordbruket ge-

nomförts. Det förvånar mig dock att detta ännu en gång anføres isolerat. Jag har nämligen redan vid ett tillfälle, för mer än två år sedan, här i riksdagen påpekat att bevillningsutskottet i sitt betänkande omedelbart fortsatte: »Vad särskilt angår investeringsfond för skogsbruk bör enligt utskottets mening, oberoende av om en lagstiftning angående bokföringsskyldighet kommer till stånd eller ej, undersökas, huruvida skogsägare skulle kunna beredas möjlighet att hos vederbörande skogsvårdsstyrelse deponera viss del av inkomsten av skogsbruk för framtida användning till skogsvårdande åtgärder.» Jag har talat med framstående skatteexperter, som äro av den uppfattningen att denna fråga för skogsbrukets vidkommande bör kunna ordnas genom spärkkonton av ett eller annat slag. Kontrollen är inte särskilt invecklad. När det gäller själva jordbruksdriften vill jag inte förneka att det kan vara rimligt att spörsmålet om investeringsfonderna sammankopplas med frågan om taxering enligt bokföringsmässiga grunder. Men jag vågar fortfarande bestrida, att det skulle vara nödvändigt när det gäller skogsbruket.

Denna fråga är av mycket stor vikt för skogsvården i landet. Det förefaller mig, som om finansdepartementet skulle vara av den åsikten, att det här är fråga om någon särskild förmån för skogsägarna. Så är det faktiskt inte, utan det är skogsvården som skulle ha nytta av att skogsägarna skulle få möjlighet att utföra avdragsgilla skogsvårdsarbeten de år det går att skaffa arbetskraft, oberoende av när inkomsten har tagits. Jag tycker för min del, att det borde ha varit ett utomordentligt tillfälle för regeringen att just i år ordna dessa investeringsfonder i samband med exportavgifterna för skogsprodukter. De fylla ju delvis samma ändamål.

Jag skall, herr talman, inskränka mitt anförande till detta, eftersom det nu endast gäller en enkel fråga, som inte bör föranleda någon vidlyftigare debatt. Men jag måste ännu en gång beklaga,

Om framläggande av proposition ang. skattefria investeringsfonder för skogsbruket.
att denna viktiga fråga ånyo har skjutits på framtiden.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag vill endast, i anledning av herr Näs-gårds yttrande att mitt svar skulle innehålla en felaktighet, fästa uppmärksamheten på att den framställda frågan gäller, huruvida proposition om skattefria investeringsfonder kommer att framläggas. Herr Näs-gård har däremot icke frågat mig rörande skattefria spärkontoavsättningar.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Det kan ju hända att jag inte är så styv i terminologien, men bevillningsutskottet kallar faktiskt i sitt betänkande nr 26/1947 dessa spärkonton investeringsfond för skogsbruk.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 257, angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående upprättande av en europeisk betalningsunion.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 194—204, bevillningsutskottets betänkanden nr 62 och 63 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 22—25.

På framställning av herr talmannen beslöts att tredje lagutskottets utlåtanden nr 22—25 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 258, angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 15 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Fru *Lindström* och herr *Hällgren* anmälde, att de den 10 respektive den 15 innevarande månad åter infunnit sig vid riksdagen.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 258, angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning beträffande direkta skatter, m. m.

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 januari 1950 dagtecknad proposition, nr 59, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om gräns mot allmänt vattenområde; samt

2) lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft fjorton i anledning av densamma vid vårsessionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 355 av herr *Gränebo* m. fl.,

nr 357 av herr *Lundqvist* m. fl.,

nr 359 av herr *Spetz*,

nr 360 av herr *Arrhén* och fru *Svenson* samt

nr 366 av herr *Mannerskantz* m. fl.; ävensom

inom andra kammaren:

nr 423 av herr *Lundberg*,

nr 425 av herr *Staxäng* m. fl.,

nr 427 av herr *Sundström* m. fl.,

nr 428 av herr *Sundström* m. fl.,

nr 429 av herr *Hæggbloom* m. fl.,

nr 430 av herr *Hæggbloom*,

nr 431 av herr *Jonsson* i *Skedsbygd* m. fl.,

nr 437 av herr *Boman* i *Stafsund* m. fl. samt

nr 445 av herr *Utbult* m. fl.

Vid höstsessionens början hade i frågan väckts ytterligare fyra motioner, vilka utskottet även behandlat, nämligen

inom första kammaren:

nr 523 av herr *Spetz* samt

nr 525 av herr *Sundberg*; ävensom

inom andra kammaren:

nr 623 av herr *Holmberg* m. fl. samt

nr 624 av herr *Nordkvist* m. fl.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i de genom förevarande proposition framlagda lagförslagen — måtte för sin del antaga under punkten införda förslag till

1) lag om gräns mot allmänt vattenområde;

2) lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m.;

B) att motionerna I: 355, 357, 359, 360, 366, 523 och 525 samt II: 423, 425, 427 — 431, 437, 445, 623 och 624, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under A), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde var i nedan angivna delar så lydande:

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

*(i Kungl. Maj:ts förslag:)**(i utskottets förslag:)*

1 §.

Vattenområde i havet är allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten).

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva;

2. allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd, dock med den inskränkningen att ej på grund härav skall till fastigheterna hänföras vatten vid ö eller holme vilken från fastlandet helt skiljes av vatten med sådan förbindelse; samt

3. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som enligt 1 eller 2 tillhör fastigheterna.

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva; samt

2. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som nu sagts.

3 §.

Vid rikets östra och södra kuster från gränsen mot Finland till Listershuvud i Blekinge hänföres till fastigheterna tillika allt vatten, som väl har annan förbindelse med öppna havet än i 2 § 2 angives men ej av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning beträffande vatten vid Gotland eller Öland eller vid andra öar, vilka från fastlandet helt skiljas av vatten som har förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat på sätt i första stycket sägs.

4 §.

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vänern, Vättern, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1 och 2 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

5 §.

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vänern, Vättern, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1—3 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.*Slutbestämmelserna.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

Vid tillämpning av denna lag skall den omständigheten att visst område redovisas i bihang till fastighetsregister för stad eller samhälle icke utgöra hinder mot att området anses ingå i fastigheterna.

Har vattenområde delats före den 1 januari 1951 och kommer enligt denna lag att till skifteslaget hänföras ytterligare vattenområde, skall detta anses delat mellan de ägolotter, som ligga vid stranden, efter de i 12 kap. 4 § jordabalken angivna grunderna; skedde den tidigare delningen efter väsentligen annan grund,

skall dock det nytillkomna vattenområdet anses delat mellan de ägolotter, vilkas vattenområden gränsa däremot, så att till varje ägolott hör den del därav, som är närmast ägolottens vattenområde. Utan hinder av vad nu stadgats skall vid gränsbestämning företagas den jämkning, som prövas erforderlig för att erhålla lämplig sträckning å gräns eller för att förhindra att ägolott avskäres från allmänt vattenområde.

Om ersättning av statsmedel med anledning av att vattenområde, som jämlikt dom eller annan särskild rättsgrund tillkommit fastigheterna eller eljest enligt äldre rätt ansetts tillhöra dessa, till följd av nya lagen frångår fastigheterna, är särskilt stadgat.

Vid utlåtagandet hade reservationer avgivits

1) av herrar *Eskilsson* och *Larsson* i Karlstad, vilka på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga 2 § förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde i följande lydelse:

Till fastigheterna hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö *vilken utgör fastighet eller del därav* ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva; samt

2. allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som nu sagts.

2) av herrar *Nils A. Larsson*, *Andersson* i Mölndal och *Utbult*, vilka av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte för sin del

dels antaga 2—4 och 6 §§ förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde i följande lydelse:

2 §.

Till fastigheterna hänföres i havet allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst

tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva.

3 §.

Vid rikets östra och södra kuster från gränsen mot Finland till Listershuvud i Blekinge hänföres till fastigheterna tillika allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet, av större bredd än en kilometer, räknat från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning beträffande vatten vid Gotland eller Öland eller vid andra öar, vilka från fastlandet helt skiljas av vatten som har förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer räknat på sätt i första stycket sägs.

4 §.

Vid rikets östra och södra kuster från gränsen mot Finland till Listershuvud i Blekinge hänföres till fastigheterna dessutom allt vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som enligt 2 eller 3 § tillhör fastigheterna.

6 §.

I annat vattenområde än havet finnes allmänt vatten allenast i Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Angående dessa sjöar äge vad i 1—4 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

dels ock med den ändrade beteckningen 5 och 7—9 §§ antaga de av utskottet föreslagna 4 och 6—8 §§ samma lag;

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

3) av herrar *Werner, Eskilsson, Ivar Nilzon, Andersson* i Dunker och *Larsson* i Karlstad, vilka på anförda skäl hemställt, utom annat, att riksdagen måtte för sin del antaga slutbestämmelserna i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde i följande lydelse:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953.

Vid tillämpning — — — (lika med utskottet) — — — i fastigheterna.

Har vattenområde delats före den 1 januari 1953 och kommer enligt denna lag att till skifteslaget hänföras ytterligare vattenområde, skall detta anses delat mellan de ägolotter, som ligga vid stranden, efter de i 12 kap. 4 § jordabalken angivna grunderna; skedde den tidigare delningen efter väsentligen annan grund, skall dock det nytillkomna vattenområdet anses delat mellan de ägolotter, vilkas vattenområden gränsa däremot, så att till varje ägolott hör den del därav, som är närmast ägolottens vattenområde. Utan hinder av vad nu stadgats skall vid gränsbestämning företagas den jämkning, som prövas erforderlig för att erhålla lämplig sträckning å gräns eller för att förhindra att ägolott avskäres från allmänt vattenområde.

Om ersättning — — — (lika med utskottet) — — — särskilt stadgat.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! I avseende å föredragningen av tredje lagutskottets utlåtande nr 22 hemställes,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A på det sätt, att de av utskottet tillstyrkta lagförslagen föredragas vart för sig, det första paragrafvis med slutbestämmelser, ingress och rubrik sist, varefter och sedan båda lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställda föredragres;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet samt, i den mån så finnes påkallat, även utskottets utlåtanden nr 23 och 24;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse något av lagförslagen kommer att helt eller delvis återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet bemyndigas att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A.

Utskottets under 1 framställda förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

1 §.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Huvudpunkten i det stora lagkomplex, som nu förelagts riksdagen genom fyra utlåtanden från tredje lagutskottet, ligger i fiskelagen. En fiskelag har begärts av riksdagen redan för bortåt ett tiotal år sedan, och det lagförslag, som nu framlägges, är resultatet av ett ingående arbete. Diskussionen såväl i pressen som även inom utskottet har emellertid väsentligen rört sig om den lag, som likaledes framlagts i detta sammanhang och som närmast i det nu förevarande utlåtandet är under kammarens behandling, nämligen det lagförslag som gäller frågan om nya gränser för fastigheterna ute vid saltsjön och kring de större sjöarna i riket. Jag skall tillåta mig att i det följande beröra denna lag, då jag tror, att det är åtskilligt där, som kanske behöves belysas litet närmare.

Det är till att börja med fullständigt klart, att enligt svensk rätt vattenområde är föremål för äganderätt, och det är likaledes klart, att dylik äganderätt finnes såväl till vattenområdena inne i landet, med undantag av i de större sjöarna, som i skärgården och vid havs-

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

kusten. Men det är inte klart, huru långt ut äganderätten sträcker sig i vissa fall, nämligen just i de stora sjöarna och vid havskusten, samt dessutom hur långt ut äganderätten sträcker sig omkring öarna i skärgården. Allt vatten — det tror jag man kan säga är ostridigt — som ligger inomskärs, är enskilt, men å andra sidan är det inte klart, huru långt ut de vatten, som omfattas av begreppet »inomskärs» sträcka sig, d. v. s. var det område, som man betecknar som utomskärs, börjar.

För bedömande av de nuvarande reglerna måste vi delvis gå så långt tillbaka som till en författning från år 1766. År 1921 försökte man få fram nya regler. Det var i en proposition, som framlades av den ämbetsmannaregering, som då satt. Målet för propositionen var att fastslå det rättsläge, som man ansåg finnas, och att föra in detta i en ny lag. Propositionen föll och jag anser för min del, att detta var riktigt, därför att så som den var skriven svårigheterna blevo lika stora som förut. Man kan uttrycka detta så, att propositionen ville i en ny lag föra över de svårigheter, som redan funnos i den gamla lagstiftningen. För domaren, som har att behandla dessa frågor, och för allmänheten, som måste rätta sig efter lagstiftningen, skulle det bli lika svårt som det var förut.

Nu går man en annan väg: man utgår liksom förut från det gällande rättsläget, men man försöker att så säga normalisera reglerna. Man drar nya gränser omkring vattnet utmed havskusten, där den enskilda äganderätten slutar, och likaledes nya gränser i vattnen i de stora sjöarna just där den enskilda äganderätten skall sluta. Likaledes försöker man att dra en gräns för var det område slutar, som omfattas av begreppet inomskärs. Man försöker att skapa sådana linjer, som äro praktiskt tillämpliga, och att, utan att göra våld på de historiskt givna förhållandena, få fram regler, som allmänheten skall kunna tillämpa. Vid denna gränsdragning har man som kammararens ledamöter känna till kommit fram till följande resultat.

I stället för att, såsom det nu anses, vid havet äganderättsgränsen går 180 meter ifrån stadigt djup av 2 meter, skall den gå 300 meter ifrån land. Det torde bli ungefär samma sak som enligt den nuvarande lagen. Men det är utan vidare klart, hur mycket lättare det kommer att bli att då man är ute på havet bestämma om man är på allmänt eller enskilt vatten, då man får ta gränsen från land än då man måste ta den från en punkt, som ligger två meter under vattenytan.

Likaledes försöker man att ersätta den gamla regeln om att allt vatten, som ligger »inomskärs», skall vara enskilt, med andra regler. Det är detta sista, som man gör genom den s. k. kilometerregeln och den s. k. enklavregeln. Vid genomförandet av dessa regler skola enskilda få vissa vattenområden, som onekligen äro betydande — jag tänker på Kanholmsfjärden och på Jungfrufjärden i Stockholms skärgård och lika så på vissa områden vid västkusten. Men man får inte glömma det förhållandet, att dessa vattenområden redan enligt gällande rätt tillhöra de enskilda. Jag tror för övrigt att den ekonomiska betydelsen härav är utomordentligt liten, och särskilt är detta fallet på västkusten, där enligt den fiskelag, som nu också framlägges, fisket skall vara fritt även i de vattenområden, som det här är fråga om. Vi få emellertid för västkustens del tillfälle att debattera dessa förhållanden närmare litet senare, eftersom därom finnes en särskild motion.

Om man på detta sätt normaliserar en gräns, så måste naturligen resultatet bli, att man på vissa punkter ger de enskilda något mer än de haft förut och på andra punkter tar något ifrån dem. Det är särskilt detta sista, som har varit föremål för uppmärksamhet.

Beräffande ostkusten har genomförandet av de nya reglerna blivit särskilt svårt, därför att man med enklavregeln och kilometerregeln skulle i vissa fall komma att inskränka väsentligt på de områden, som nu anses ligga inomskärs och som alltså enligt gällande lagstiftning tillhöra de enskilda. Det är därför

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

som vissa ändringar för ostkustens del ha gjorts i enklavregeln och i kilometerregeln, och det är därför som man har infört vissa särbestämmelser beträffande vattnen vid mynningen av Torne älv och likaledes beträffande vattnen utanför Kalmar län. Det är också det förhållandet, att man genom de nya reglerna skulle inskränka på det vatten, som tidigare ansetts ligga inomskärs och alltså tillhöra enskilda, som låg bakom den riksbekanta aktionen från Runnö- och Vällöbornas sida. Där ville man inte underkasta sig en dylik inskränkning och ta den ersättning, som staten bjuder; man ville hellre ha kvar sina fiskevatten. Ersättning måste givetvis lämnas i de fall, då det kan styrkas, att enskilda komma att mista vatten. Utskottet har beträffande Runnö och Vällö gjort en justering i Kungl. Maj:ts förslag, vilken jag hoppas skall kunna godkännas av alla parter.

På en punkt har man emellertid i den kungl. propositionen gjort en klar förändring av den gällande rätten. Denna förändring avser de yttersta skärgårdarna, alltså sådana skärgårdar, som inte befinna sig innanför kilometerlinjen eller den linje, som bildas enligt enklavregeln, alltså innanför den linje som ersatt den, som man tidigare uppdragit såsom inomskärslinje.

Beträffande dessa områden har det sagts, att vattnet kring en sådan ö, som inte når upp till 100 meters längd, inte skall anses som enskilt fiskevatten. Orsakerna till denna regel ha varit flera. Det har ansetts oriktigt, att varje landbildning därute i havet, hur liten den än är, skulle medföra rätt till enskilt vatten. Om man hade den regeln, skulle betydande områden i havet, som nu äro allmänna vatten, bli enskilda. Detta är närmare utvecklat i den kungl. propositionen och i utskottets utlåtande. För min del har jag varit mycket betänksam just på denna punkt beträffande Stockholms län. Där har det gjort sig gällande en mycket stark opposition från skärgårdsbornas sida. Emellertid har jag ändå anslutit mig till den kungl. propositionen på denna punkt. Den lösning,

som propositionen ger, har utarbetats av fiskerättskommittén, den har tillstyrkts av lagberedningen, av Stockholms länsstyrelse, av lantbruksstyrelsen och av fiskeriintendenten i Österhavets distrikt, som har avgivit ett yttrande, vilket finnes refererat i propositionen. Vidare torde ändringen inte ha så stor betydelse som det gjorts gällande; detta därför, att redan i gällande fiskelag står, att varje svensk medborgare har rätt till fiske med krok eller rev å djup i yttre skärgården och i havsbandet. Denna bestämmelse gör givetvis att den enskilda fiskerätten omkring dessa långt ut belägna småöar är av mindre betydelse än den skulle vara, om det gällde fiskerätt innanför den linje, som nu kommer att ersätta den linje, som fordom ansågs vara gränsen mellan inomskärsområde och utomskärsområde.

Befolkningen har emellertid gjort gällande att olägenheter skulle uppstå även i andra hänseenden. Det har anförts, att då nu lagen direkt säger, att man skall få rätt att fiska vid dessa småöar, folk kommer att gå i land på dem mer än eljest, skräpa ner och störa sjöfågeln vid dess häckning, bedriva rovfiske och så vidare. Jag tror att farhågorna i detta hänseende äro överdrivna. Dessa farhågor göra sig i varje fall med lika stort skäl gällande beträffande de inre skärgårdarna, där allt vatten är enskilt, och kunna motverkas genom åtgärder, som myndigheterna kunna vidtaga t. ex. genom ändringar av jakttiderna, genom uppsikt över vattenområdena o. s. v.

Jag tillåter mig emellertid, herr talman, att i detta sammanhang mycket starkt stryka under vad tredje lagutskottet har sagt i sitt utlåtande, att utskottet förusätter, »att statsmakterna, oberoende av hur äganderättsgränsen bestämmes, uppmärksamt följa utvecklingen i här antydda hänseenden» — det var just dem jag nyss antydde — »och, om så erfordras, vidtaga lämpliga motåtgärder». Just de yttre skärgårdarnas problem äro sådana, som statsmakterna böra följa med mycket stark noggrannhet.

Innan jag slutar, kanske jag får säga en sak till. Den nya lagstiftningen utmärkes alltså av försöket att på det gäl-

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

landes grund skapa nya och enkla regler. Men på *en* punkt har man inte kunnat gripa in; det kommer fortfarande att bli lika svårt som nu att avgöra, vilken som är ägare till vattnet utanför en by, som är skiftad. Denna fråga, huruvida vattnet utanför en by, som är skiftad, tillhör fastigheter, som ligga vid strand, eller tillhör samtliga fastigheter i byn, har varit föremål för utomordentligt många avgöranden i högsta instans, och att den svenska rätten är så oklar på denna punkt, har åstadkommit mycket stor försening beträffande utbyggandet av våra vattenfall. Denna fråga ger sig emellertid den lagstiftning inte i kast med, som vi ha på kamrarnas bord. Den har inte kunnat göra det, därför att hela frågan troligen inte kan lösas på lagstiftningens väg. Men jag har velat stryka under, att man fortfarande får dras med olägenheterna av att vattenrättsförhållandena inte äro klara inom gamla skiftade byar.

Jag tillåter mig, herr talman, att efter vad jag nu har sagt tillstyrka bifall till utskottets förslag i nu berörda delar.

Herr **ESKILSSON**: Herr talman! När tredje lagutskottets ordförande, professor Holmbäck, för ungefär 14 dagar sedan inom utskottet slutgiltigt klubbfastade det förslag, som kammaren i dag skall behandla, yttrade han bland annat, att han aldrig under sin tid hade varit med om ett lagstiftningsarbete, som hade tagit så lång tid och där så många olika meningar hade gjort sig gällande.

För en lekman är det ju svårt att avgöra, huruvida detta varit ett särskilt besvärligt lagstiftningsarbete, men visst är det sant, att behandlingen av fiskelagarna tagit mycket lång tid för utskottet, och nog ha många olika meningar där gjort sig gällande. Detta bottnar naturligtvis ytterst i den omständigheten, att så olika förhållanden råda utefter vårt lands långa kuster och att det finnes så många olika lokala önskemål och sedvänjor. Härom vittnar icke minst den långa rad av motioner som finnes redovisad i de båda utskottsutlåtanden, som

avse fiskelagstiftningen, och därom vittna också alla de uppvaktningar, som ha förekommit inför tredje lagutskottet i denna fråga.

Efter alla långa diskussioner både i våras och nu under höstriksdagen har emellertid utskottet kommit fram till ett utlåtande, som i huvudsak omfattas av samtliga utskottsledamöter. Det torde emellertid vara känt för flertalet av kammarens ledamöter, att detta utlåtande delvis är resultatet av kompromisser inom utskottet, kompromisser där en grupp inom utskottet har fått frånträda sin uppfattning i vissa avseenden mot att en annan grupp gjort ett tillmötesgående i andra detaljer. En sådan lösning av en lagstiftningsfråga är naturligtvis inte någon idealisk lösning. Lagbestämmelser böra givetvis först och främst vara grundade på sitt sakliga innehåll och inte på en avvägning mellan olika intressen, som kunna göra sig gällande inom olika delar av landet. Men det är naturligtvis å andra sidan även önskvärt, att ett lagförslag, som kommer fram inför riksdagen, bakom sig har största möjliga majoritet och att det icke är försett med alltför många reservationer. Om så skulle vara fallet och om majoriteten och minoriteten inom utskottet äro ungefär jämnstarka, kan ju resultatet här i riksdagen bli ganska slumpartat. Beträffande den ena paragrafen kanske utskottsförslaget skulle segra, beträffande den andra reservationen, och då bleve slutresultatet ganska egendomligt.

För att undgå ett sådant lotteri har utskottet strävat efter enighet, och från högerledamöternas sida ha vi medverkat till detta, även om det i ett par fall har skett utan någon större entusiasm. Men i några detaljfrågor ha vi inte kunnat följa majoriteten utan reserverat oss, och det är nu min mening att med några ord utveckla vår ståndpunkt i dessa frågor.

Den första invändningen gäller den fråga, som utskottets ordförande sist talade om, nämligen frågan, hur stor landbildning ute i havet eller i de stora insjöarna som skall medföra eget s. k.

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

strandvatten enligt 2 § gränslagen, d. v. s. enskilt vatten på ett avstånd av 300 meter från strandlinjen. Såväl i propositionen som i utskottets utlåtande betonas, att de nya bestämmelserna inte syfta till någon principiell ändring av gällande förhållanden, utan i stället till att precisera gränserna för vattenområden, som enligt gällande lag tillkomma strandägaren. Man gör dock ett viktigt undantag, när lagen bestämmer, att endast öar, som ha en längd av 100 meter eller däröver, skulle erhålla enskild vattenrätt, medan alla andra landbildningar frántagas de områden, som de ha enligt nuvarande lag. Det var ju den omständigheten, som professor Holmbäck ansåg särskilt betänkelig när det gällde förhållandena i Stockholms yttre skärgård. Genom denna ändring har man bland annat velat skapa större utrymme för det s. k. rekreationsfisket, något som ju i och för sig är ett lovvärt ändamål. Det är önskvärt, att folk ifrån städer och tätorter får möjlighet att komma ut i naturen och få den rekreation och avspänning, som detta medför. Man får därigenom inte försämma de redan nu många gånger hårda och besvärliga förhållanden, som råda för yrkesfiskarna och för skärgårdsbefolkningen.

Man kan först och främst fråga sig, varför gränsen mellan öar, som få eget vattenområde, och sådana, som inte få det, just skall gå vid 100 meter. Värdet av ett fiskevatten runt en ö beror i varje fall inte bara på öns längd eller storlek utan även på helt andra faktorer, såsom på sjöbottens och strandens beskaffenhet, på strömförhållanden och en mängd andra omständigheter. En rad små holmar kunna t. ex. ligga tillsammans och bilda en sammanhängande grupp med vassruggar och annan vegetation emellan, som skapar goda betingelser både för fisken och för fisket. Men om ingen av dessa holmar är 100 meter lång, blir hela området enligt den föreslagna lagen allmänt vatten. Detsamma kommer t. ex. att gälla för ett landgrund, som har en betydande utsträckning men varav endast en mindre del höjer sig över vattenytan.

Den nya lagstiftningen syftar till att gränsen mellan allmänt och enskilt vatten skall kunna bestämmas genom allmänna lagregler och enkla observationer i naturen, och då har man stannat för 100-meters-längden på öarna såsom ett lämpligt mått. Jag är emellertid inte övertygad om att man kommer att nå det avsedda resultatet så lätt, ty vilken längd på en ö man än väljer, finns det möjlighet till komplikationer. Det vore enklare och lättare att skaffa klarhet i dessa förhållanden, om man lät alla öar oavsett storleken medföra rätt till enskilt vatten.

En viktigare anmärkning emot förslaget än denna beträffande kravet på enkelhet och klarhet är emellertid, att man genom de föreslagna reglerna i onödan gör ett intrång i bestående rättsförhållanden. Det är en fråga som främst berör de utpräglade skärgårdsområdena i Stockholms skärgård, utanför östgöta-kusten och Kalmar län. I dessa områden bedrivs fisket fortfarande i stor utsträckning som binäring till jordbruket, även om utvecklingen går i riktning mot en större specialisering. För småjordbruken är möjligheten till fiske som biförtjänst många gånger ett livsvillkor. Om denna möjlighet tas bort, försvinner också möjligheten att fortfara med jordbruket, och detta kan betyda en påskyndad avfolkning av skärgården.

Jag tycker inte det är konsekvent, att man genom denna lagstiftning minskar möjligheterna till biförtjänster för ofullständiga jordbruk vid kusten, där man av naturliga skäl har svårt att förstärka dem på annat sätt, samtidigt som man inom jordbrukspolitiken i övrigt försöker stärka småbrukens härlighet genom olika åtgärder.

De småholmar ute i de yttre skärgårdarna och de stora insjöarna, som det nu gäller, äro ofta goda och värdefulla fiskeplatser. I Östergötlands skärgård t. ex. bedrivs ett ganska omfattande ålfiske med fasta redskap — ålhommor o. d. — vid holmarna, och detta fiske befinner sig i rask utveckling. Om fiskerätten nu frántages de nuvarande innehavarna, kommer detta säkerligen att

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

medföra betydande och berättigade ersättningsanspråk. För tillfällighetsfiskarna däremot äro dessa områden många gånger av ganska liten betydelse, eftersom de ligga så långt ute i havet, att båtresan dit tar alltför lång tid. Om det blir allmänt vatten kring holmarna, där vem som helst får fiska utan kontroll, riskerar man också en utfiskning av de värdefulla vattnen, som icke kan vara till gagn för någon. En sådan utfiskning sker redan nu på en del håll, där antalet fiskare blir allt för stort.

Alla dessa omständigheter: en onödig kränkning av bestående rättsförhållanden, uppstående svårigheter för skärgårdsbefolkningen och skadeståndsanspråk mot statsverket, göra att jag icke kan biträda lagförslaget i denna punkt. Jag har därför tillsammans med herr Larsson i Karlstad avgivit en reservation, i vilken vi föreslå den ändringen i förslaget, att alla öar, som utgöra fastighet eller del därav, skola erhålla enskilt vattenområde, oavsett öarnas storlek, och jag ber nu, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation nr 1 i vad gäller 2 § i gränsförslaget.

Jag har även tillsammans med fyra andra av utskottets ledamöter under tecknat en annan reservation, den som är betecknad som nr 3 i utskottets utlåtande. I denna reservation yrka vi uppskov med lagens ikraftträdande under två år. Yrkandet motiveras i reservationen, varför det inte behövs någon lång utläggning om den saken. Jag vill endast tillägga, att även om inga rent tekniska hinder möta för att lagen skall träda i kraft redan vid nyåret, så kan man väl ifrågasätta, om det är lämpligt med så kort förberedelse tid som en månad för de stora förändringar, som det här gäller. Utredningen har pågått under många år, och utskottet har arbetat med frågan ända sedan propositionen kom i början på februari. Det borde då vara befogat med en längre övergångstid, innan de nya bestämmelserna skola föras ut i verkligheten. Jag skulle tro att fiskarbefolkningen behöver tid på sig för att anpassa sina redskap efter de nya bestämmelserna, och säkerligen be-

höva även myndigheterna många gånger tid på sig för att sätta sig in i ändringarna. Vi se ofta exempel på att lagändringar och nya bestämmelser, som beslutas här i riksdagen, medföra stora svårigheter när de skola utföras i verkligheten. Det blir ofta lång tidsutdräkt, innan de verkligen kunna tillämpas. Allmänheten, som många gånger har fått den uppfattningen, att de nya fiskelagarna ge den oinskränkt rätt till fiske, behöver säkerligen också en beredelse tid för att få upplysning om lagens verkliga innebörd.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall även till reservationen nr 3, avgiven av herr Werner och fyra andra ledamöter av utskottet.

Herr SPETZ: Herr talman! Som utskottets ärade ordförande nämnde, berör det föreliggande utskottsutlåtandet äganderätten, men det är denna gång inte fråga om en begränsning av äganderätten, utan den tämligen unika situationen föreligger, att det är fråga om en utvidgning av äganderätten. Vid sådant förhållande synes det mig, herr talman, att det borde vara angeläget, att största varsamhet iakttages vid en sådan lagstiftning. Det är lättare att vidga äganderätten, och det kostar ingenting, men det både kostar pengar och vållar svårigheter att sedan eventuellt inskränka på äganderätten.

Det föreliggande förslaget innebär ju, att fastighets gräns i vatten vid rikets kuster och i de fem större insjöarna skall bestämmas av tre regler: för det första strandregeln, som förlägger gränsen till 300 meter från stranden av fastlandet eller ö med större längd än 100 meter eller, om kurvan för 3 meter djupt vatten går längre ut än 300 meter från stranden, efter denna kurva och för det andra enklavregeln, som säger att allt vattenområde, som har förbindelse med öppna havet allenast över vatten som enligt strandregeln tillhör fastighet, likaså i sin helhet skall tillhöra fastigheterna vid dess stränder. För östkusten ifrån Listers huvud upp till finska grän-

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

sen har denna enklavregel utvidgats till den s. k. kilometerregeln, varigenom alla havsfjärdar, som ha smalare förbindelse med havet än en kilometer, likaså bli enskilt vatten.

Det har, som utskottets ordförande nämnde, icke tidigare funnits någon bestämmelse, hur långt ut i dessa vatten fastighets ägo gränsen går. Frågan har, som ordföranden erinrade om, en gång tidigare förelagts riksdagen, nämligen 1921, men förslaget föll i båda kamrarna. Jag skall inte tvista med professor Holmbäck om anledningen, men att döma av de anföranden, som då hölls här i riksdagen av bland andra borgmästare Lindhagen, doktor K. A. Andersson, Sven Linder i Nevitshög och fiskaren Adolf Alexandersson på bohuslänsbänken, var motiveringen, att man ansåg förslaget ge strandägarna allt för stora områden ute i vattnet.

Årets proposition bygger liksom 1921 års proposition på stadgandena om enskild fiskerätt i fiskelagen. I och för sig är detta enligt min mening en irrationell grund, då fiskerätten är så olika och så omstridd och gång på gång har ändrats. Om några ögonblick skall ju kammaren behandla ett förslag till ny fiskelag. Att då grunda äganderätten på någonting så flytande måste jag för min del beteckna som irrationellt. Äganderätten bör väl vara lika runt hela rikets kust, och den bör väl vara fix och orubblig, medan man kan förutse, att rätten till fiske i framtiden lika väl som i den gångna tiden kommer att ändras tid efter annan, i den mån förändringarna i fångstätt eller dylikt göra sådana ändringar nödvändiga.

Det har sagts, att det nuvarande förslaget bygger på gällande rättsförhållanden. För att belysa den sakliga grunden för detta påstående kanske man kan få göra en erinran om förändringarna i fiskelagstiftningen. Före 1766 års fiskeristadga begränsades fastigheternas enskilda fiskerätt till landgrunden, d. v. s. de områden invid stranden, där det var grunt vatten. Den delegation ifrån ständerna, som hade förberett 1766 års fiskeristadga, hade inte tänkt sig någon annan gräns för den enskilda fiskerätten

än denna, men inom departementet tillkommo två nya begrepp eller, om man så vill, ett: inomskärs och utomskärs. Utan att dessa begrepp särskilt definierades, tillerkändes strandägarna all fiskerätt inomskärs. För västkustens del ändrades dock denna stadga redan 1774, så att allt fiske i skärgårdarna mellan Öre-sund och norska gränsen var fritt för varje svensk medborgare.

1852 års fiskeristadga tillkom i administrativ väg. Riksdagen medverkade alltså icke vid dess utformande. Den upptog de äldre begreppen landgrund samt inomskärs och utomskärs men tillfogade som en biregel, att därest ej annat var lagligen bestämt, skulle den enskilda fiskerätten — äganderätten nämnas aldrig — omfatta allt vatten till och med 100 famnar ifrån den punkt invid stranden, där ett stadigt djup av en famn vidtog.

1896 bortföll begreppet landgrund, och det som 1852 hade varit en subsidiär bestämmelse blev nu huvudregel, varjämte famnmåttet översattes till metermått, så att man fick de nuvarande bestämmelserna: 180 meter ifrån två meters stadigt djup. Jag ber, herr talman, att få göra kammarens ledamöter uppmärksamma på hur begreppet här varit på glid: först var det landgrund, så var det landgrund eller 100 famnar, och så försvann landgrund, och det blev dessa 180 meter, som nu föreslås skola ökas till 300 meter.

Inomskärsbegreppet har vid alla rikets kuster vällat stridigheter. Fiskarbefolkningen — allmänheten, om jag får använda den beteckningen — hade, då fiskeristadgan tillkom och ändrades, inga möjligheter att göra sin röst hörd, men den urgamla rätten hävdades segt och ihärdigt på västkusten utan några som helst bestridanden från strandägarna, och ännu så sent som 1924 föreslog kammarkollegiet på grundval av kammarrådet Dufwas stora utredning, att inomskärsbegreppet skulle utgå och endast strandregeln gälla i fråga om fiskerätten, »enär en sådan lagändring skulle stå i överensstämmelse med förhållanden som sedvanemässigt rådde på stora delar av kusten». Jag måste då säga, att

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

det framstår som en ödets ironi, att det nu är en socialdemokratisk regering som lägger fram förslag, som uttryckligen skall fastslå, att stora havsfjärdar, som hittills ostridigt ansetts som allmänt vatten, nu skola utgöras enskilt.

Jag skall bara be att få ta ett enda exempel, som justitieministern — tyvärr känner jag inte justitieministern, så att jag vet inte, om han är närvarande — torde känna till rätt väl. Från Marstrand sträcker sig en fjord ända till Uddevalla och därifrån utåt Ellösfjorden. Från Marstrand till Uddevalla är den över 5 mil lång och på sina ställen mer än en halv mil bred. Från Uddevalla går den sedan ungefär 3,5 mil ut till Malö strömmar. Det är ett vattenområde på sammanlagt mellan 2 och 3 kvadratmil. Enklavregeln har motiverats med att man inte vill att det skall bli ett mindre område allmänt vatten, som ligger inom enskilt vatten runt om. Jag vet inte, om man kan betrakta 2 à 3 kvadratmil vatten som ett mindre område.

Jag skall, herr talman, tillåta mig att påpeka en annan som jag tycker orimlig konsekvens av den föreslagna enklavregeln. Gränsförhållandena t. ex. vid Gustavsberg strax utanför Uddevalla bestämmas enligt denna regel inte av hurdana förhållandena äro där på platsen, utan av hurdana förhållandena äro nere vid Marstrand 5 mil därifrån. Om öppningarna mot havet där hade varit mer än 600 meter, hade strandäganderätten vid Gustavsberg inte gått mer än 300 meter från land, men därför att det finns öar som täppa till mynningen av Hakefjorden, kommer strandäganderätten vid Gustavsberg att gå ett par tre kilometer ut i vattnet. Nu säger man, att detta inte har någon betydelse i Bohuslän, därför att fisket är fritt där, så att den enskilda äganderätten till vattnet inte kommer att spela någon som helst roll. Men jag frågar mig då: Vad finns det då för anledning att införa den, där den inte finns nu? Ingen av ortsbefolkningen, och jag tror inte heller justitieministern själv, skulle någonsin falla på den idén, att alla dessa stora vatten tillhöra fastighetsägarna, som bo inne på landbacken.

Nu kan man säga, att denna sak kan

rättas till, om kammaren bifaller den reservation som har avgivits av herr Larsson i Östersund, Andersson i Mölnadal och Utbult beträffande västkusten, och som västkustbo skulle jag vilja betyga herr Larsson i Östersund min tacksamhet för den ställning han intagit i denna fråga. Men, herr talman, när jag försökt studera denna fråga, har jag kommit till den uppfattningen, att kilometerregeln — som ju är en förvärrad form av enklavregeln, då den utvidgar dess omfattning till att gälla sund på en kilometer i stället för 600 meter — knappast motsvarar den rättsuppfattning som verkligen är rådande på ostkusten. Jag ber, herr talman, att få påpeka, att i fiskelagen, som nu om några ögonblick skall behandlas, finnas inte mindre än 10 paragrafer med undantag när det gäller ostkusten med den påföljd, att äganderättsgränsen och fiskegränsen icke komma att sammanfalla på en enda meter av hela Sveriges kust, och jag skulle vilja rikta den frågan till representanterna framför allt på stockholmslänsbänken: Äro ni beredda att slå fast i lag, att dessa stora fjärdar i Stockholms inre skärgård — Kanholmsfjärden, Jungfrufjärden och andra — i sin helhet skola ägas av strandägarna? För min del tror jag inte, att detta är i överensstämmelse med den rådande rättsuppfattningen.

Herr talman! Det vore mycket mera att tillägga beträffande denna — jag måste säga något underliga — lag, men jag skall be att få sluta med att yrka avslag såväl på den kungl. propositionen som på lagutskottets betänkande.

Här instämde herr *Eriksson, Einar*.

Herr WERNER: Herr talman! Jag tror det skulle vara en föga fruktbärande uppgift att i detalj söka muntligen utreda alla de förhållanden som beröras av det komplex av lagar, som nu förelägges riksdagens kamrar. I den mån kammarens ledamöter icke ha lyckats tillägna sig det rätt svårästa innehållet i de bägge utskottsförslagen, är det nog inte möjligt att ge en riktig bild av detaljtillämpningen i praxis, och jag måste nog konstatera, att det kommer att taga

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

lång tid, innan denna tillämpning blir fullt utformad.

Det är två propositioner, som uppbära detta lagkomplex: propositionen nr 59, som innehåller lag om gräns mot allmänt vattenområde, och propositionen nr 60, som innehåller bestämmelser rörande rätten till fiske. När det gäller propositionen nr 59, som avser en del av jordabalken, måste jag säga, att de nu rådande oklara lagbestämmelserna rörande dessa gränsbestämningar göra det nödvändigt att söka på ett klarare och riktigare sätt ange gränserna till ledning åt lantmäterimyndigheter och dem, som beröras av äganderättsförhållandena, än som hittills skett. Jag måste också säga, att även om lagförslaget kanske innehåller vissa förändringar, som inkräkta på förut genom laga skiften eller på annat sätt fastställd enskild äganderätt, det dock tillika innehåller vissa förbättringar, som ha gjort att jag för min del har kunnat i huvudsak ansluta mig till Kungl. Maj:ts proposition och att jag inom utskottet ofta tvingats att uppträda till försvar för den kungl. propositionen, då det gäller gränslagen.

Ett lagförslag, som reglerar ägo- och gränserna efter våra söndertrasade kuster, måste givetvis förenklas för att inte bli alltför svårtillämpligt. Jag medger, att det hade varit önskvärt, som herr Eskilsson gjorde gällande, att även ö eller holme av mindre utsträckning än 100 meter hade kunnat tillerkännas enskilt vatten utanför sitt strandområde. Men en sådan regel måste anses stöta på så stora praktiska svårigheter och medföra ett sådant söndertrasande av rättsförhållandena i vattnen kring våra mycket besvärliga skärgårdsområden, att den förenkling, som ligger i att dessa holmar uteslutas, blir nödvändig. Till större reda bidrager i hög grad den utvidgning av 300-metersregeln som ligger i kilometerregeln och enklavregeln. Dessa regler synas mig absolut nödvändiga, och varje tal om att vi skulle kunna undvara dem och därmed bryta sönder förslaget är fullständigt meningslöst. Jag måste därför tillråda kammaren att inte alltför mycket lyssna till de enstaka talare, som

märkvärdigt nog uppträda här och mena, att man utan vidare skall kunna ändra ett lagförslag, som underkastats en så lång granskning och så långvariga förberedelser som exempelvis lagen om ägo- och gräns i vatten.

Jag är något förvånad över herr Spetz' inställning. Han företräder ju ett parti, som väl i regel gör gällande, att det är speciell försvarare av hävdvunna och lagstadgade äganderättsförhållanden. Jag är inte säker på att han inte har fått hela denna fråga grundligt om bakfoten. Vi ha dock en äldre lagstiftning, som fastställer rätten till enskilt vatten utanför de svenska stränderna. Vid västkusten har möjligen i folkmedvetandet och i tillämpningen den äldre danska rätten levat kvar, men något undantag i svensk lagstiftning finns inte, utan såvitt jag förstår gäller även där den äldre svenska lagstiftningen. Utskottet har tillmötesgått särskilt västkustrepresentanternas krav på vissa förändringar genom att kilometerregeln suspenderats när det gäller västkusten, och — vilket måste ha ännu större betydelse — i förslaget till fiskelag har fisket lämnats praktiskt taget fritt efter hela västkusten. Då man nu måste fastslå, att dessa förenklingar i gränsbestämningarna som kilometerregeln och enklavregeln utgöra äro nödvändiga, emedan man icke kan följa de söndertrasade strandområdena men samtidigt genom ett borttagande av nämnda regler ingripa i de rättsförhållanden som tidigare ha varit rådande, kan jag icke förstå att man skulle kunna bryta sönder förslaget på detta sätt.

Herr Spetz har nu yrkat avslag på propositionen, och det innebär ju att den äldre rätten skulle bibehållas, men att gå till några ingripande förändringar av det föreliggande förslaget måste jag bestämt avråda. Jag tror att de förändringar man redan gjort inom utskottet kunna leda till vissa ofta betydande ersättningskrav från västkustens rättsinnehavare, något som kommer att grunda sig på den äldre gällande svenska lagstiftningen i stället för på den hävd som grundats på den danska rätten i dessa tidigare danska provinser.

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

Jag har ibland under utskottsbehandlingen hyst en viss tvekan, om jag kunde biträda förslaget, men efter mycket grundligt övervägande har jag dock velat lämna min medverkan till ett bifall i huvudsak till propositionen. Jag anser nämligen, att propositionen nr 59 innebär ett avgjort framsteg när det gäller att på ett någorlunda begripligt sätt rättsreglera gränsbestämningarna för äganderätten vid våra kuster. Jag vill då fästa kammarens uppmärksamhet på att dessa ägo gränser icke sammanfalla med gränserna för fiskerätten, ty denna rätt har i mycket stor utsträckning lämnats fri in över enskilda områden.

Förhållandena i Stockholms skärgård väcka dock bekymmer, om man hyser någon omtanke om den bofasta, ekonomiskt svaga fiskarbefolkningen där. Jag vill erkänna, att propositionen har sökt att i inte ringa mån tillgodose denna befolknings intressen genom kilometerregeln, som sammanbinder en rad öar i yttre skärgården. Innanför detta öband får man icke oväsentliga enskilda och skyddade fiskevatten. Dessa ligga dock i närheten av en växande storstad med hög levnadsstandard, där en motorbåt kanske hör till det alldagliga lösöret hos familjerna. Jag missunnar dem ingalunda vad som kan ge en önskvärd rekreation. Men därmed kan också följa ett rovfiske ute på dessa vatten som kan få mycket stor inverkan på såväl fiskevården i skärgården som även fiskarbefolkningens existens. Detsamma gäller måhända också Mälaren. Folkhushållningens intressen höra här beaktas, och det kan ske genom en behövlig och snart kommande fiskevårdslag. Jag vädjar till den närvarande jordbruksministern att ta detta under övervägande. Jag tror, att en sådan fiskevårdslag är behövlig även för mälarfisket. Mälaren har ju hänförs till enskilt vatten, men ett betydande område har lämnats öppet för allmänt fiske. Jag tror, att det är nödvändigt, att förhindra att inte ett rovfiske får bedrivas i Mälaren eller andra värdefulla fiskevatten, vilket kunde vara till skada både för den bofasta befolkningen och för folkhushållet.

Jag har som sagt inte anledning att gå in på detaljerna här. Jag kan betyga — jag tror, att ordföranden i utskottet har gjort det tidigare — att dessa förslag ha varit föremål för månadslånga överväganden inom utskottet, och därunder ha träffats vissa uppgörelser. I fråga om rättsförhållandena i skärgårdsvattnen kring Runnö och Vällö i Kalmarsund har utskottet ingående studerat dem. Dessa vatten ha i stor utsträckning genom lagakraftvunnen dom och laga skiften tillagts enskilda. Utskottet har därför med en viss jämkning försökt att tillmötesgå de uppenbara rättskrav, som rests från invånarna på Vällö och Runnö. Jag tror, att vi därmed också ha tillgodosett ett betydande allmänt intresse. Det vatten, som där har tillförts enskilda, utgör en mycket värdefull fiskevårdsbassäng, där det genom det allmännas och enskildas försorg bedrivits en betydande fiskodling. Det har ansetts nödvändigt att ge dessa områden ökat skydd.

Jag har således ingen anledning att vända mig mot den förevarande propositionens uppläggning, utan jag skall be att få yrka bifall till densamma med de mindre ändringar, som ha gjorts vid utskottets behandling.

Det finns emellertid en reservation här av mig och några andra utskottsledamöter. Vi ifrågasätta möjligheten av en omedelbar tillämpning av detta vittgående lagförslag. Enligt förslaget skulle lagen träda i kraft redan den 1 januari 1951. Jag anser det alldeles uteslutet, att detta kan vara rationellt och riktigt. Jag har i mitt anförande velat påvisa, hur ytterligt svårbedömliga verkningar lagen kan få. Det gäller ju att något så när fastställa gränserna för dels äganderätten, dels fiskerätten, det sista enligt nästkommande proposition. Det finns ingen möjlighet att till dess på platsen — jag talar inte om marken — någorlunda utmärka dessa gränser, vilket är alldeles nödvändigt för att undvika onödiga rättstvister och onödigt rättsförfarande. Det är också nödvändigt att försöka utreda den avlösningskyldighet för staten, som måste följa med ikraft-

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

trädadandet av de bägge förslagen. Detta gör, att jag jämte några andra yrkat, att med lagens ikraftträdande skulle anstå i två år, alltså till den 1 januari 1953. Lagen skulle då hinna att mera nötas in i det allmänna medvetandet och samtidigt ta något fastare former på respektive platser. Jag tycker, att de skäl, som här föreligga, äro så uppenbara och så oomtvistliga, att ett bifall till denna reservation skulle vara en mycket förnuftig åtgärd av kammaren.

I övertygelsen att ett sådant uppskov är absolut nödvändigt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. i denna punkt avgivna reservationen. I övrigt ber jag att få yrka bifall till det föreliggande utskottsförslaget.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Man kan ju ganska väl förstå, att det kan vara ett behov att få gränsbestämningen mot allmänt vattenområde omreglerad. Jag förstår också, att det kan vara skäl att göra en utredning därom och komma fram med en kungl. proposition. Jag tycker bara att man inte har haft tillräckligt stor respekt för de svårigheter, som ligga däri, att den långa svenska kusten är så oerhört olika till sin karaktär. Man borde ha gjort sig ännu mera besvär att differentiera bestämmelserna med hänsyn till den olikhet, som faktiskt finns. Herr Spetz var inte belåten med förslagen, därför att han tyckte, att det ger för mycket åt strandägarna. I motsats däremot tror jag, att denna lag ger för litet åt strandägarna.

Det är mycket möjligt, att på vissa delar av kusten gränsdragningen, såsom utskottet säger, till stor del har bestämts av fiskerättshänsyn och nära överensstämmelse med den i nuvarande lag angivna gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten. Jag skulle tro, att sådan överensstämmelse finns på åtskilliga tiotal mil, kanske hundra mil av kusten, men det finns vissa områden, där den inte råder. Det är dem jag närmast åsyftar. På Kalmarsunds fastlandskust

finns en sträcka av 25 å 30 miles längd, beträffande vilken utskottets uttalande inte kan säga vara tillämpligt. Det hade i varje fall varit klokt att lägga ned ännu mer möda på att få fram gränser, varigenom inte ändringen i äganderättsförhållandena blivit så stor som den nu åtminstone ställvis kommer att bli. Vid Kalmarsund finnas områden, där åtminstone en fjärdedel, i vissa fall upp till en tredjedel av det vatten, som förut har tillhört strandägarna, går bort och blir allmänt vatten. I någon utsträckning kommer detta att neutraliseras av den bestämmelse, som ges i det lagförslag, som reglerar fiskerätten och där det sägs, att man utan ansökan skall kunna få sätta ut bottengarn 200 meter utanför strandägargränsen. Men även med en sådan rätt komma mycket stora enskilda fiskevatten att nu bli allmänna. Jag känner till ett fiskevatten, där nu vederbörande fiskearrendator har 15 å 16 bottengarn. Sådana kosta många tusen kronor per styck. Efter vad vi nu ha kunnat utröna, blir det när lagen kommit till inte möjligt för vederbörande att ha mer än nio sådana garn. Detta kan utgöra ett mått på hur lagen kan verka på vissa delar av kusten. Resultatet blir visserligen också, att strandvattenägare söder om ett sådant fiskevatten, som har skjutit långt ut, komma att kunna få något mera ål, men det kommer också att verka så, att det sammanlagt blir betydligt färre möjligheter att sätta bottengarn, och det kommer att resultera i att det fiskas mindre med ål, absolut taget, per år på rätt stora delar av Kalmarsundskusten. Man kan ju fråga sig, om det är ett allmänt intresse att införa en lag med sådan verkan.

Det är därför jag och ett antal andra ledamöter av kammaren ha väckt en motion. Vi ha där yrkat på detsamma som återfinns i den reservation herr Eskilson har yrkat bifall till, nämligen att även mindre öar än sådana med 100 meters utsträckning skola få medräknas, när det gäller att sätta gräns för de enskilda vattnen. Vi ha vidare yrkat, att på de platser, där det kommer att alltför mycket ändra gammal hävd eller vad

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

som fastställts genom domar eller lantmäteritekniska förrättningar, och där detta blir menligt för det sammanlagda fiskeresultatet, skulle det ges bemyndigande åt fiskevärderingsnämnderna att göra jämkningar, som sedan skulle få fastställas av Kungl. Maj:t — detta därför att det väl inte är möjligt att skriva en lag, som är så anpassad, att det inte, med de olikheter som nu råda, blir väldigt stora rubbningar på vissa delar av kusten, rubbningar som strida mot rättsmedvetandet och åsamka staten stora utgifter i ersättning för förlorade fiskevattnen. Jag misstänker, att det fiskevattnet som staten därigenom vinner och skall betala för, kan staten knappast utnyttja så, att det motsvarar vad som har getts ut i lösen.

Det är rätt många detaljer, som man skulle vilja ha ändrade, men det är inte, herr talman, min avsikt att yrka bifall till allt som vi ha föreslagit i motionen. Det finns ju inte någon utsikt att här få ändring i fråga om alla mindre detaljer, och det är onödigt att besvära herr talmannen med propositioner på en hel del småyrkanden. Annars skulle jag för min del, herr talman, gärna ha sett, att ett yrkande om bemyndigande till jämkningar, när fiskevärderingsnämnderna ändå skola bedöma alla på olika håll framställda anspråk på ersättning, hade kunnat tas upp.

Utom att jag instämmer i det av herr Eskilsson ställda yrkandet, att mindre öar måtte räknas med, vill jag alldeles bestämt föreslå, att övergångstiden förlänges. När det gäller dessa öar är det väl inte så farligt, som utskottet tycks tro, om man säger, att det skall vara ö, vilken utgör fastighet eller del därav, ty det är ju så formulerat, att saken blir lätt att konstatera. Det kommer inte att verka försvärande, ty detta är sådant, som alla veta om. Därför tycker jag, att de skäl, som utskottet och Kungl. Maj:t ha anfört, inte äro relevanta. Man har sagt, att en stor sten skulle kunna köras ut på en landbildning och läggas så, att den sticker upp över vattnet, men det lär inte gå att få en lantmätare att, som man säger, fasta in en sådan sten vid

sina mätningar, utan det måste vara en holme så pass stor, att en lantmätare vid lantmåteriförrättning tagit med den som en äga. Dessa farhågor tycker jag alltså kunna reduceras, så att man räknat med även mindre öar. Därigenom, herr talman, hade man vunnit, att äganderättsförhållandena rubbats mindre än vad som nu kommer att ske på sina håll. Det är ju möjligt, att om man inför en sådan bestämmelse, skulle på något enstaka håll det enskilda fiskevattnet utökas. I de trakter, som jag känner väl till, skulle det i varje fall praktiskt taget aldrig förekomma — därtill är kusten i allmänhet för långgrund.

När det gäller övergångsbestämmelserna vill jag utöver vad som tidigare sagts av den föregående talaren och även av herr Eskilsson exemplifiera vilka olägenheter som kunna uppkomma. Det är ju inte bara det — vilket man tycker är orimligt — att här har gällt en fiskeristadga sedan 1776, och så beslutas den 15 november i år en ny lag, som skall träda i kraft sex veckor därefter. Vi bruka väl inte förfara så här i kammaren med lagar, som äro så genomgripande. Inte ens på senare tid ha vi gjort det, utan när det gällt lagar av sådan natur, har man brukat medge tillräckligt lång övergångstid. Man måste ju också ha tid på sig att ganska noga, i många fall ytterst noga, konstatera, var gränserna enligt den nya lagen komma att gå. Det blir inte ens på en sommar möjligt att göra det utefter hela kusten. Det står också i utskottsutlåtandet, att det är oklart var äganderättsgränsen går och att det är nödvändigt att få det bättre klarlagt. Utmed hela kalmarssundskusten har man visserligen, herr talman, processat mycket — man har, höll jag på att säga, processat i oändlighet — men det är färdigprocessat nu, och nu råder egentligen inte oklarhet någonstans. Man kan säga, att somliga äro missnöjda med resultatet, och andra äro belåtna, men det är ingen oklarhet kvar. Gör man nu en sådan ändring som denna lag innebär, tror jag att den lantmätare får rätt, som jag talade med för någon tid sedan. Han har 12—15 mils kust inom

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

sitt distrikt och han sade: »Nu få de börja på att processa om hela kusten igen.» Det är kanske svårt att bestämt påstå detta, men den, som känner till, hur på vissa kuststräckor djup och landbildning variera i all oändlighet, förstår att man måste ha tid på sig att åtminstone få grunddragen klarlagda för var gränserna skola gå. Därmed menar jag inte att på alla håll processer behöva sättas i gång, men det måste också klarläggas, var man inte behöver processa.

Ett mycket reellt ekonomiskt skäl tillkommer. På hela den del av kusten, där man fiskar ål med bottengarn, ha praktiskt taget alla fiskare beställt bottengarn för den plats, där de skola sättas. Längden på fångstarmar m. m. har anpassats efter djupet och andra förhållanden. Garnen äro beställda ungefär så som man gör, då man beställer en skräddarsydd kostym. Under senare år ha bottengarnen gått upp i pris, och jag skulle tro att på många håll, där det behövs långa fångstarmar, blir kostnaden för ett bottengarn ungefär 5 000 kronor. Om nu riksdagen beslutar, att den 1 januari 1951 skall det bli nya gränser, och en fiskare då inte får användning för sju, åtta garn, så kan han kanske inte placera dem på något annat ställe. Han kan söka efter hela kusten, men det är inte säkert att han finner en fiskare, som vill köpa ett begagnat bottengarn. Det vore väl inte orimligt att begära så lång övergångstid, att en fiskare, som har ålbottengarn, finge slita ut dem. Nu ha fiskarena väl inte i allmänhet, åtminstone inte i ytterområdena, skaffat nya sådana garn på de senaste åren. Finge de två år på sig, hade de kanske slitit ut de garn, som nu inte komma till användning, och sluppe att göra en direkt förlust på tusentals kronor, vilket många fiskare annars faktiskt komma att få göra.

När det samtidigt av andra skäl, som jag här har nämnt och som andra också anfört, verkligen är önskvärt att få en längre övergångstid, tycker jag, herr talman, att kammaren borde kunna vara så tillmötesgående åtminstone på denna punkt, att den ginge med på att över-

gångstiden sträckes ut till den 1 januari 1953. Jag vill därför, herr talman, på den punkten säga: Handla inte alltför schablonmässigt, såsom man brukar göra, genom att gå på utskottsförslaget! Här kan det åtminstone på vissa områden bli en betydande förlust för enskilda människor, som intet ont ha gjort och som knappast kunna gardera sig för förlusten, om det inte blir en längre övergångstid.

Det är särskilt med tyngdpunkt på det sista yrkandet, herr talman, som jag ber att få ansluta mig till de yrkanden, som ställts av herr Eskilsson och herr Werner om bifall till den sista reservationen.

Herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! Efter herrar Spetz' och Mannerskantz' anföranden anser jag det angeläget att säga några ord. Herr Spetz ställde ju en fråga, kanske något insinuant: Hur kan en socialdemokratisk regering presentera ett lagförslag sådant som detta? Bakom frågan skulle ligga, att man genom förslaget skulle ha givit koncessioner åt de enskilda och nonchalerat det allmännas intresse. Detta ansåg herr Spetz från sina utgångspunkter icke stämma överens med socialdemokratiens ideologiska uppfattning, om jag fattade honom rätt. Herr Mannerskantz representerade den andra motpolen och frågade: Hur kan man lägga fram ett förslag, som går så hårt åt de enskildas intressen? Han kanske i viss mån suppleras av de tidningsmän, som svara för en lång rad av artiklar, av vilka de flesta ha rubriceringen »Fiskevattnens socialisering» såsom ett uttryck för hur detta lagförslag har fattats. Det finns således olika uppfattningar om hur man skall betrakta det förslag, som Kungl. Maj:t har presenterat riksdagen, och det förslag, som nu efter utskottsbehandlingen ligger på kammarens bord.

Om jag skall deklarerera en personlig mening, vill jag säga, att i detta komplex av lagfrågor — gränslagen, fiskelagen och jaktlagen — som vi gå att behandla i dag, ser jag inte något som

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

helst uttryck för en principuppfattning om enskild rätt eller kollektiv rätt eller någon gradering mellan de båda ytterlighetsståndpunkterna. Jag ser dessa lagförslag helt enkelt som en praktisk angelägenhet och en praktisk lagstiftningsfråga. I den praktiska bedömning — av utredningen, av Kungl. Maj:t och av utskottet — som har legat bakom det hela, har det kommit in sådana väsentliga element som frågorna om hur rättsförhållandena utvecklat sig under tidernas lopp och vad eventuella ändringsförslag få för ekonomiska konsekvenser för staten och vad förslaget får för verkningar för yrkesfiskarkåren, som ju här har ett mycket legitimt intresse, och hur kompromissen skall se ut, när alla de här elementen skola vägas mot varandra och man skall ta hänsyn till både det enskildas intresse och det kollektivitas i och för sig berättigade intresse. Jag får nog säga som ett allmänt omdöme, att sällan har man väl vare sig i utredningen, i regeringen eller i utskottet stått inför en sådan lagstiftningsuppgift, där förmågan att kompromissa fram ett rimligt resultat utan att tappa bort sig har ställts på så svåra prov som just i fråga om detta lagstiftningskomplex.

Jag förmenar, att propositionen är ett uttryck för dessa praktiska bedömningar i kompromissens tecken, och utskottsutlåtandet gör samma intryck på mig. Men i en kompromiss får man ju inte se bort från att det finns ett legitimt intresse av att man har klarhet och sammanhang i formuleringen av lagstiftningen. Den gamla lagen har ibland befolkningen uppfattats på det sätt — det framgår av samtal som man i utredningen har haft med fiskarbefolkningen — att gränsen mellan enskilt och fritt vatten ligger därute, där båtarna gå, eller där havsvågen slår i land eller där havsvågen är så stark, att den bryter en fots is. Allt det där är ju intressanta språkbegrepp, men näppeligen tillfredsställande, om man gör anspråk på att få en lagstiftning som klarar ut dessa tvistefrågor.

Det lagförslag om gränslinje mellan allmänt och enskilt vatten, som nu före-

ligger, är såvitt jag förstår ett avsevärt framsteg i klarhetens intresse, och dessutom medför det i stort sett uniforma bestämmelser runt hela landet. Men därvidlag har en helt annan uppfattning förts fram i huvudsak av herr Spetz. Han ser saken från västkustsynpunkt och går till angrepp mot tanken att man tillerkänner, som han uttryckte det, vissa enskilda äganderätten till — jag skall använda herr Spetz' egen, kanske litet oavsiktligt kvicka formulering — »flytande objekt» som vatten. Det kan ju tyckas litet underligt, att man tillerkänner den enskilde rätten till just det flytande vattnet. Men vad ligger i rätten? Däri ligger ingenting annat än en önskan att i klarhetens och uniformitetens intresse få ett uttryck för en gränslinje. Rätten är ju ganska abstrakt utom i ett avseende. Den är nämligen reell ur lantmäteriteknisk synpunkt och ur lagstiftningssynpunkt, eftersom det är angeläget att i klarhetens intresse få en bestämning införd i jordabalken. Men för den enskilde — oavsett om han är den som tillerkännes, såsom herr Spetz uttryckte det, rätten till vattnet, eller om han tillhör den allmänna gruppen, som inte har rätten till just denna remsa vatten — är diskussionen ganska abstrakt. Det väsentliga måste ju vara: Vad har jag för rätt, vare sig jag äger enskilt vatten eller ej, att fiska, att jaga eller i övrigt färdas på området? Gränsbestämningen mellan enskilt och fritt vatten förhindrar inte någon, i varje fall inte på västkusten, att fiska och jaga på de enskilda vattnen. En stadsbo kan — för att dra fram något annat som har konkret betydelse i detta sammanhang — ha intresse av att bada där, och det har han rättighet att göra. Han har kanske intresse av att ro eller åka motorbåt eller segla där. Intet av detta förmenas honom, trots att vattnet i lantmäteriteknisk mening är att betrakta som enskilt. Man skall inte förvilla sig genom att känslomässigt reagera emot begreppet enskilt vatten, utan man skall när det gäller det enskilda fallet tänka igenom: Vad är det för rättigheter som strandägaren har, och vad är det för hinder

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

för den, som icke är strandägare, att använda vattnet?

Utskottet har gjort ett par smärre ändringar i Kungl. Maj:ts proposition. Kilometerregeln har slopats för västkusten. Det är således ett avsteg från den uniformitet som Kungl. Maj:t har ansett vara önskvärd och bort kunna accepteras, då den i praktiken inte medför några vådor för folk i allmänhet. Jag betraktar dock förändringen som så betydelselös, att det inte skulle falla mig in att här i riksdagen tala för någon ändring av utskottets uppfattning på den punkten.

Utskottet har vidare ändrat Kungl. Maj:ts förslag när det gäller ett stycke av kusten vid Kalmar län. I fråga om öarna Runnö och Vällö innebär utskottets förslag en koncession åt det enskilda intresset utöver vad Kungl. Maj:t ansåg att man skulle ge. Jag erkänner villigt, att det är en mindre koncession, och jag betraktar detta utskottets ändringsförslag inte som ett uttryck för en annan principiell uppfattning, utan såsom ett bestyrkande av vad jag inledningsvis sade, nämligen att denna fråga är en praktisk fråga, där för vissa delar av kusten speciella förhållanden kunna föranleda ändringar.

Utskottets värderade ordförande lät i sitt anförande framskymta ett bekymmer för Stockholms yttre skärgård, och jag förstår, att utskottet kanske har varit i ett svårt predikament. Det finns ett intresse för den bofasta befolkningen i det yttre havsbandet, vilken till icke oväsentlig del livnar sig av fiske, att få förbehålla sig denna arkipelag av småöar för egen del. Ett bifall härtill skulle emellertid så avgjort ha inneburit ett avsteg från vad Kungl. Maj:t och utskottet ha åsyftat och småningom också nått fram till, nämligen uniformitet och klara linjer, att man inte har ansett sig kunna göra en sådan ändring.

Vidare uttalade utskottets ordförande vissa farhågor för att den allemansrätt, som kollektivägandet av dessa vattenområden innebär, kan få tråkiga konsekvenser för den bofasta befolkningen. Han vände sig — liksom utskottet i sin

formulering — till Kungl. Maj:t och hemställde, att frågan skulle följas med uppmärksamhet i fortsättningen. Jag tvekar inte att gå utskottet till mötes på den punkten och att från regeringsbänken deklarerar, att utvecklingen på detta område skall följas med det allra största intresse.

I en reservation anföras betänkligheter emot att lagen sättes i kraft redan den 1 januari 1951. Framför allt herr Mannerskantz ägnade en stor del av sitt anförande åt att deklarerar sina bekymmer över verkningarna av ett så tidigt ikraftträdande. Jag kan försäkra, att detta inte torde föranleda några speciella besvärigheter för myndigheterna. Jordbruksdepartementet var ju inställt på att denna lag skulle behandlas och beslutas redan vid vårsessionen, och myndigheterna ha vidtagit de dispositioner som behövas för att, som jag hoppas friktionsfritt, låta lagen träda i kraft den 1 januari 1951.

Då kan man fråga vad detta får för konsekvenser för befolkningen, i första hand fiskarbefolkningen. Jag tror att farhågorna även därvidlag äro rätt överdrivna. Bakom förslaget ligger ju ett arbete, som till tiden är mera imponerande än arbetet bakom de flesta lagförslag. Fiskerättskommittén arbetade i fyra år. Arbetet gick så till, att kommittén reste runt landet och sammanträdde med fiskarbefolkningen på olika kuststräckor och fick genom samtal med fiskarna reda på deras synpunkter. Det blir således inte precis någon överraskning för de därav berörda, när lagen nu sättes i kraft. Pressdebatten och fiskardeputationernas diskussioner med utskottet ha nog också i långa stycken klarat upp i varje fall de väsentliga problemen i det nya lagförslaget. Den nya gränsen är klar, den är ju redan i detalj inprickad genom fiskerättskommitténs utredningsarbete.

Herr Mannerskantz hade ännu ett bekymmer. Han anförde, att det nya förslaget kommer att innebära, att åtskilliga bottengarn vid kusten utanför Kalmar län måste tas bort och att det här är fråga om fiskare, som ha investerat

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

kapital och köpt garn, anpassade för fiske under de gamla förutsättningarna. Jag vill erinra om att enligt den nya fiskerättslagen — som behandlas i ett annat utskottsutlåtande och som överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag — får den bofasta befolkningen rätt att sträcka ut bottengarnen även i de fria vattnen. Om det blir fråga om att på något litet område ta bort dem, får den härav orsakade förlusten värderas av de kommande fiskevärderingsnämnderna. Jag tar det som ganska självfallet, att när den enskilde skall soulageras för att det allmänna gör anspråk på vattnet, kommer den omständigheten, att han inte kan utnyttja sitt kapital, att beaktas vid värderingstillfället.

Herr talman! Jag har velat göra dessa korta kommentar till själva gränslagen. Jag får väl tillfälle att återkomma, när fiskerättslagen med dess mera substantiella frågor kommer upp på dagordningen.

Herr LARSSON, NILS: Herr talman! Detta ämne skulle ju kunna tyckas vara ägnat att behandlas mycket i detalj, såsom också redan har skett. Men jag vill bara framhålla, att anledningen till att de flesta här känna sig missnöjda med förslaget ju är den, att förhållandena efter Sveriges kuster och även i de större insjöarna äro så skiftande och att sedvänjorna också ha varit mycket olika i olika landamären.

Jag skall inte göra något försök att karakterisera denna lagstiftning. Jag vill medge, att det är mycket som talar för den inställning, som herr Spetz gav till känna. Men när jag för min del anslöt mig till utskottets utlåtande, var det huvudsakligen därför att, så vitt jag kunde bedöma, det inte fanns möjlighet att få till stånd ett avslag på detta lagförslag och därefter en förnyad utredning. Jag tror dock för min del, att genom detta förslag viss klarhet i ägorättsförhållandena när det gäller gränsdragningen skall kunna åstadkommas. Man får väl hoppas på att Kungl. Maj:it också ägnar frågan nödig uppmärksam-

het och så småningom kan få till stånd de jämkningar, som jag tror bli nödvändiga på vissa punkter.

Därmed skall jag låta mig nöja och bara säga några ord om den s. k. enklavregeln, som kammarens ledamöter nu torde ha full kännedom om.

För västkustens del har ju herr Spetz exemplifierat vissa orimligheter, som uppstå på grund av enklavregeln. Då är att märka, att för hela västkusten — från Skåne upp till Svinesund — är den s. k. kilometerregeln borttagen ur lagförslaget, och här gäller endast trehundrametersgränsen från varje sida av en fjärd eller ett sund. Ändå betyder enklavregeln, att stora vattenområden på västkusten komma att tillföras enskilda. Men på ostkusten — från Haparanda och ned till Blekinge — gäller utom enklavregeln även kilometerregeln. Det innebär alltså, att om en vik eller en fjärd vid mynningen är mindre än 1 000 meter, blir hela det innanför liggande vattnet enskilt, även om det kanske är många kilometer brett. Till och med för insjöarna har denna regel mycket stor betydelse. I Storsjön i Jämtland blir exempelvis Bergsviken enskilt vatten, en vik som jag bedömer vara ungefär 3 å 4 kilometer bred, där den är bredast, och bortåt 5 mil lång. Hela detta område blir genom kilometerregeln och enklavregeln enskilt vatten. Detsamma gäller Brunflovisken, som dock ur fiskesynpunkt har åtskilligt mindre betydelse. Jag skulle därför helst ha velat, att både enklav- och kilometerregeln tagits bort även från ostkusten, men för ett sådant förslag fanns ingen resonans inom utskottet.

Ifrån dessa synpunkter har jag inte kunnat biträda utskottets förslag i dess helhet, utan jag har tillsammans med ett par kamrater reserverat mig för avslag på enklavregeln för västkusten, och jag ber, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till reservationen.

Herr OSVALD: Herr talman! Även om jag i allt väsentligt kan ansluta mig till

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

det utskottsutlåtande, som här föreligger, måste jag dock i vissa hänseenden anföra betänkligheter. Dessa gälla främst bestämmelsen att endast öar över viss storlek skola ha eget vattenområde och enskild fiskerätt. Man har där satt gränsen till 100 meter. En sådan gränsdragning tar inte hänsyn till de mångskiftande förhållanden som råda längs vårt lands kuster. Det blir nämligen så, att en enstaka lång och smal ö, som råkar ha 100 meters längd, kan ha eget vattenområde, medan däremot en ögrupp eller arkipelag, som sammanlagt är mycket större, men där icke någon av öarna är 100 meter lång, kommer att falla utanför. Det är givetvis angeläget, såsom herr statsrådet Sträng nyss framhöll, att man inför bestämmelser som skapa klarhet, men enligt min uppfattning skapar man inte klarhet genom att dra gränslinjen så, att öar av 100 meters längd medtagas, men till exempel ögrupper, som sammanlagt kunna vara mycket större, uteslutas.

Jag skulle här vilja framföra den synpunkten, att en utvidgning av de allmänna fiskevattnen till de områden, som jag här särskilt har nämnt, till exempel arkipelager och småöar, kan komma att utöva ett mycket menligt inflytande på vårt sjöfågelsbestånd. Det är alltså en naturskyddssynpunkt, men den bör man ingalunda bortse från i detta sammanhang. Särskilt under häckningstiden kan en utsträckning av de allmänna fiskevattnen till områdena alldeles inpå sådana arkipelager komma att verka mycket störande, och speciellt i Stockholms yttre skärgård äro ju dessa ögrupper mycket viktiga häckningsplatser för vår sjöfågel. Det hade därför varit önskvärt, att man hade behållit de enskilda fiskevattnen även omkring sådana ögrupper och tillmötesgått de önskemål ifråga om denna lagstiftning som framförts bland annat från naturskyddshåll. Jag kan som sagt i denna fråga inte ansluta mig till utskottets förslag, utan menar, att det skulle vara riktigare, om riksdagen här följde den av herrar Eskilsson och Lارسون avgivna reservationen.

Sedan är det en annan fråga, som li-

kaledes har samband med gränsdragningens inflytande på vårt sjöfågelsbestånd och som jag också skulle vilja säga ett par ord om, nämligen frågan om lagens ikraftträdande. Det kan knappast undgås, att genomförandet av en lagstiftning som denna kommer att medföra följder av sådan art, att de måste påverka utformningen av bestämmelserna för jakten i framför allt de yttre skärgårdarna. Det skulle därför vara önskvärt, om man kunde få ett sådant uppskov med tillämpningen av denna lag, att man hunne med att göra de förändringar, som äro påkallade — och som måste bli påkallade — av denna lagstiftning om ändrad gränsdragning mellan enskilt och allmänt fiskevatten. Det är kanske inte nödvändigt med en så lång uppskovstid som två år, men man borde åtminstone ha ett år på sig för att reglera en del av de förhållanden, som komma att påverkas av lagstiftningen. Ett uppskov med lagens ikraftträdande skulle därför ur många synpunkter, även ur den synpunkt som jag här har framfört, vara synnerligen önskvärt.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Den som suttit och lyssnat på debatten här i dag har nog fått ett livligt intryck av huru oppositionen emot det lagförslag, som nu framlagts, kommer från två sidor. Dels har yrkats på att man skulle ge större vattenområden åt de enskilda, och dels har yrkats på att man skulle ge större vattenområden åt det allmänna. Detta är ett tydligt uttryck för att, i varje fall i viss omfattning, det här är fråga om en kompromiss, som man har försökt åstadkomma på rent praktiska grunder, samtidigt som man har försökt att så nära som möjligt ansluta till det gällande rättsläget. En av talarna — jag tror det var herr Eskilsson — nämnde något om hur meningarna hade brutit sig även inom utskottet. Det är naturligt i en fråga som gäller hela Sveriges kust med dess olika förhållanden.

Jag har haft tillfälle att under min verksamhet som universitetslärare studera jordfrågor ganska ingående, och

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

jag kan försäkra, att sådana olikartade förhållanden inte alls är någonting som särskilt utmärker fiskelagstiftningen. På jordlagstiftningens område ha vi på centrala punkter, t. ex. då det gäller frågan om delningsgrunder i by, haft samma problem. Man har i detta hänseende över huvud inte kunnat komma fram till en enhetlig lagstiftning, därför att man inte kunnat förena synpunkter från skilda delar av landet. Nu finns det emellertid på fiskerättens område ett förslag, som efter vad jag tror — trots att det omfattar så skilda delar och måste täcka så skilda förhållanden — ger en såvitt möjligt enhetlig lösning, och jag tycker, att det är av stort värde, att vi kunna få ett sådant förslag genomfört.

Till oppositionen från den sida, som yrkat på att de enskilda skulle få större vattenområden än de nu ha fått, kanske jag får säga följande.

Herr Eskilsson åberopade ett uttalande i den av honom avgivna reservationen: »Om fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde skall omregleras och man därvid i huvudsak vill följa de i Kungl. Maj:ts förslag angivna riktlinjerna, måste dock med skärpa fasthållas att lagen ej i onödan bör få kränka bestående rättsförhållanden.» Slutsatsen av detta uttalande skulle bli, att man inte skulle införa regeln, att småöar under 100 meter skulle sakna vattenrätt, utan att de borde få sådan. Jag tror, att uttrycket »i onödan», som är spärrat i reservationen, är oriktigt. När det föreslogs, att öar under 100 meters längd inte skulle få vattenrätt, så var det i varje fall inte i onödan. Det kan inte missfäntas, att fiskerättskommittén under presidenten Rombergs ledning skulle i onödan avge ett sådant förslag, inte heller att i så fall två lagberedningar — den ena under nuvarande utrikesministerns ledning och den andra under justitierådet Gärdes ledning — skulle ha förordat samma förslag eller att lantbruksstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län och många andra myndigheter skulle ha tillstyrkt just detta förslag. Det är viktiga skäl, som tala för det. Jag påpekar, vad utskottet har tryckt på i sitt utlåtande,

nämligen att om man skulle låta även dessa små öar få vattenrätt, samtidigt som man stadgar ett avstånd av 300 meter som mått för utsträckningen av vattenrätten kring varje ö, mycket stora områden skulle föras över från allmänt till enskilt vatten.

Herr Osvald nämnde, att det här gällde ett naturskyddsintresse, och det är någonting som jag också betonade i mitt inledningsanförande. Men som svar på detta har jordbruksministern sagt, att regeringen ämnar — något som utskottet har begärt — med största noggrannhet följa utvecklingen i de skärgårdsområden det här närmast är fråga om, och jag tror att bakom detta uttalande ligger tanken att eventuella olägenheter ur naturskyddssynpunkt komma att rättas till. Om jag inte är fel underrättad, avgavs i går ett kommittébetänkande rörande jaktvärden, enligt vilket man avser att tillämpa ett licenssystem just för jakten i olika delar av landet.

Herr Mannerskantz var också inne på åtskilliga frågor, bl. a. om nödvändigheten för fiskarna i Kalmar län att kapa långtutgående ålbottengarn m. m. Jag förs inte yttra mig om huruvida detta kan bli fallet på någon plats, men jag vill påpeka att lagförslaget ger beträffande vissa delar av riket strandägaren rätt att från det enskilda vattenområdet sträcka ut sina fasta fiskredskap 200 meter in på allmänt vatten, och att Konungens befallningshavande får möjlighet att medge detta ännu längre ut. Det finns alltså möjligheter att råda bot på de svårigheter, som kunna inställa sig efter genomförandet av de nya bestämmelserna. När utskottet behandlade Runnö- och Vällöbornas ansökningar betonades, att de visserligen inte fingo allt som de ville ha, men att de anspråk, som de hade utöver vad de verkligen fått, nog kunde tillmötesgå av länsstyrelserna genom den utsträckningsrätt utanför enskilt fiskevatten, som jag här talat om.

Herr Spetz var huvudtalare på den sida, som ansåg att de enskilda hade fått alltför vidsträckt rätt till vatten. Det gäller här Jungfrufjärden och Kanholmsfjärden i Stockholms skärgård och vissa

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

fjärdar vid västkusten. Jag påpekar att anledningen till att lagförslaget har erhållit den lydelse, som nu föreligger, är att dessa områden redan enligt nuvarande rätt ligga under enskild äganderätt. Vidare får jag påpeka att någon större ekonomisk roll spelar inte denna fråga. Det är, såsom jordbruksministern underströk i sitt anförande, till väsentlig del en lantmäteriteknisk fråga. Vad beträffar fjärdarna vid västkusten ber jag få framhålla att det där huvudsakligen gäller mycket långsträckta vattenområden, som gå djupt in i landet, och icke stora havsfjärdar, som ligga långt ut, vilket är fallet med Jungfrufjärden och Kanholmsfjärden.

Herr talman! Jag tror inte att det är nödvändigt för mig att mera i detalj gå in på den opposition, som här gjort sig gällande, annat än beträffande övergångsbestämmelserna. Jag kan nämna att jag har fått de upplysningarna, att det skulle gå bra att genomföra fiskelagstiftningen redan från den 1 januari. Det blir väl inte några större nyheter under de första månaderna, utan det är först i april som dessa bestämmelser bli aktuella, och det torde inte erbjuda några svårigheter att med tillhjälp av radion meddela befolkningen de nya reglerna. Jag känner inte någon oro beträffande tiden för ikraftträdandet av den nya lagstiftningen. Att däremot på en avsevärd tid skjuta fram tidpunkten för ikraftträdandet av den för fisket fördelaktiga lagstiftning, som nu skall beslutas, i varje fall så långt fram som reservanternas vilja, tror jag inte vore tillrådligt.

Till slut vill jag, herr talman, efter som någon ledamot har frågat mig privat vad det finns för samband mellan gränslagstiftningen och fiskelagstiftningen, svara, att dessa båda lagstiftningsfrågor äro sammankopplade på så sätt, att om vi avslå gränslagen, faller också fiskelagen.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN: Herr talman! Jag skall inte vid detta skede i debatten i någon större utsträckning gå in på det omfattande lagförslag, som det här gäller. Det berör ju

frågan om gränsbestämningen av vattenområdena längs hela landets kuster och även i de större insjöarna. Jag skall inte heller närmare ingå på de regler, som ha varit bestämmande vid propositionens utformande och vid dess behandling inom utskottet, nämligen kilometerregeln, regeln att enskilt vatten skall tilläggas endast sådana öar, som ha en längd av minst 100 meter, och enklavregeln, ehuruval det kan ifrågasättas, huruvida inte en holme, som har en längd under 100 meter, också bör få enskilt vatten. Men jag förstår å andra sidan, att gränsen måste någonstans dragas, och då har man funnit den här 100-metersregeln lämplig. Det kan ju hända att denna bestämmelse i framtiden inte kommer att visa sig vara den bäst avvägda, men jag skall inte ingå på detta spörsmål nu, utan mera hålla mig till sådant som jag närmare känner till, nämligen förhållandena inom mitt eget län, Kalmar län. De ha diskuterats här i debatten av flera talare, och de ha nog tilldragit sig ett ganska stort intresse.

Jordbruksministern nämnde att det här gällde att bygga ett lagförslag delvis på gamla rättsförhållanden. Det är sedvanerätten och gammal hävd som ha varit grundläggande för utformningen av fiskerätten vid våra kuster, och därför har denna fiskerätt blivit så olika på olika platser. Jag uppskattar det uttalande, som herr statsrådet Sträng här gjorde, nämligen att man inte får bortse från gamla rättsförhållanden och en så att säga uppbyggd rätt, även om den har sina svagheter och sina brister. Att denna rätt är så olika i olika delar av vårt land sammanhänger delvis med kustförhållandena.

Jag måste säga att förhållandena på ostkusten inte äro desamma som på västkusten, och därför kanske de, som nu yttra sig över förhållandena vid kalmarskusten, ha svårt att förstå de synpunkter, som befolkningen vid denna kust, inte minst fiskarbefolkningen, anlägger på dessa frågor. Jag skulle då vilja uppehålla mig vid den fiskarbefolkning, som lever vid kuststräckan söder om Oskarshamn inom Kalmar län,

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

och då närmast på de två öarna Runnö och Vällö. Där bor en ganska talrik befolkning, huvudsakligen bestående av fiskare. Enligt folkräkningen år 1945 fanns det på Runnö 21 självständiga fiskare, på Vällö 31, alltså sammanlagt 52. Dessa äro i huvudsak jordbrukare, som i stort sett ha två eller tre tunnland mager stenbunden grus- och sandjord, som ger dåliga skördar, men genom jordbruk i förening med fiske får denna befolkning sin utkomst. Och där bor en idog och arbetsam befolkning, som är intresserad av sitt yrke, fisket, och som gjort åtskilligt för att befrämja fiskodlingen och öka tillgången på fisk. Den har således gjort vad den kunnat dels för att uppehålla sin existens och dels för att höja avkastningen av sin näring. Dessa fiskare blevo därför slagna med en viss förvåning när det framlades ett förslag om begränsning av deras gamla fiskerätt, som var fastställd av ägodelningsrätt för inte så lång tid tillbaka. De häpnade över att statsmakterna nu för att få enkla, klara och generella regler för fisket vid samtliga våra kuster ville beskära deras rätt i så stor utsträckning, som här föreslås.

Nu säges det visserligen i propositionen, att staten skall ge ersättning åt dessa fiskare för vad de förlora, men man får väl därvid inte förbise att man begränsar deras existensmöjligheter och förutsättningarna för att i framtiden kunna bedriva sitt yrke. Staten gör ju så mycket nu för de ofullständiga jordbruken, men varför skall den hjälpen vara begränsad till att gälla endast utvidgning med några tunnland jord eller skog? I detta fall finns ju en binäring — jag anser för resten inte att fisket i dessa trakter är en binäring utan en huvudnäring; jordbruket är här en binäring — som tillsammans med jordbruket utgör en bruksenhet, en försörjningsenhet, och om man begränsar denna befolknings möjlighet att bedriva fiske, kommer detta att i hög grad medföra en minskning av dess utkomstmöjligheter. I allmänhet har den uppfattningen förelegat, att den fiskarbefolkning, som bor på dessa öar, är tillför-

säkrad rätten till skydd mot intrång på sina fiskevatten. Man säger, att befolkningen fortfarande skall ha kvar samma rätt men att det är endast fråga om var gränserna mellan enskilt och allmänt vatten skola dragas. Ja, men det betyder inte så litet, hur gränsdragningen sker.

Nu har man visserligen inom utskottet i detta avseende åstadkommit en kompromiss, och jag vill hoppas, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet inte har någonting att invända mot den förändringen, i synnerhet som vi inte kunna begära att herr statsrådet skall känna till lokalförhållandena på varje plats efter kusten inom det vidsträckta område, där jordbruksministern dock har att handlägga frågor, inte blott beträffande jordbruk utan även beträffande fiske. Det medges visserligen att det föreliggande förslaget innebär en förbättring för fiskarbefolkningen i förhållande till Kungl. Maj:ts proposition, i det att sundet mellan Runnö och Vällö och viken söder om Vällö skola hänföras till enskilt vatten, men den enskilda fiskerätten kommer inte att omfatta vattenområdet utåt havet eller mot Öresund. De nya bestämmelserna ha därför även efter utskotts-kompromissen kommit att i viss utsträckning missgynna särskilt Runnö — Vällö har fått det något bättre ställt.

Jag hade önskat, att man bättre tillgodosett denna kustbefolknings intresse. När nu så inte blivit fallet och jag inte vill förena mig med herr Spetz och yrka avslag på hela lagförslaget, anser jag mig inte kunna ställa något yrkande på denna punkt. Jag har tillsammans med andra ledamöter av denna kammare väckt en motion, som gick ut på att man i huvudsak skulle respektera de gamla gränserna, som fastställts av ägodelningsrätt, men till den anser jag mig nu inte kunna yrka bifall med hänsyn till den ståndpunkt, som utskottet intagit, och jag tror jag bäst främjar sakens lösning genom att följa utskottets förslag. Då måste vi emellertid se till, att man, när man nu i så hög grad som här är avsett begränsar den enskilda fiskerätten, framdeles läm-

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

nar möjlighet till speciellt skydd under fiskesäsongen mot sådant fiske, som kan störa fisket med bottengarn eller annat fast redskap, ty i annat fall skulle den fiskerätt, som kustbefolkningen erhåller enligt utskottsförslaget, kunna bli åtskilligt försämrad därigenom att den stillhet, som behövs för att fiske med fasta redskap inte skall störas, annars inte skulle kunna råda. Det är här huvudsakligen ålfisket, som är mest givande. Den som är hemma i dessa förhållanden, vet ju att det endast är under mörker, som man kan erhålla en god fiskfångst — det får man inte när månen skiner, ty redan detta verkar tillräckligt störande på ålfisket. Det kanske skulle komma sportfiskare och andra, som bara fiska för sitt nöjes skull, utan tanke och vetskap om att de, om de hade frihet att göra som de behagade, skulle störa fisket för verkliga yrkesfiskare. Enligt förslaget är det ju möjligt för strandägarna att genom länsstyrelserna erhålla skydd för fisket med ålbottengarn och andra fasta fiskredskap, och likaså skola de få rätt att utan myndighets tillstånd sträcka fast redskap från det enskilda vattnet utanför den gräns, som här föreslås, ut i allmänt vatten.

Herr talman! Även om jag således inte är helt belåten med utskottets förslag, skall jag inte ställa något yrkande om bifall till min motion då jag inte vågar hoppas, att det skulle få någon framgång.

På en annan punkt föreligger en reservation, som nämnts här av några talare. I den föreslås en längre övergångstid, innan lagförslaget skall träda i kraft. Jag tror nog, att det skulle vara bra, om vi före ikraftträdandet hade något längre tid på oss än en månad efter beslutets fattande. Nu sade ju herr statsrådet, att den korta tiden är en följd av att riksdagen kommit att vila på förslaget från våren till nu fram på hösten. Det är riktigt, men man borde väl åtminstone kunna fastställa en övergångstid på något år, vilket jag tror herr Osvald här pekade på, om det nu inte går att genomföra en övergångstid på två år, något som jag anser vara riktigast. Herr talman! Om

det skulle bli votering på denna punkt och inga andra förslag föreliggas kommer jag att stödja reservationen.

Vidare är det önskvärt att man vid bestämmandet av den ersättning för mistad fiskerätt, som skall tillerkännas vederbörande strandägare, även tar hänsyn till de förluster, som dessa komma att åsamkas på grund av att de inte kunna bedriva fisket i den omfattning som de planlagt och som de tidigare ha gjort. Jag avser här ersättning även för deras fiskeredskap, som kanske inte komma att kunna utnyttjas, varigenom de skulle få lida stora förluster.

Herr talman! Jag har inte något särskilt yrkande.

Herr HOLMBÄCK (kort genmäle): Herr talman! Herr förste vice talmannen var inne på Runnö och Vällö. I anledning därav ber jag få nämna följande.

Vällö- och Runnöborna ville ha fyra vattenområden mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen. Utskottet har givit Vällö- och Runnöborna två av dessa vattenområden, och därvid de två största och, som jag föreställer mig, ojämförligt värdefullaste. Beträffande de två övriga områdena torde det föreligga möjlighet att ha kvar ungefär samma förhållanden som nu med tillämpning av regeln om rätt att utsträcka bottengarn från enskilt vatten vidare ut i allmänt vatten efter tillstånd av Konungens befallningshavande. Det är att observera att på det stora möte, som gällde Vällö och Runnö, var landshövdingen i Kalmar län närvarande och understödde livligt ortsbornas uppfattning.

Däremot är det inte helt riktigt, herr talman, som herr förste vice talmannen sade, att gränserna i vattnet kring öarna äro fastställda av domstol. Gränserna utåt mot havet äro på den ena av de två förrättningar, som det här gäller, uppdragna endast provisoriskt, och på den andra äro just gränserna mot havet direkt undantagna från fastställelsen.

Herr LUNDQVIST: I ett avseende åtminstone ha väl handlingarna och den

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

nu förda diskussionen bringat full klarhet i denna fråga, nämligen därom att det här rör sig om mycket svårbestämda problem, och att det kompromissande, som ägt rum både innan propositionerna framlades på riksdagens bord och sedan också vid behandlingen i utskottet, har varit mycket besvärligt.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sade i sitt anförande att dessa nya lagförslag hade tillkommit främst i syfte att skapa klarhet i lagstiftningen och uniformitet längs hela vårt långa lands kuster, och det ligger, skulle jag tro, mycket av sanning i det yttrandet. Men det är väl också så, att de här nya lagförslagen även kommit till för att bereda ökade möjligheter till sportfiske eller nöjesfiske, främst för storstädernas befolkning.

Det finns ju intet ont i och för sig att säga därom. Det föreligger säkerligen starka skäl, som tala för en utvidgning av möjligheterna på detta område. Nu är det ju emellertid tyvärr på det sättet i detta fall som i så många andra, att om man ger förmåner åt en grupp, går detta ut över andra. Ingen lär kunna förneka, i varje fall när det gäller befolkningen i den skärgård, som ligger oss närmast och vars förhållanden vi alltså känna till, att det här nya lagförslaget kommer att betyda ett kännbart avbräck för den bofasta befolkningen här ute och på dess uppehälle få mycket menliga återverkningar.

Det är ju inte första gången, som vi föra på tal skärgårdsbefolkningens i Stockholms län levnadsförhållanden och svårigheter. Det är säkerligen väl kända saker. Alla veta vi, att stora delar av befolkningen där ute i skärgården leva under mycket blygsamma förhållanden. Det har varit dåliga kommunikationer sedan många år, som vållat svårigheter. Det har över huvud taget varit karga levnadsförhållanden. Att då på sätt, som nu sker, från det allmännas sida medvetet ytterligare pressa ned levnadsstandarden för dessa befolkningsskikt och även tumma på gammal ägorätt endast för att bereda nöjesfiskare ökade möjligheter till fiske, det har jag i varje

fall svårt finna överensstämmande med rätt och billighet.

I ett par motioner ha några representanter på stockholmslänsbanken ur skilda partier i våras fäst riksdagens uppmärksamhet särskilt på vissa nyheter i de föreliggande lagförslagen och hemställt om största möjliga beaktande vid lagförslagets behandling av de i motionerna framförda synpunkterna. Tyvärr måste jag konstatera, herr talman, att vi ha rönt ovanligt liten framgång. Vi kunna praktiskt taget inte i något avseende se spår av hänsynstagande från utskottets sida till de önskemål, som vi framfört efter direkta påtryckningar både från yrkesfiskare och från fiskevårdshåll. Endast i den av herrar Eskilsson och Larsson avgivna reservationen kan man skymta något spår av hänsynstagande till våra önskemål.

Att vi rönt så liten förståelse för skärgårdsbefolkningens intressen här i stockholmstrakten, måste väl åtminstone till väsentlig del bero på att, så vitt jag kan se av namnförteckningen under utskottsbetänkandena, bland utskottets ledamöter inte funnits någon representant, som har någon närmare kontakt med Stockholms läns skärgård. Nu ha vi emellertid under debatten fått lyssna till hurusom både utskottets ärade ordförande och utskottets talesman i övrigt, herr Werner, liksom även herr statsrådet själv, givit uttryck åt vissa bekymmer i varje fall för befolkningen ute i Stockholms yttre skärgård. Det är då endast att beklaga, att man, när man uppenbarligen har ägnat uppmärksamhet åt denna befolkningsgrupp, inte ens under denna långa behandling inom utskottet funnit någon möjlighet att komma med något positivt förslag till ändring av lagförslaget i denna del.

Det är klart, att det är önskvärt med uniformitet, men jag vet ändå inte med tanke på de olika förhållandena utefter den långa svenska kusten, om det är den bästa lösningen att skapa uniformitet över hela linjen utan hänsynstagande till hur de olika förhållandena gestaltat sig sedan generationer tillbaka i tiden. Nu lovade herr statsrådet att följa utveck-

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

lingen inom Stockholms yttre skärgård med särskild uppmärksamhet. Jag har med tacksamhet annoterat detta, och vi våga väl då hoppas, att det då också skall vara möjligt att, om lagen nu kommer att godkännas, framdeles vidtaga sådana ändringar, som kunna visa sig påkallade av hänsyn till de intressen, som få anses vara viktigare än dem man nu närmast haft för ögonen då man ingripit i den gamla äganderätten.

Som frågan nu ligger till, kan jag inte ställa något nytt yrkande, utan ber att få instämma i det yrkande, som här tidigare gjorts av herr Eskilsson.

Herr SPETZ: Herr talman! Jag vill påpeka att mitt yttrande uteslutande rörde sig om gränslagen. Jag har icke berört fiskelagen, och det yttrande jag fällde om ödets ironi riktade sig alltså inte mot jordbruksministern och hans proposition utan snarare mot justitieministern. Jag konstaterar att justitieministern i denna debatt inte har sagt något om den fråga jag riktade till honom. Gentemot utskottsordförandens påstående, att Bohusläns fjordar enligt gällande lagstiftning äro enskilda, vill jag bestämt hävda motsatsen, och jag tror inte att utskottsordföranden i något fall skall kunna påvisa att dessa vatten någonsin ha ansetts som enskilda. Det har i norra Bohuslän funnits fiskerätt när det gäller hummer, alltså för ett speciellt fiske, men detta har ingenstädes uppfattats som en äganderätt.

De anföranden, som här ha hållits, ha ju i stort sett berört fiskerätten, och jag måste för min del beklaga, att gränslagen och fiskelagen kopplats samman på det sätt som nu har skett. Denna sammankoppling är dock, såvitt jag förstår, huvudsakligen av nära nog formell natur, ty som jag påpekade i mitt första anförande sammanfalla gränslagen och fiskelagen icke på någon enda punkt. När utskottsordföranden säger att fiskelagen måste falla därest gränslagen faller, är jag inte utan vidare villig att hålla med om detta, ty det finns naturligtvis en möjlighet att formulera om fiskela-

gen på sådant sätt att fiskerätten blir densamma som enligt det förslag tredje lagutskottet har avgivit. För en sådan omformulering fordras givetvis en återremiss till utskottet, men såvitt jag förstår äro de båda lagförslagen icke ovillkorligen sammanhängande med varandra.

Jag har, herr talman, ingen anledning att frånga det yrkande som jag ställde i mitt första anförande.

Herr HOLMBÄCK (kort genmäle): Herr talman! I 1766 års fiskestadga, som redan förut har berörts flera gånger här under debatten, står det att fiske och vatten inomskärs tillhöra jordägarna. Det kan inte förnekas, tror jag, att de områden i Bohuslän, som det nu är fråga om, befinna sig inomskärs.

Nu har det visserligen från västkusthåll gjorts gällande att en senare författning, som utgavs åtta år därefter, 1774, skulle ha inneburet en annan lösning, men den författningen är inte utfärdad med ständernas samtycke, och den argumentering, som har gjort gällande att denna författning skulle ändra den äldre författningen, har gendrivits bland annat av den fiskelagskommitté, vars arbete resulterade i 1896 års fiskelag och som till sekreterare hade en jurist, vilken sedermera kom att spela en utomordentlig roll här i landet, nämligen presidenten Marks von Würtemberg.

Jag tror alltså att jag kan vidhålla det påstående jag nyss gjorde.

Vad angår kopplingen av gränslagen och fiskelagen vill jag framhålla att den sammankoppling, som har ägt rum, har skett på initiativ av lagrådet. Det är ju möjligt att göra om fiskelagen och frilägga de båda lagarna från varandra, men det förutsätter ett betydande lagtekniskt arbete, som utskottet enligt vad jag tror inte har möjlighet att utföra under den här riksdagen.

Herr BRANTING: Herr talman! Såvitt jag kunnat avlyssna debatten har situationen varit den, att nästan varje gång som en talare från någon viss ort, vilken

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

närmare beröres av lagen, har yttrat sig, har han sagt ungefär så: »Lagen kan nog ha många goda sidor, men på *vårt* håll kommer den att ha mycket beklagliga konsekvenser, i det och det avseendet!» Här har alltså, och med all rätt, gjorts anmärkningar från skilda utgångspunkter. Somliga ha ansett att de enskilda intressena ha blivit obehörigen läderade, andra ha gjort gällande att allmänhetens önskemål icke ha blivit tillbörligen tillgodosedda.

Såsom var att vänta ha dessa attacker från motsatta håll tagits upp ifrån deras sida, som nu ha att försvara utskottsförslaget och propositionen. Man har med vanlig riksdagslogik sagt, att något bättre bevis för att förslaget är en utmärkt kompromiss kan man ju inte finna än just detta, att det har riktats anmärkningar mot lagen från båda de angivna hållen. Jag känner mig inte övertygad av den sortens argumentation. Jag tror att det verkligen finns lagförslag som äro så beskaffade att de kunna sära alla möjliga intressen utan att fördenskull vara särskilt lyckliga som kompromisser.

Jag har velat som stockholmare säga ifrån, att det förefaller mig, och många andra i denna stad, såsom en mycket egendomlig regel, den som här föreslås — den s. k. enklavregeln, vilken ju innebär att stora, för oss välkända havsfjärdar plötsligen skola betraktas såsom *enskilda* vatten! Denna enklavregel ha vissa talare velat bagatellisera. Man har sagt att den har uteslutande »lantmäteriteknic» karaktär och att den i själva verket inte kommer att betyda så mycket i praktiken; vi få också i fortsättningen rättighet att t. ex. segla över Jungfruffjärden och bada där. Det är naturligtvis tacknämligt! Men jag är ändå inte alls säker på att herrarna som påstå att enklavregeln inte kommer att ha framtidskonsekvenser, ha rätt! Det är en svår sak att överblicka konsekvenserna av en lagregel som plötsligen förklarar dessa stora vatten som enskilda.

Jag tycker inte att man behöver erinra om att det är en socialdemokratisk regering som framlägger detta förslag

och att förslaget strider eller synes strida mot det socialdemokratiska partiprogrammet. För mig räcker det att den nya regeln verkligen ger intryck av att strida mot gällande rättsuppfattning. Den chockerar otvivelaktigt våra rättsföreställningar. Och är det på det sättet, som här påstås, att dessa nya lagstadganden i själva verket inte ha någon praktisk betydelse, annat än ur »lantmäteriteknic» synpunkt, då tror jag att man hade kunnat finna andra former för att tillgodose de lantmäteritekniciska önskemålen.

Herr Holmbäck yttrade en smula hotfullt, att om nu gränslagen faller, måste också fiskelagen falla. Jag måste, i likhet med herr Spetz, säga att jag inte kan förstå att detta skall vara nödvändigt. Skola fiskelagens bestämmelser, som ju i stort sett gå ut på att göra förhållandena lättare för yrkesfiskarna, vara beroende av att stora innerfjordar förklaras vara enskilt vatten? Den logiken förstår jag inte. Det får herr Holmbäck bestämt förklara litet närmare för oss. För mig i egenskap av stockholmare finns det ingen annan möjlighet än att ansluta mig till herr Spetz' avslagslinje.

Det har i debatten varit ett par uppmärksammade talare, sakkunniga och väl inne i dessa förhållanden, som ha yttrat sig på ett ganska anmärkningsvärt sätt. Jag syftar på herr Larsson och herr förste vice talmannen.

Herr Larsson sade någonting sådant som att han anslöt sig till förslaget, enär han inte trodde att det nu var möjligt att erhålla avslag på det hela och förnyad utredning; annars skulle han antagligen ha yrkat avslag! Herr förste vice talmannen förklarade något liknande — att det väl inte fanns någon möjlighet att erhålla avslag, och han hade därför inget yrkande! Jag måste säga att detta är en inställning, som gör intryck av att man förnekar kammarens rätt att avslå ett lagförslag, som den i verkligheten inte tycker om.

Den omständigheten, att den föreliggande frågan blivit blött och stött länge nog och varit under långvarig utskottsbehandling, tycks medföra, att man nu

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

anser det alldeles omöjligt att förkasta hela förslaget. Men sådant har ju i alla fall hänt förut. Någon särskild partikaraktär har inte denna fråga, såvitt jag kan se. Jag tror verkligen, herr talman, att en väldig mängd människor i det här landet skulle dra en lättnadens suck, om den nya strandlagen fölle. Så är i verkligheten situationen. Men det finns ett slags inre tyngdlag i riksdagsarbetet, som verkar på det sättet, att när ett lagärende avancerat tillräckligt långt — ja, då finns det ingenting annat att göra för riksdagen än att antaga lagen!

Jag skulle emellertid tro att vi kunna gå på herr Spetz' avslagslinje. Jag har särskilt fäst mig vid enklavregeln. Därvidlag vill jag särskilt framhålla, att det ju kan synas enkelt nog för representanterna från västkusten att resignera, enär dessa i alla fall ha en viss reservation att hålla sig till, där det heter, att för *västkustens* vidkommande varken kilometerregeln eller enklavregeln bör gälla! Har man den reservationen att rösta på och representera västkusten, så kan man ju frälsa sin själ! Man kan bifalla lagen och gå på den speciella reservationen. Men vi här på östkusten ha ingen sådan reservation att hålla oss till, vi ha ingen annan utväg än att gå på det rena avslaget. Och hur beklagligt det än är har jag för min del inte sett någon annan utväg — ehuru väl jag instämmer med de herrar som betonat att lagen på andra områden har vissa förtjänster och att, i den mån den nu ifrågavarande lagen sammanhänger med fiskelagen, det är av betydelse att få en ny ordning, eftersom den nya fiskelagen, såvitt jag förstått, är värdefull. Den böra vi inte sätta någon spärr i hjulet för. Det har jag inte heller velat göra med detta uttalande. Men jag tror, liksom herr Spetz, att man vid en förnyad utskottsbehandling skulle kunna omarbete fiskelagen efter eventuellt avslag på gränslagen. Jag tror alltså icke att de båda lagarna måste vara så sammanlänkande med varandra, som här gjorts gällande.

Jag vill alltså, herr talman, ansluta mig till herr Spetz' avslagsyrkande.

Herr **HOLMBÄCK** (kort genmäle): Herr talman! Herr Branting bad mig angiva hur de båda lagarna äro sammankopplade, och därför nödgas jag taga min replikrätt i anspråk en tredje gång. Den föreslagna fiskelagen stadgar i sin första paragraf: »I vatten, som enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde är allmänt vatten, må varje svensk medborgare fiska med rörligt redskap.» Denna lagbestämmelse förutsätter alltså att det finns en lag om gräns mot allmänt vattenområde. Den förutsätter också att det finns ett allmänt vatten, och de följande paragraferna förutsätta att det finns ett enskilt vatten, vilket allt bestämmes i gränslagen. Fallor nu gränslagen, saknas ju förutsättningar, på vilka fiskelagen är byggd, och då finns det bara två möjligheter, den ena att avslå fiskelagen och den andra att återremittera fiskelagen till utskottet för omarbetning. Det är emellertid en mycket stor omarbetning som då måste äga rum, och jag kan inte på något vis taga på mitt ansvar att det över huvud taget skall vara möjligt att göra den omarbetningen vid denna riksdag.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Angående lagens ikraftträdande yttrade herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att myndigheterna ha förberett sig så att de kunna vara klara. Det tror jag också. Det är inte på dem som det mesta arbetet faller. Men det finns ju några andra än myndigheter här i landet än så länge, och det få vi vara tacksamma för, ty annars ginge det inte bra. Det är där det kniper. Det är ju så, att man måste mäta ut var gränserna gå. Det kommer att föranleda att det blir nya ställen att sätta bottengarnen på i de trakter där sådant förekommer, och det måste beställas garn som passar. Det måste vara möjligt att fastställa gränserna noga. Som jag tidigare sade tror jag inte att det går att göra detta på en sommar, och när utskottets ordförande säger att förberedelsetiden i verkligheten blir

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

längre än till den 1 januari eftersom det hela inte blir aktuellt förrän den 1 april, så vill jag svara att före sistnämnda datum kan man då inte heller komma åt att mäta. Jag tror inte heller att det är som herr statsrådet sade, att man redan har gjort dessa mätningar under lagens förberedande. Man har gjort mätningar på ett ungefär för att se hur lagen kommer att verka, men man har inte mätt på ett sådant sätt att man säkert kan se hur långt man kan gå utan att överskrida de gränser som lagen anger, och det är väl riktigt att man ger människorna tid att göra detta innan lagen träder i kraft. Det är detta som jag påstår att man inte kan göra utan att ha ungefär två somrar på sig.

Nu lovade statsrådet ganska generöst, att man nog skulle kunna tänka sig att fiskevärderingsnämnderna skulle kunna lösa in de bottengarn som bli överflödiga och som inte hinna slitas ned, och det är ju tacknämligt, men för det första måste man då fråga statsrådet Sköld, varifrån pengarna till detta skola tagas, och för det andra frågar man sig vad det hela skall tjäna till, när man lika gärna kan vänta så länge, att ersättningsfrågan inte behöver bli aktuell.

Jag tyckte att det verkade som om utskottets ärade ordförandes förnämsta skäl för det snabba ikraftträdandet av lagen vore att man borde draga nytta av lagen så fort den var i hamn, men är det inte, herr Holmbäck, med hänsyn till lagens syfte bättre att ikraftträdandet sker på ett sådant sätt att det inte åstadkommer onödig irritation, att det sker mjukt och med möjlighet att ställa det så att människor kunna efterleva lagen utan att onödiga förluster uppstå? Är inte den synpunkten viktigare, i all synnerhet som utskottet säger att lagen inte skall medföra några större skillnader i jämförelse med förutvarande förhållanden beträffande vattengränserna? Om det inte blir några större skillnader, så är det väl inte heller mera brått än att man kan ordna det så att övergången sker tillräckligt

mjukt, och det är detta som gör att jag särskilt vill be kammarens ledamöter intressera sig för den reservation, som går ut på att lagen skall träda i kraft den 1 januari 1953 i stället för den 1 januari 1951.

Herr SPETZ: Herr talman! Jag vill endast konstatera att utskottets ärade ordförande herr Holmbäck i sin polemik mot mig använder en extremt hårdragen tolkning av gällande fiskeristadga och inte tar någon hänsyn till sedvana, urgammal hävd eller den allmänna rättsuppfattningen.

Herr HÄLLGREN: Herr talman! Jag skall inte säga många ord i denna diskussion. Jag förvånar mig över det motstånd som från många talares sida har rests mot det föreliggande lagförslaget. Där de enskilda jordägarna förut hade en *ensamrätt till fisket* få de ju nu en *äganderätt till landgrunden* utanför stranden på ett visst område, och det måste väl vara betydligt mera värt.

Då förslaget till lag om rätt till fiske remitterades ut till fiskarbefolkningens organisationer för yttrande, förvånar det mig att så icke har skett med förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde. Åtminstone vet jag inte om att det sistnämnda förslaget har remitterats på samma sätt; av länsmyndighet har jag haft tillfälle att läsa lagförslaget om rätt till fiske men inte lagförslaget om gräns mot allmänt vattenområde.

De motiv som här ha anförts mot de ifrågavarande lagförslagen äro huvudsakligen sådana som närmast sammanhånga med förslaget till lag om rätt till fiske. När herr Mannerskantz talar om de sexton bottengarnen och säger att de äro beställda med så och så långa armar, vill jag svara att det väl inte är någonting som hindrar att man gör armarna kortare eller sätter ut mindre antal bottengarn om man är tvungen till det. Vad man här är inne på är lagen om rätt till fiske, och den säger enligt förslaget, att fast fiskredskap på vissa

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

sträckor av ostkusten och i Skåne utan särskilt tillstånd får sträckas ut 200 meter utanför det enskilda vattenområdet och att man i övrigt har rätt att efter myndighets hörande utsträcka fasta redskap ännu längre än vad lagen generellt stadgar. Det finns också en klausul som säger att vad som stödes på avtal, urminnes hävd, dom, skattläggning eller annan särskild grund skall gälla oavsett vad i lagen stadgas. Jag tycker för övrigt mera synd om dem som ha begränsade skattlagda fisken och som genom bestämmelserna om enskilt vattenområde förlorat möjligheterna till fiske på det allmänna vattenområdet utanför de skattlagda fiskena. Då man talar om de småbrukare i skärgården, vilka ha fisket som binäring till sina jordbruk, är detta tal riktigt beträffande ostkusten, men jag vet inte om man tänker sig att man skipar rättvisa med de bestämmelser som gälla fast redskap såsom bottengarn. Det är ju huvudsakligen ål som man vill fiska med dessa garn, och den fångas när den är på sydgående för att vandra ut i Atlanten. Om nu någon sätter ut bottengarn från en holme eller en utö så långt som det är möjligt för djupets skull, får ju ingen av dem som ligga i lä om detta fiske möjlighet att fånga någon ål i sina bottengarn. Jag är principiellt av den åsikten, att det inte skall finnas någon självklar rätt att gå utöver ett visst område, utan att myndigheterna skola ha en möjlighet att reglera, så att inte bara de större ålbottengarnsägarna utan även de mindre få någon möjlighet att försörja sig.

Såsom detta ärende nu ligger till är det föreliggande lagförslaget sammankopplat med förslaget till lag om rätt till fiske — tar man det ena så får man ta det andra — och jag anser att lagen om rätt till fiske har väsentliga fördelar i jämförelse med gällande rätt. Emellertid tillhör jag ju de erövrade landskapen, där den svenska uppfattningen rörande enskildas rätt i havet aldrig har trängt igenom hos befolkningen, utan där man sedan gamla tider i stor utsträckning har tillämpat samma system som i Danmark, nämligen att jordägarna ha rätt

endast så långt jorden räcker och att de som bedriva havets näringsfång skola ha sin frihet att bedriva sitt arbete på havet. Principiellt är jag givetvis av samma uppfattning som herr Spetz, men jag förstår mycket väl att, därest lagförslaget om gräns mot allmänt vattenområde avslås, vissa svårigheter måste uppstå för antagande av lagförslaget om rätt till fiske. Därför kommer jag att biträda i första hand herr Larssons i Östersund reservation och i andra hand Kungl. Maj:ts proposition eller utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle avslås; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § av tredje lagutskottets i utlåtande nr 22 under punkten A 1 framställda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda paragraf.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppsnesning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

2 §.

Herr **ESKILSSON**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Larsson i Karlstad och mig avgivna reservationen.

Lagförslag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.

Herr **LARSSON, NILS**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

tager bifall till herr Eskilssons yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Nils Larssons yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu ifrågavarande paragrafen yrkats 1:o) att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag; 2:o), av herr *Eskilsson*, att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som påyrkats i den av honom och herr *Larsson* i Karlstad vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Larsson, Nils*, att kammaren skulle godkänna paragrafen med den avfattning, som förordats i den av honom m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition.

Den, som godkänner 2 § av tredje lagutskottets i utlåtande nr 22 under punkten A 1 framställda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

Vinner Nej, godkännes nämnda paragraf med den lydelse, som förordats i den av herr *Nils A. Larsson* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Eskilssons* yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 54.

Herr *Larsson, Nils*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

3—8 §§.

Godkändes.

Slutbestämmelserna.

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående 2 § av tredje lagutskottets i utlåtande nr 22 under punkten A 1 framställda lagförslag an-

Herr **WERNER**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 3), som har avgivits av undertecknad m. fl.

Lagförslag om rätt till fiske m. m.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på godkännande av de nu föredragna slutbestämmelserna samt vidare därpå att nämnda bestämmelser skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den av herr Werner m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på slutbestämmelsernas godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Werner* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner slutbestämmelserna i tredje lagutskottets i utlåtande nr 22 under punkten A 1 framställda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännas slutbestämmelserna med den lydelse, som förordats i den av herr Werner m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 54.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ingressen och rubriken.

Godkändes.

Det under 2 upptagna lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i avseende å lagförslagen.

Punkten B.

Utskottets hemställan bifölls.

Lagförslag om rätt till fiske m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till fiske, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 januari 1950 dagtecknad proposition, nr 60, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen

dels jämlikt § 87 regeringsformen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om rätt till fiske;
- 2) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet; samt
- 4) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation;

dels enligt § 77 regeringsformen att godkänna vid propositionen fogat förslag till förordning om fiskerätten vid vissa kronan tillhöriga havsstränder, skär och holmar m. m.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft tjugufyra i anledning av densamma vid vår-sessionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 356 av herr *Lundqvist* m. fl,

nr 358 av herr *Spetz*,

nr 361 av herr *Arrhén* och fru *Svenson*,

nr 362 av herr *Persson, Karl*,

nr 363 av herr *Sundelin*,

nr 364 av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl.,

nr 365 av herr *Hällgren* och herr *Petersson, Emil*, samt

nr 366 av herr *Mannerskantz* m. fl.; ävensom

inom andra kammaren:

nr 422 av herr *Andersson* i *Dunker* m. fl.,

nr 424 av herr *Lundberg*,

nr 426 av herr *Staxäng* m. fl.,

nr 429 av herr *Hæggbloom* m. fl.,

nr 432 av herrar *Pettersson* i *Dahl* och *Persson* i *Vinberg*,

nr 433 av herr *Sundström* m. fl.,

nr 434 av herr *Ohlsson* i *Kastlösa*,

nr 435 av herr *Jacobsson* i *Igelsbo* m. fl.,

nr 436 av herr *Boman* i *Stafsund* m. fl.,

nr 438 av herr *Senander* m. fl.,

nr 439 av herr *Karlsson* i *Stuvsta*,

nr 440 av herr *Johansson* i *Torp* m. fl.,

nr 441 av herr *Levin*,

nr 442 av herr *Johansson* i *Kastanjegården* m. fl.,

nr 443 av herr *Larsson* i *Julita* m. fl. samt

nr 444 av herr *Utbult* m. fl.

Vid höstsessionens början hade i frågan väckts ytterligare en motion, vilken utskottet även behandlat, nämligen motionen i första kammaren nr 524 av herr *Hällgren*.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition, nr 60, framlagda förslaget till lag om rätt till fiske — måtte för sin del antaga under punkten infört förslag till lag i ämnet;

B. att riksdagen måtte antaga de genom proposition nr 60 framlagda förslagen till

Lagförslag om rätt till fiske m. m.

1) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden;

2) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet; samt

3) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation;

C. att riksdagen måtte godkänna det genom proposition nr 60 framlagda förslaget till förordning om fiskerätten vid vissa kronan tillhöriga havsstränder, skär och holmar m. m.;

D. att motionerna I: 356, 358, 361, 362, 364—366 och 524 samt II: 422, 426, 429, 433, 434, 436 och 438—444 måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A—C;

E. att motionerna

1) I: 363 och II: 435;

2) II: 424; samt

3) II: 432,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under A—C, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Beträffande sättet för utlåtandets föredragning anförde

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! I avseende å föredragningen av tredje lagutskottets utlåtande nr 23 hemställes, att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A på det sätt, att det av utskottet däri tillstyrkta lagförslaget föredrages paragrafvis med slutstadganden, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages, att vid behandling av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet, att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres, att för den händelse någon del av utlåtandet kommer att återremitteras, utskottet lämna öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå så-

Lagförslag om rätt till fiske m. m.

dana jämkningar, som kunna föränledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar, samt att utskottet bemyndigas att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Vad herr Holmbäck sålunda hemställt bifölls.

Punkten A.

Utskottets förslag till lag om rätt till fiske.

1 och 2 §§.

Godkändes.

3 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Vid kusten av Norrbottens län, vid kusterna av Kalmar län söder om Kråkelund och vid Blekinge läns östra kust (norr om Torhamnsudde) må innehavare av enskild fiskerätt även utan myndighets tillstånd sträcka fast redskap från det enskilda vattnet vidare ut i allmänt vatten, dock ej på större avstånd än tvåhundra meter från den stranden följande kurvan för högst tre meters djup vid fastlandet eller vid ö eller holme av minst etthundra meters längd.

Vad i första stycket stadgas skall dock beträffande den som stöder sin fiskerätt på avtal, urminnes hävd, dom, skattläggning eller annan särskild grund gälla allenast såvitt det ej strider mot vad som i dylik ordning är bestämt angående fiskerättens omfattning.

(i utskottets förslag:)

Vid kusten av Norrbottens län, vid kusterna av Kalmar län söder om Kråkelund, vid Blekinge läns östra kust (norr om Torhamnsudde) samt vid Skånes östra och södra kuster må innehavare av enskild fiskerätt även utan myndighets tillstånd sträcka fast redskap från det enskilda vattnet vidare ut i allmänt vatten, dock ej på större avstånd än tvåhundra meter från den stranden följande kurvan för högst tre meters djup vid fastlandet eller vid ö av minst etthundra meters längd.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Här har utskottet enligt min mening gjort en förbättring, då man gått med på att även vid Skånes östra och södra kuster innehavare av enskild fiskerätt skall få sträcka sitt fiske 200 meter utanför den gamla gränslinjen. Men nu har man här bara tagit med, förutom skånekusterna, kusten av Norrbottens län, kusten av Kalmar län söder om Kråkelund samt Blekinge läns östra kust norr om Torhamnsudde, medan de som fiska mellan Torhamnsudde och skånska gränsen ha blivit överhoppade. Det skulle vara intressant att veta, vilka skäl som kunna finnas för att dessa fiskare skulle förmenas denna utsträckta fiskerätt. Det vore ju rimligt om samma regler gällde för hela kuststräckan från Kråkelund till och med Skåne. Jag tycker att denna skillnad är svår att förklara, och jag tycker inte heller att den är rimlig.

Herr talman! Jag hemställer därför att orden »östra kust» samt parentesen, »norr om Torhamnsudde», utgå ur författningsförslaget, så att paragrafen kommer att lyda på följande sätt: »Vid kusten av Norrbottens län, vid kusterna av Kalmar län söder om Kråkelund, vid Blekinge läns samt vid Skånes östra och södra kuster må» o. s. v. Härigenom skulle alltså samma bestämmelser som i övrigt komma att gälla för hela kusten av Blekinge län.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Utskottet har debatterat detta spørsmål på grundval av propositionen och den motion, som har väckts, och vi ha funnit att den av oss föreslagna lösningen är den riktiga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Lagförslag om rätt till fiske m. m.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på den nu förevarande paragrafen yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Mannerskantz*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att de i första stycket förekommande orden »östra kust (norr om Torhamnsudde)» utelämnades.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 3 § av tredje lagutskottets i utlåtande nr 23 framlagda förslag till lag om rätt till fiske, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den av herr *Mannerskantz* under överläggningen påyrkade ändringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

4 och 5 §§.

Godkändes.

6 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Vid kusten av Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län må varje svensk medborgare i enskilt vatten bedriva fiske *efter strömning och skarpsill med notar ävensom med skötar och sillnät, vilka äro att hänföra till rörliga redskap.*

(i utskottets förslag:)

Vid kusten av Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs och Uppsala län må varje svensk medborgare i enskilt vatten bedriva fiske *med rörligt redskap, dock ej efter lax.*

Herr BERGH: Herr talman! Såvitt jag förstår innebär utskottets förslag till lydelse av 6 § en försämring i jämförelse med propositionen. Vid en jämförelse mellan de båda versionerna framgår det ganska klart, att enligt utskottets hemställan skulle det s. k. frifisket utsträckas både i fråga om fiskarter och i fråga om fiskeredskap. Det innebär en motsvarande inskränkning i de enskilda fiskevatnenägarnas rätt. Nu kan ju sägas, att detta ligger i linje med mycket annat i den föreliggande propositionen, men det förefaller mig som om man borde tänka en liten smula på vilka som komma att drabbas av detta förslag. Det blir framför allt icke de enskilda strandägarna, utan det blir yrkesfiskarekåren. Vad mitt hemlän beträffar äro fiskevatnen i mycket betydande utsträckning oskiftade. De betrak-

tas som byarnas samfällighet, och på byastämmorna utarrenderas fiskena till särskilda yrkesfiskare. Dessa yrkesfiskare kunna ju inte alls jämföras med de storfiskare, som vi ha på västkusten. Det är ofta människor, som ha ett litet jordbruk och en liten stuga. Huruvida fisket för dem är att betrakta som binnäring eller om de få sin huvudsakliga inkomst av det kan ställa sig olika i olika fall. Men faktum är att dessa fiskare av ålder leva under ganska svåra ekonomiska förhållanden och att detta fiske, som de ägna sig åt, är nödvändigt för deras uppehälle. Denna yrkeskategori skulle, såvitt jag begriper, bli mera klämd om kammaren bifölle utskottets förslag än om kammaren följde propositionen. Malicen har berättat att den ändring, som utskottet har gjort på den här

Lagförslag om rätt till fiske m. m.

punkten, har tillkommit enligt lagen om köp och byte. Skillnaden mellan de båda förslagen har alltså utgjort ett bytesobjekt, som varit en del av den föreliggande kompromissen. Jag kan då jag tänker på mina vänner bland kustfiskarna inte gärna vara med om att med min röst godkänna den affären.

Nu kan man invända mot mitt resonemang, att om det s. k. frifisket får den utsträckning som utskottet föreslagit, kommer det också att innebära en rätt för dem som arrendera fisket att begagna denna utsträckta frifiskerätt. Men det ställer sig nog inte riktigt på det sättet. Jag skall strax visa varför.

Jag bör också här inflicka, att jag inte vill komma åt nöjesfiskarna. Vi ha en hävd hemma längs norrbottenkusten, som i det fallet är ganska pålitlig. Vad jag är rädd för är att det vid sidan av dessa yrkesfiskare, som ha fisket som sitt levebröd, uppkommer en liten ny grupp av halvyrkesfiskare, vilka begränsa sig till frifiskeområdena och där komma att utöva en sådan konkurrens gent emot de vanliga yrkesfiskarna, att dessa komma i en ännu sämre ställning än de redan befinna sig i.

I detta sammanhang skulle jag också vilja säga, att yrkesfiskarna längs norrbottenkusten på senare tid fått det litet bättre än förut, därigenom att de i stigande utsträckning bildat egna försäljningsorganisationer och nu fått litet bättre priser på sin fisk, än de haft förut. Kvar står likväl att vi inte ha tillräckliga fryserier där uppe. Fiskarna äro tvungna att sälja snabbt, där de inte själva kunna salta ned fisken. De äro för sin utkomst ganska beroende av att få sälja vad de fångat, och en liten extra grupp av fiskare, som ger sig in på deras hävdvunna yrkesområden, skulle ur den synpunkten bli dem ett avbräck och samtidigt ett avbräck för deras försäljningsorganisation.

Jag kommer alltså till det resultatet, att det blir yrkesfiskarekåren, som redan förut har det besvärligt, som kommer i ett ogynnsammare läge vid ett bifall till utskottets hemställan än vid ett bifall till propositionen. Dessutom und-

rar jag hur ersättningsfrågorna egentligen skola praktiskt utformas, när vi nu ha i stor utsträckning oskiftat fiske. Såvitt jag begriper tvinga vi där fram nya ägodelningar. Det är fråga om ganska små lotter, då det har varit en ganska stark hemmansdelning. Jag förmodar att det kommer att medföra en del trasel, om man inte som nu kan gå till den gemensamma bykassan. Men huvudsaken för mig är att förslaget, såvitt jag begriper, medför nackdelar för yrkesfiskarna utan att tätorternas befolkning, som driva litet nöjesfiske på sommaren, egentligen vinna någonting.

Herr talman! Med denna motivering ber jag att i fråga om 6 § få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Utöver de speciella synpunkter, som den föregående ärade talaren framförde och som närmast gällde Norrbottens län, skulle jag vilja framhålla några rent principiella synpunkter på denna fråga, som ju inte bara rör Norrbottens län utan hela kusten från finska gränsen ned till och med Uppsala län. Det är en mycket betydande del av den svenska kusten, jag skulle tro nästan två tredjedelar.

När man läser dessa båda förslag, Kungl. Maj:ts och utskottets, ser det inte ut att vara så stor skillnad mellan dem. Men skillnaden i princip är stor, ty vad utskottet förordat är att varje s. k. rörligt redskap skall få användas utom för laxfiske. Det innebär att de enskilda fiskevattenägarna längs hela denna kuststräcka måste finna sig i att på deras vatten andra människor ro med drag exempelvis eller sätta ut mjårdar, som inte äro förenade med någon fångstarm. Det kan för resten här uppstå tolkningsbesvärligheter. Det är väl också fråga, om man inte kan använda allt slags redskap, som inte absolut säkert äro att beteckna såsom fasta, men som inte av ålder brukats.

Förslaget må vara en kompromiss eller inte, men det innebär en så betydande, i vissa fall kanske avgörande in-

Lagförslag om rätt till fiske m. m.

skränkning i tusentals strandägares rätt till sina fiskevatten, att åtminstone jag anser, att det är en betydelsefull sak och någonting som det inte borde vara nödvändigt att föra fram, om man bara vill ha ordnade förhållanden genom en ny fiskerättslag. Det kommer väl att bli rätt onödiga komplikationer mellan människorna också, om detta utsträckta fiske skall tillåtas, mycket större och svårare komplikationer än det skulle bli om motsvarande bestämmelser gjordes gällande i fråga om sötvatten, där gammal sedvanerätt bestämmer hur fiske på annans vatten får bedrivas. Det är onödigt att stifta en lag, som både inskränker äganderätten på detta sätt — jag misstänker att strandägarna inte få sina taxeringsvärden nedsatta av den här anledningen, även om det skulle vara skäligt att det blev så — och samtidigt längs en etthundrafemtio mil lång kust skapar anledningar till irritationer mellan olika människor om fisket på enskilt vatten.

Jag tycker därför inte att förslaget kan godtagas ur de allmänna principiella synpunkter, som dock ännu gälla här i vårt land, nämligen att strandägaren skall förbehållas rätten att utnyttja sitt vatten. Den bestämmelse däremot som Kungl. Maj:ts förslår är inte av den ingripande naturen, utan den innehåller bara sådant som plägats tidigare och som inte i någon nämnvärd omfattning inskränker strandägarens fiskerätt.

Herr talman! Med hänsyn till dessa synpunkter och med instämmande i vad den föregående talaren framfört, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Det är riktigt att utskottets formulering av denna paragraf tillkommit efter en överenskommelse inom utskottet. Det har varit yrkanden från norrlandshåll, som där gjort sig gällande. Det finns inte någon reservation för det yrkande, som herrar Bergh och Mannerskantz nyss ställt. Utskottets motivering återfinnes på sidorna 23 och 24 i utlåtandet.

I anledning av vad herr Mannerskantz

nu sagt, vill jag påpeka att utskottet ansett sig kunna säga, att några större olägenheter för jordbrukarna ej skulle vållas och att inlösningssummorna torde bli ganska måttliga. Härtill kommer att fiske efter lax icke blir fritt och inte heller fiske med fasta redskap.

Herr talman! Under hänvisning till utskottets motivering på sidorna 23 och 24 hemställer jag om bifall till utskottets på denna punkt enhälliga förslag.

Herr **BERGH**: Utskottets ärade ordförande förde, såvitt jag fattade honom rätt, återigen in den synpunkten, att ersättning skulle komma att utgå för de förluster, som enskilda kunde komma att lida. Det är naturligtvis i första hand en kapitalförlust som det kan bli fråga om, men vad jag här diskuterar är en minskning i försörjningsmöjligheterna. Frågan om den ersättningen har väl utskottet ändå inte diskuterat.

Herr **LARSSON, NILS**: Herr talman! Utöver vad utskottets ordförande redan har anfört ber jag att få yttra några ord i anledning av herr Berghs motivering till sitt yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om 6 §.

Allt fiske med fasta redskap kommer liksom hittills att förbehållas strandägarna. Det fiske som i Norrbottens län är av särskilt stor betydelse är sikfisket. Det bedrives med fasta redskap. Även fiske efter lax undantages. Om fiske med rörliga redskap friges i enlighet med vad utskottet här föreslår, kommer det, såvitt jag förstår, troligen bara att innebära, att de yrkesfiskare, som nu måste arrendera sina fiskevatten av enskilda ägare, efter den nya lagens ikraftträdande få möjlighet att fiska utan att behöva vidkännas denna utgift. Jag är övertygad om att det åtminstone i vårt nordligaste landskap i stort sett inte kommer att bli så många fler som fiska på dessa vattenområden än yrkesfiskarena. Man behöver säkerligen inte befara någon invasion från städerna, som skulle kunna förstöra

Lagförslag om rätt till fiske m. m.

fiskemöjligheterna. Visserligen kan det kanske komma en del folk till vissa platser i närheten av städerna, men kusten är lång, och det finns säkerligen utrymme för alla.

Det skäl som herr Bergh åberopar, nämligen att yrkesfiskarena skulle komma i ett sämre läge, är enligt min uppfattning icke hållbart. Jag anser tvärtom att yrkesfiskarena genom den nya lagen komma i ett bättre läge än hittills.

Herr BERGH: Herr talman! Jag tror att min vän herr Nils Larsson lämnade en felaktig uppgift, när han påstod att den mesta siken vid Norrbottens kust fångas med fasta redskap. Det är fullständigt fel. Det är tvärtom blott en ringa del av siken som fångas med fasta redskap, och den mesta siken tas med rörliga redskap.

Det är kanske inte heller nödvändigt att argumentera mot herr Larssons uttalande, att vad som här föreslås inte skulle komma att bli till nackdel för yrkesfiskarena, ty därvidlag var det ju blott en *tro* som herr Larsson gav uttryck för.

Herr Larsson gjorde vidare gällande, att det närmast skulle vara konkurrensen från stadsbefolkningen som man är rädd för. Men det finns ju många andra människor som bo i skärgården och som givetvis med den största glädje komma att ge sig ut på frifiske i stället för att som hittills behöva arrendera fiskerättsområden och betala därför. Det råder inget tvivel om att detta måste bli en nackdel för de redan förut svagt ställda yrkesfiskarena.

Herr LARSSON, NILS: Herr talman! Uppgiften om vad som är det värdefullaste fisket i Norrbotten erhöles vi av en fiskeritjänsteman från det nordligaste distriktet. Även han ansåg att det

egentligen inte skulle innebära någon större skada att släppa fritt fiske med rörliga redskap. Han höll dock före, att det vore bättre med den formulering som Kungl. Maj:t har givit paragrafen. Men å andra sidan betraktade han fisket efter hela norrbottenskusten som ur ekonomisk synpunkt ganska obetydligt. Det finns uppgifter här i utlåtandet om att hela det fiske i Norrbotten, som skulle komma att beröras av den nya lagen, inte är större än att det blott ger 50 000—100 000 kronor per år.

Herr BERGH: Herr talman! Jag känner mycket väl till den fiskeriintendent som har stått till utskottets förfogande. Han har visserligen erfarenhet från kustfisket i Norrbotten, men hans verksamhet där har såvitt jag vet huvudsakligen inskränkt sig till insjöfisket. Jag talade emellertid så sent som i går med den fiskeriintendent som egentligen har hand om fisket vid kusten. Hans uppfattning sammanfaller fullständigt med den, åt vilken jag har givit uttryck.

I detta sammanhang önskar jag emellertid understryka det såvitt jag förstår värdefullaste i herr Larssons yttrande: han konstaterade att även den fiskeriintendent, vars sakkunskap utskottet haft till sitt förfogande, har ansett att propositionens linje är bättre än utskottets.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på paragrafens godkännande med den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

7 §.

Denna paragraf var så lydande:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Vid kusten av Stockholms län må varje svensk medborgare i enskilt vatten som har större djup än sex meter be-

(i utskottets förslag:)

Vid kusten av Stockholms och Södermanlands län må varje svensk medborgare i enskilt vatten som har större djup

Lagförslag om rätt till fiske m. m.

driva fiske efter strömming och skarpsill med skötar och sillnät, vilka äro att hänföra till rörliga redskap.

än sex meter bedriva fiske efter strömming och skarpsill med skötar och sillnät, vilka äro att hänföra till rörliga redskap; dock är i Södermanlands län under tiden från och med den 1 april till och med den 30 september strömmings- och skarpsillfisket förbehållet innehavaren av den enskilda fiskerätten intill tvåhundra meter från fastlandet eller från ö av minst etthundra meters längd.

Herr LODENIUS: Herr talman! Det är egentligen inte lätt för en lekman att bedöma verkningarna såväl av den lag, som vi nyss behandlade angående gränsen mellan enskilt och allmänt vattenområde som av den nu föreliggande lagen om rätt till fiske. Jag har dock begärt ordet för att i anslutning till den motion av herr Lundqvist, som tidigare berörts här i dag och som även jag har undertecknat, göra en del påpekanden rörande fisket närmast i Stockholms län.

Motionen avser framför allt paragraferna 7, 14 och 18. Jag skall inte här ingå på de olika detaljerna. Utskottet har, såsom herr Lundqvist redan har anført, inte ansett sig kunna i nämnvärd utsträckning tillmötesgå motionärernas önskemål. Jag förstår att det i frågans nuvarande läge inte är mycket lönt att försöka plädera för vår uppfattning.

7 § gäller främst strömmingsfisket, vilket kanske inte har samma betydelse i vissa avseenden som fångsten av fjällfisk. Man kan dock inte undgå att märka den skillnad som förekommer exempelvis mellan bestämmelserna för Stockholms, Södermanlands och Östergötlands län. Vad man får göra i Stockholms län, får man delvis icke göra i Södermanlands län och ännu mindre i Östergötlands län. Jag antar att denna olikhet bygger på de förhållanden som hittills ha varit rådande, och därom är kanske inte så mycket att säga.

Vad gäller 14 § är det framför allt användandet av beteckningen »långrev» som vi ha påtalat i motionen. Jag är

inte alls sakkunnig på detta område, men jag konstaterar att man såväl från Stockholms läns fiskevårdsförbund som från länets fiskarförbund anført, att det finns risk för att om fiske med långrev friges detta kommer att menligt inverka på beståndet av fjällfisk, särskilt gädda. Med »torskrev» synes man i varje fall i Stockholms län mena en rev med vilken man inte kan fånga annan fisk än torsk, medan däremot en långrev är av sådan beskaffenhet att den med fördel kan användas för att fånga fjällfisk och framför allt gädda. Man befarrar att det, när fisket på enskilt vatten nu släppes fritt i större omfattning än tidigare, kan komma att uppstå ett visst rovfiske. En sådan utveckling skulle givetvis inte vara till nytta för någon, allra minst för ägarna av de enskilda fiskevattnen, vilka väl ofta äro mindre jordbrukare i skärgården som i hög grad äro beroende av den inkomst som fisket kan ge. Det hade därför enligt vad som framhållits av dem som förstå sig på denna sak varit värdefullt, i varje fall med tanke på förhållandena i Stockholms län, om ordet »långrev» hade utbytt mot »torskrev». Utskottet anser visserligen att man därmed knappast skulle vinna det av motionärerna åsyftade resultatet. Jag är inte tillräckligt sakkunnig för att kunna bestrida denna uppfattning men hänvisar till vad såväl Stockholms läns fiskevårdsförbund som länets fiskarförbund anført. Dessa båda organisationer böra väl vara ganska sakkunniga på området.

Enligt 18 § skall fiske med rörliga redskap fritt få bedrivas på vissa fjär-

Ang. strandägares jakträtt å allmänt vatten.

dar i Mälaren. Praktiskt taget samtliga remissmyndigheter och av saken berörda organisationer ha gått emot förslaget i denna del. Jag tror också att de nya bestämmelserna kunna komma att leda till rovfiske. Även fiskerättskommittén har förordat, att fritt fiske med rörliga redskap icke bör medgivnas i Mälaren. Samtliga fiskeorganisationer liksom även fiskerinnämnden i Stockholms län motsätta sig på denna punkt lagförslaget, som ansetts innebära nackdelar för alla kategorier fiskande. Ett frigivande av fisket skulle, menar man, bli till skada för alla, bl. a. därigenom att intresset för fiskevård och fiskodling skulle upphöra. Detta gäller naturligtvis inte bara Mälaren utan även alla andra vattenområden. Om fisket släppes fritt, kan det knappast vara i strandägarens intresse att såsom hittills odla fisk.

Det är att beklaga att frågan om fiskevårdsförbund och fiskevårdsavgifter inte kunnat bringas till sin lösning i detta sammanhang. Dessa båda frågor äro alltjämt föremål för utredning. Jag tror för min personliga del, att det hade varit lyckligt, om man hade väntat med att släppa fisket fritt på det sätt som sker enligt det föreliggande förslaget till dess att frågan om fiskevårdsavgifter och fiskevårdsförbund hade lösts. Som saken nu ligger till kan jag inte ställa något direkt yrkande i detta avseende. Jag vädjar emellertid till departementschefen att han måtte ha sin uppmärksamhet riktad på de konsekvenser, som den nya lagen kan komma att medföra, och att han snarast möjligt måtte söka få till stånd en lösning av frågan om fiskevårdsavgifter och fiskevårdsförbund. Jag tror att detta blir ganska nödvändigt, ty annars föreligger risk för att framför allt fjällfisken kommer att decimeras, vilket, såsom jag redan sagt, inte kan vara till glädje för någon.

Jag har, herr talman, intet yrkande, utan har bara velat göra dessa reflexioner i anslutning till det föreliggande förslaget.

I detta anförande instämde herr *Lundqvist*.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, godkändes den under behandling varande paragrafen.

Aterstående delar av ifrågavarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i avseende å lagförslaget.

Punkterna B—E.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. strandägares jakträtt å allmänt vatten.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 31 mars 1950 dagtecknad proposition, nr 216, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:tt föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt skall erhålla följande ändrade lydelse:

Ang. strandägares jakträtt å allmänt vatten.

(Gällande lydelse.)

2 §.

Jakträtt tillkomme, där ej annorledes stadgas i denna lag, en var jordägare å honom tillhörigt område.

(Föreslagen lydelse.)

2 §.

1 mom. Jakträtt tillkomme, där ej annorledes stadgas i denna lag, en var jordägare å honom tillhörigt område.

2 mom. Finnes enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde allmänt vatten vid stranden av ö eller holme som utgör fastighet eller del därav, have strandens ägare jakträtt jämväl å det allmänna vattnet intill etthundra meter från strandlinjen, bestämd på sätt i nämnda lag sägs.

Skulle med tillämpning av vad sålunda stadgats flera strandägare erhålla jakträtt å samma allmänna vattenområde, skall en var av dem hava jakträtt å den del av området som är hans strand närmast.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft fem i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 478 av herr *Lindström* och

nr 493 av herr *Isaksson* m. fl. ävensom

inom andra kammaren:

nr 556 av herr *Lundberg*,

nr 563 av herr *Jonsson* i Skedsbygd och

nr 591 av herrar *Hæggbloom* och *Nolin*.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt — måtte med bifall till motionerna I: 478 och 493 samt II: 563 och 591 ävensom med avslag å motionen II: 556 för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att 2 § 2 mom. första stycket erhöles följande lydelse:

2 mom. Finnes enligt lagen om gräns mot allmänt vattenområde allmänt vatten vid eller inom trehundra meter från strand av ö som utgör fastighet eller del därav, have strandens ägare jakträtt jämväl å det allmänna vattnet intill trehundra meter från strandlinjen, bestämd på sätt i nämnda lag sägs.

Reservation hade anförts av herrar *Andersson* i Löbbo, *Carl Edmund Eriksson*, *Nils A. Larsson*, *Uhlén*, *Boo*, *Ericsson* i Sörsjön, *Johansson* i Torp och *Levin*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort vara av den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt — måtte med avslag å motionerna I: 478 och 493 samt II: 556, 563 och 591 för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att i 2 § 2 mom. första stycket orden »eller holme» uteslötes.

Ang. strandägares jakträtt å allmänt vatten.

Herr BOO: Herr talman! I denna fråga, där utskottet har varit delat i två läger med åtta mot åtta, har utskottslosteriet givit till resultat att de socialdemokratiska ledamöterna ha kommit att stå för reservationen.

När det gäller att ta ställning till föreliggande spörsmål, får man utgå från det rättsförhållande som råder för närvarande och som i stort sett ger jakträtt åt den som har fiskerätt. Jakträttsgränsen överensstämmer således enligt gällande lag med fiskerättsgränsen. I den framlagda propositionen förordas, att den enskilde ägarens jakträtt vid friliggande öar som äro mindre än 100 meter långa och icke tillhöra enskilt vatten, skall fastställas till att omfatta vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen.

Det är här fråga om en avvägning mellan två intressen: å ena sidan den enskilde jakträttsägarens och å andra sidan den icke jakträttsägande befolkningens. Då jakten i det aktuella fallet enbart gäller sjöfågel, blir den senare gruppen under alla förhållanden icke lika med allmänheten. Sjöfågelsjakten på allmänt vatten är nämligen genom andra lagbestämmelser förbehållen den bofasta kustbefolkningen. Därigenom blir denna avvägning en ganska intern fråga mellan de olika grupper av människor som bebo våra kustområden. Avståndet 100 meter, vilket föreslås i propositionen, skulle ge ett större rörelseområde åt kustbefolkningen i allmänhet, däri då också inbegripen den del av kustbefolkningen som är enskilda jakträttsägare, medan gränsen 300 meter skulle ge ett större område för den enskilde jakträttsinnehavaren.

Som motivering för den gräns som utskottsmajoriteten har föreslagit, alltså 300 meter, har bl. a. anförts, att denna utvidgning av området för ägarens jakträtt skulle vara nödvändig för att skydda fåglarnas bon och ägg under häckningstiden. Det kan emellertid fastslås att under den tid, då sjöfågeln häckar ute på kobbar och skären, är det icke jakttid. Häckningstid och jakttid sammanfalla icke. Det spelar därför från

denna synpunkt ingen roll om avståndet fastställs till 100 eller 300 meter från strandlinjen. Skyddet av sjöfågeln under häckningstiden kan tillgodoses lika bra om den enskilde ägarens jakträtt begränsas till högst 100 meter från strandlinjen som om gränsen sättes till 300 meter. Om man vill skapa ett särskilt skydd för sjöfågeln under häckningstiden, måste det ske genom fridlysning eller andra dylika åtgärder.

Det har vidare av dem som förorda ett längre avstånd från strandlinjen än vad som föreslås i propositionen anförts, att man genom att utsträcka gränsen för den enskilde ägarens jakträtt skulle kunna skydda sjöfågeln mot rovjakt. Detta argument håller emellertid inte, eftersom sjöfågeln under jakttiden är synnerligen rörlig. Ett avstånd av 100 eller 300 meter från strandlinjen saknar från denna synpunkt all betydelse. Rovjakt på sjöfågel kan lika väl bedrivas av ett jaktsällskap på enskilt område som på allmänt vatten. Det beror helt och hållet på mentaliteten hos de människor som utöva jakten hur de uppträda, och det betyder i detta sammanhang ingenting på vilket vattenområde, enskilt eller allmänt, som de befinna sig. Skyddet mot rovjakt måste skapas genom lagstiftning i annat sammanhang. En utsträckning av jakträtten enligt jaktutredningens förslag löser icke detta problem. Däremot kan man kanske komma till rätta med denna fråga genom att t. ex. förbjuda vårjakten eller framlägga andra förslag till skydd mot rovjakt.

Herr talman! Av vad jag här anført torde klart framgå, att den gräns som propositionen förordar, alltså 100 meter från strandlinjen, bör vara tillräcklig för att tillgodose den enskilde jakträttsinnehavarens intressen och skydda det villebråd som finns på dessa små öar i den yttre skärgården. Med hänvisning härtill ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag tror att jag efter herr Boos anföran-

Ang. strandägares jakträtt å allmänt vatten.

de kan inskränka mig till några ganska korta kommentarer.

Genom de båda beslut, som kammaren tidigare i dag fattat, har man fixerat gränserna mellan fritt och enskilt vatten och mellan fritt och enskilt fiske. I det stora hela sammanfalla gränserna, framför allt på östkusten, där detta tredje spörsmål om jakten har sin huvudsakliga aktualitet. Det har emellertid varit särskilda skäl som gjort att man inte kunnat kopiera jaktlagstiftningen på de båda andra lagarna.

Man har i gränslagen undantagit de små holmarna under 100 meters längd och sagt, att vattnet där är fritt för alla, och i fiskelagen har man sagt, att fisket där är fritt för alla. Man kan ju säga sig att konsekvensen då borde bjuda, att också jakten där skulle vara fri för alla, naturligtvis med de begränsningar, som jakttiderna stipulera. Det är emellertid inte möjligt att bortse från de synpunkter, som anförts från naturskydds- och viltvårdshåll. Man måste såsom regeringen har sett problemet — och därom har det inte heller inom utskottet yppats annan mening — gå längre i fråga om skyddsföreskrifter då det gäller jaktfrågorna. Därför har spörsmålet uppstått, i vad mån en särskild begränsning av jakträtten skall anses behövlig för dessa småholmar med fritt vatten och fritt fiske.

Jaktutredningen föreslog en gränslinje av 300 meter kring varje sådan holme, även om den är så liten att det kan diskuteras, om man skall kalla den för en holme eller inte. Kungl. Maj:t stannade vid sin prövning för den uppfattningen, att man självfallet skall tillgodose naturskydds- och viltvårdsintressena, men att man inte skall sträcka sig längre än som är en tvingande nödvändighet, detta för att bringa jakträttslagstiftningen att bättre harmoniera med den allmänna uppfattning, som ligger bakom de båda andra lagstiftningarna.

Det gäller ju här jakt på sjöfågel, och därför ligger det väl närmast till hands att fråga sig: Hur långt går ett hagelskott? Ur den synpunkten tror jag att intresset för naturskydd och viltvård kan

anses väl tillgodosett, om man lägger ett skyddsområde av 100 meter ute på vattnet kring varje enskild holme.

Inom utskottet har en majoritet med lottens hjälp stannat för en 300-metersgräns kring varje liten holme ute på allmänt vatten, där fisket är fritt. Mot detta förslag kan man först och främst invända, att det alltid är svårare att uppskattningsvis bedöma ett avstånd av 300 meter än ett avstånd av 100 meter. Alldeles exakt kan väl ingen bedöma sådana avstånd, men nog talar sannolikheten för att felmarginalen vid bedömningen blir mindre om man har en gräns 100 meter ute på det fria vattnet än om gränsen lägges 300 meter ut.

Härmed sammanhänger en ganska påtaglig nackdel hos utskottsförslaget, som man undviker med den av Kungl. Maj:t intagna ståndpunkten. Meningen är ju, att man utefter hela kusten skall få en fixerad, sammanhängande gränslinje mellan det enskilda och det fria vattnet, som bestämmes av kilometersregeln i dess kombination med 300-metersregeln. När man nu skall omgärda varje liten holme med ett alldeles speciellt enskilt skyddsområde i jaktlig bemärkelse, har det för Kungl. Maj:t framstått som angeläget att inte sudda ut den fasta skiljelinjen mellan enskilt och fritt vatten. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle gränsen för enskild och fri jakt i stort sett komma att sammanfalla med gränsen för enskilt och fritt vatten, blott med det undantaget att ett skyddat område skulle finnas även kring småöar utanför gränslinjen.

Jag vet inte om man inom utskottet har tänkt på att den konstruktion, som man vill ge förändringarna i jaktlagen, i hög grad suddar ut skiljelinjen mellan enskilt och fritt vatten. Varje liten holme inom det enskilda vattnet skulle enligt utskottets förslag omgärdas med sin 300-metersgräns, och om en sådan holme ligger — för att ta ett drastiskt exempel — fem meter från stranden, skulle skiljelinjen där bukta ut fem meter på det fria vattnet. Alla holmar, som ligga i det som enskilt vatten fixerade bandet, skulle på detta sätt suddas ut den fasta

Ang. strandägares jakträtt å allmänt vatten.

skiljelinjen och i jaktlig bemärkelse ersätta den med ett serpentband, så invecklat, att ingen egentligen skulle kunna veta vad som är enskilt eller fritt vatten.

Som jag redan anförut är det av hänsyn till naturskydds- och viltvårdsintressena som man när det gäller jakten gått längre i koncessioner åt de enskilda än i fråga om fisket. Den bofasta skärgårdsbefolkningen har emellertid ett legalt och betydande intresse av att få bedriva sin jakt enligt urminnes hävd, och detta gör att man, som herr Boo framhöll i sitt anförande, inte bör utsträcka koncessionerna längre än som är absolut nödvändigt. Såsom herr Boo särskilt underströk, är det inte söndagsjägarnas intressen man förfäktar, när man vill nöja sig med 100-metersgränsen, utan just den bofasta skärgårdsbefolkningens intressen. För denna befolknings utkomstmöjligheter spelar jakten trots allt en viss roll.

Inläggen från ett flertal håll i dagens debatter här i kammaren ha vittnat om en benägenhet att lägga vikt just vid vad som är kustbefolkningens och den bofasta skärgårdsbefolkningens intressen. Jag tycker nog att konsekvensen bjuder, om man är ärligt inställd på att slå vakt kring just dessa befolkningsgruppers intressen, att man i denna fråga följer reservanternas förslag som det föreligger.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Till att börja med kan det måhända påpekas, att det ligger till på ett helt annat sätt beträffande jakträtten än i fråga om fiskerätten. Vad beträffar fiskerätten har man av ålder ansett, att var och en skall äga fiska på det allmänna vattnet. Också beträffande jakträtten har grundsatserna tidigare varit densamma, men för några år sedan inskränktes den allmänna jakträtten till att gälla endast den bofasta kustbefolkningen. Detta visar, att man vill vara mycket mera försiktig beträffande jakträtten än i fråga om fiskerätten. Det är ju heller inte lämpligt, att vem som helst skall få jaga på vidderna utanför våra kuster.

Uttrycket »den bofasta kustbefolk-

ningen» är emellertid mycket tänjbart, och det kan ifrågasättas om man med detta verkligen har nått den eftersträvide effektiva begränsningen. Det finns tre domar i högsta domstolen, som avse innebörden i detta uttryck. I en av dessa domar har en byggmästare fått jakträtt på havet genom att hänföras till den bofasta kustbefolkningen, och i en annan har också en sågverksarbetare hänförts dit. Det finns kanske anledning att än ytterligare inskränka jakträtten.

Den föreliggande frågan gäller jakträtten på allmänt vatten kring öar av minst 100 meters längd. I full konsekvens med uppfattningen, att man bör vara försiktig då det gäller att giva jakträtt på havet åt stora grupper, har Kungl. Maj:ts förslag stadgat att jakträtten skall tillhöra öarnas ägare inom ett område av 100 meter från strandlinjen, trots att vattnet i andra avseenden blir allmänt. Utskottets majoritet har ansett skäl föreligga att vara än försiktigare och har stannat vid ett område av 300 meter från strandlinjen. Vi ha flera skäl för detta förslag.

Såsom jordbruksministern för en liten stund sedan påpekade, framställdes vårt förslag redan av jaktutredningen, vars betänkande ytterst ligger till grund för den kungl. propositionen. Utredningens förslag tillstyrktes sedermera av flertalet myndigheter, och det var först i regeringen en annan mening gjorde sig starkare gällande. Också lagrådet har tillstyrkt 300-metersgränsen. Det för en stund sedan fattade beslutet beträffande lagen om gräns mot allmänt vatten innebär, att jakträttens utsträckning kring större öar blir densamma som utskottsmajoriteten här har föreslagit i fråga om små öar, och det är klart att enhetliga regler äro att föredraga.

Över huvud taget tror jag att naturskyddssynpunkterna också här göra sig mycket starkt gällande och motivera att man är försiktig då det gäller jakträtten. Detta har varit anledningen till att jag biträdd den mening, som genom lottens hjälp har blivit utskottets.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Ang. strandägares jakträtt å allmänt vatten.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Boo* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 71.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 194, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredsskapsstat för budgetåret 1950/51 behandlade allmänna principfrågor;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered-

skapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredsskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredsskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredsskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredsskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredsskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredsskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredsskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredsskapsstat för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staterna för statens allmänna fastighetsfond och försvarets fastighetsfond.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Ang. tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 249, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 13 oktober 1950, föreslagit riksdagen dels medgiva, att tillfälligt tillägg å löner och pensioner under budgetåret 1950/51 finge i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen föreslagna grunder utgå till vissa befattningshavare och förutvarande befattningshavare i statens tjänst m. fl. enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t; dels besluta, att utgifterna för tillfälligt tillägg å löner och pensioner skulle bestridas beträffande löner och pensioner, som utginge på grund av tjänst vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar, från de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestredes, beträffande löner och pensioner, utgående på grund av prästerlig tjänst, från kyrkofonden samt beträffande löner och pensioner i övrigt från ett för ändamålet anvisat anslag; dels ock till Tillfälligt tillägg å vissa löner och pensioner å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag skulle till i propositionen avsedda personalkategorier utgå ett engångstillägg, i princip motsvarande tre procent av grundlönen respektive grundbeloppet av pension för sex månader men utgörande högst 216 kronor och lägst 100 kronor för befattningshavare samt högst 144 kronor och lägst 70 kronor för pensionsstagare.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels en inom första kammaren av herr *Lundqvist* väckt motion (I: 532), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta

sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag, att tilläggen minimerades till 100 kronor för såväl anställningshavare som pensionstagare samt att i propositionen äskat förslagsanslag i erforderlig grad höjdes,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Senander* m. fl. väckt motion (II: 632), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av de i propositionen angivna grunderna för tillfälligt lönetillägg, att varje ifrågavarande befattningshavare och förutvarande befattningshavare tilldelades ett tillfälligt lönetillägg om 500 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 532 och II: 632,

1) medgiva, att tillfälligt tillägg å löner och pensioner under budgetåret 1950/51 finge i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen föreslagna grunder utgå till vissa befattningshavare och förutvarande befattningshavare i statens tjänst m. fl. enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t;

2) besluta, att utgifterna för tillfälligt tillägg å löner och pensioner skulle bestridas beträffande löner och pensioner, som utginge på grund av tjänst vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar, från de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestredes, beträffande löner och pensioner, utgående på grund av prästerlig tjänst, från kyrkofonden samt beträffande löner och pensioner i övrigt från ett för ändamålet anvisat anslag;

3) till Tillfälligt tillägg å vissa löner och pensioner å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Lundqvist*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **NORLING**: Herr talman! I motion nr 632 i andra kammaren har förslagsgits, att ett tillfälligt lönetillägg av

Ang. tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

500 kronor skulle utgå till vissa befattningshavare och pensionärer som kompensation för den tid lönestoppet har verkat. Utskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition, som innebär att endast 3 procent på grundlönen eller pensionen skall utbetalas för ett halvt år, dock lägst 100 kronor till befattningshavare och 70 kronor till förutvarande befattningshavare.

Det är inte möjligt att täcka de förluster, som i synnerhet de lägre befattningshavarna gjort under lönestoppstiden, med de av utskottet sålunda föreslagna beloppen. Redan principen med procenträkning är i detta fall enligt min uppfattning oriktig, då den innebär att en befattningshavare med relativt hög lön får ett väsentligt större tillfälligt lönetillägg än befattningshavaren med lägre lön, som bäst behöver ett lönetillägg. Befattningshavarna, i synnerhet inom de lägre grupperna, ha också ganska allmänt opponerat sig mot det förslag, som nu har förelagts riksdagen, och man har kallat denna kompensation för en »grindslant».

Utskottet synes ansluta sig till den i ärendet framförda uppfattningen, att statens befattningshavare skulle varit i ett gynnsammare läge än andra grupper, för den händelse rörligt tillägg enligt reglerna utgått till statens befattningshavare under andra halvåret 1948. Till detta kan man invända, att om statstjänarna på det viset blivit underkastade lönestoppet samtidigt med andra grupper, så hade de blivit jämnställda med dem, inte försatta i ett gynnsammare läge.

Härtill kommer, att den restriktiva befordringspolitik för statens befattningshavare, som blivit en följd av den hårdare ekonomiska politiken, har inneburit att de lägre befattningshavarna inte ens kunnat erhålla normal befordran under lönestoppstiden för att på så sätt förbättra sin ställning. När det gäller andra löntagargrupper har under denna tid en viss löneglidning ägt rum, låt vara att den i de flesta fall åstadkommits genom höjd arbetsintensitet, men denna rörlighet i lönerna på den privata mark-

naden har inte haft någon som helst motsvarighet för statens befattningshavare, utan där har lönestoppet varit effektivt och fast.

Det finnes således ett starkt sakligt underlag för de statliga befattningshavarnas missnöje med det förslag, som utskottet nu har förelagt riksdagen för godkännande, inte minst därför att den stabila prisnivå, som man utlovade när lönestoppet genomfördes, inte alls har blivit verklighet.

Därest lönestoppet införts samtidigt för de statliga befattningshavarna som för andra grupper, skulle det rörliga tillägget ha varit 15 i stället för 12 procent. Därav följer, att det tidigare ikraftträdandet av lönestoppet för statstjänarna medfört en förlust för dem av 3 procent icke bara under ett halvt, utan under två och ett halvt år. En fem gånger så stor kompensation som den nu föreslagna skulle från den utgångspunkten ha varit motiverad. Kravet på en engångsersättning av 500 kronor kan därför anses vara både rättvist och rimligt. Samma ersättning bör också komma de statliga pensionärerna till godo.

Med vad jag nu sagt hemställer jag, herr talman, om bifall till yrkandet i motion nr 632 i andra kammaren.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Statsutskottet har i denna fråga helt följt Kungl. Maj:ts förslag och det innebär bland annat, att de lägst avlönade skola få en procentuellt sett något större ersättning än övriga befattningshavare. Tilläggen ha nämligen minimerats till 100 kronor för personal, som ännu är kvar i tjänst, och till 70 kronor för pensionärer.

Mot en minimering har jag för min del givetvis ingenting att erinra. Däremot har jag mycket svårt att förstå, varför minimibeloppet för pensionärer skall sättas lägre än för i tjänst kvarstående personal. Det förefaller mig som om starka billighetsskäl tala för att minimeringen blir densamma för pensionärer som för anställda.

Jag har tillåtit mig att i en särskild

Ang. tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

motion framföra detta yrkande, men statsutskottet har inte velat gå med på en sådan justering av Kungl. Maj:ts förslag. I den korta motiveringen för sitt avståndstagande har utskottet betonat, att det här rör sig om en överenskommelse mellan Kungl. Maj:ts å ena sidan och de stora personalorganisationerna å den andra. Detta är ju riktigt så till vida, att enighet har uppnåtts vid förhandlingarna mellan regeringen och de stora organisationerna. I dessa förhandlingar har emellertid den stora pensionsorganisationen — Pensionerade statstjänstemäns riksförbund, som har inte mindre än 17 000 medlemmar — inte fått delta. Den organisationen har i skrivelse till statsutskottet protesterat mot att minimibeloppet för pensionärerna på detta vis sättes lägre än för den i tjänst varande personalen, och jag har för min del haft mycket svårt att förstå det rättvisa i den uppdelning, som har skett i propositionen och godtagits av statsutskottet. Jag tycker för min del, att tillägget borde vara detsamma på ett och samma belopp, alldeles oavsett om summan utgår som lön eller i form av pension.

Jag har, som sagt, inom utskottet försökt vinna medhåll för denna min mening, men det har inte krönts med framgång. Jag tänker inte ställa något yrkande här i kammaren då utsikterna till framgång synas mig minimala. Jag har dock velat ge uttryck åt den uppfattning, som jag delar med den stora pensionsorganisationen, vilken alltså direkt till statsutskottet har gjort framställning om en justering. Jag beklagar att man inte haft råd — jag förmodar att skälet är detta — att betala dessa 30 kronor ytterligare till de lägst ställda pensionärerna lika väl som till de lägst avlönade ordinarie befattningshavarna.

Jag har intet yrkande herr talman.

Herr statsrådet **LINGMAN**: Herr talman! Det är naturligtvis svårt att diskutera vad som är rättvist eller inte när det gäller en sådan fråga som avvägningen av löner och pensioner — det

blir alltid så att man får söka sig fram på vägar som man tror kunna komma rättvisan så nära som möjligt.

Vid de förhandlingar som föregingo propositionen om detta engångstillägg, var utgångsläget klart så till vida, att förhandlingarna knötos till det löfte, som givits från regeringens sida gentemot organisationerna, att man skulle beakta det förhållandet, att de statsanställda hade anslutit sig till stabiliseringslinjen ett halvt år tidigare än övriga löntagargrupper, nämligen från och med den 1 juli 1948. Vad de statsanställda gingo miste om under sista halvåret 1948 motsvarar ett belopp av 3 procent på de grundlöner eller pensioner, som då utgingo. Jag har emellertid eftersträvat att inte krängla till det hela alltför mycket för redogörarna på de hundratals tjänsteställen, där man skall räkna ut dessa tillägg. Om de skulle bli tvungna att gå tillbaka till 1948 för att söka reda på alla tjänstemän vid den tidpunkten och undersöka hur de hade det med sina ledigheter o. s. v., skulle det ha förorsakat ett merarbete, som jag önskat undvika. Detta är ett skäl varför kvalifikationstiden så att säga flyttats över till sista halvåret 1950. Perioden 1 juni—30 november i år har sålunda ansetts vara lämplig för beräkningarna för att få en halvårsperiod som grundval, men så nära inpå som möjligt.

Detta innebär i många fall ett gynnsammare läge för tjänstemännen, ty ha de under tiden erhållit befordran eller löneklassuppflyttning få de räkna de tre procenten på det högre beloppet. Å andra sidan kan det ge ett utslag åt andra hållet då det gäller pensionärerna, det är jag medveten om. När man emellertid kom fram till att tre procent på en halvårslön skulle ge ett belopp, som i nionde löneklassen på 1-ort uppgick till 63 kronor och i nionde löneklassen på 5-ort till 75 kronor, ansåg man från organisationernas sida, att det var så pass små belopp det rörde sig om — det var alltså i verkligheten inte större belopp man avstod från 1948 — att man gärna ville ha dem något avrundade uppåt, och från regeringens sida gingo

Ang. tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

vi med på att avrunda beloppet till 100 kronor. Eftersom pensionerna i regel utgå med två tredjedelar av lönerna borde man för att få ett minimibelopp också för pensionärerna räkna på samma sätt beträffande dem. Man kom då till en något lägre siffra än 70, men vi räknade upp beloppet till 70 kronor.

Det är emellertid klart att när man kommer in på frågan om vad som varit ett skäligt minimibelopp släpper man det egentliga utgångsläget för förhandlingarna. Om det skäliga skulle varit 500 kronor eller 100 kronor för alla eller 100 kronor för löntagare och 70 kronor för pensionär är ju en bedömningsfråga, men när man hade utgångspunkten klar, nämligen att man skulle räkna tre procent på en halvårslön, har det ansetts riktigt att också minimibeloppet anpassas någorlunda därefter.

Att man från pensionärernas riksförbund varit missnöjd över att organisationen inte fått vara med vid förhandlingarna har man givit uttryck för även gentemot mig, men det kan ju sägas, att förbundet var litet sent ute, då det kom med sin framställning att få delta sedan förhandlingarna voro avslutade. Nu ha emellertid tjänstemännens huvudorganisationer under alla år som det har förts förhandlingar varit mycket angelägna om att bevaka även pensionärernas intressen, och jag tror därför inte man kan säga att pensionärerna blivit bortglömda, även om deras önskemål inte kunnat tillgodoses i den utsträckning som de själva ansett att man borde ha gjort. Men detsamma gäller ju i många fall även beträffande löntagarna.

Herr SNYGG: Herr talman! Statsutskottets föreliggande förslag till tillfällig löneförbättring åt statstjänstemän och statens pensionärer grundar sig, såsom statsrådet Lingman nyss sade, på en träffad överenskommelse mellan regeringen och berörda tjänstemannaorganisationer. Det finns därför för mig ingen anledning att beröra vare sig de föreslagna beloppens storlek eller grunderna efter vilka de skola utgå. För egen

del kan jag nöja mig med att deklarerat, att jag i stort sett delar och kan ansluta mig till den motivering, som anförts i propositionen.

I propositionen sägs det emellertid på ett ställe: »Den löneglidning, som trots stabiliseringssträvandena under tiden därefter» — således efter den 1 juli 1948 — »otvivelaktigt förekommit inom åtskilliga områden, har icke kommit statstjänstemännen till del. De ha sålunda därunder med mycket få undantag icke åtnjutit någon inkomstförbättring vare sig genom ackord eller personliga lönetillägg eller andra former av lönefyllnad.»

Jag vill med anledning av detta uttalande med några ord beröra denna statstjänstemännens eftersläpning i lönehänseende.

Av konjunkturinstitutets höstrapport kan man utläsa löneglidningen för olika grupper. Industrierbetarnas genomsnittliga timförtjänst steg således mellan maj 1949 och maj 1950 med 4,3 procent. För jordbrukarnas del kalkylerar konjunkturinstitutet med en ökning av omkring 150 miljoner kronor mellan kalenderåren 1949 och 1950. I jämförelse med den kalkylerade ersättningen för jordbrukarnas egna arbetsinsatser skulle detta belopp betyda en ökning med nästan 10 procent. Det kan även vara av intresse att konstatera, hur statstjänarnas reallöner undergått försämring sedan juli 1947. Det visar sig enligt beräkningar, sammanställda av statstjänarkartellen, att om den nominella lönen år 1947 sattes till 100 för såväl statstjänarna som de manliga industrierbetarna, så ha år 1950 statstjänarna fortfarande en nominell lön av 100, därför att beträffande dem inga förändringar skett, medan industrierbetarnas nominella lön stigit till 117. Industrierbetarnas reallöner ha stigit till 108,6, under det att statstjänarnas sjunkit till 92,9. Reallönen för statstjänstemännen har alltså sedan juli 1947 försämrats med 7 procent.

Med detta förhållande såsom bakgrund ter sig det lönetillägg, varom riksdagen nu kommer att besluta, som syn-

Ang. tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

nerligen blygsamt. Men det är ju inte heller meningen att det skulle utgöra någon kompensation för den försämrade reallönen utan i stället vara en kompensation för att statstjänstemännen ett halvt år tidigare än andra samhällsgrupper anslöto sig till inkomststabiliseringen och för att de vid detta tillfälle avstodo från tre procent av det rörliga tillägg, som de annars skulle kommit i åtnjutande av. Då det emellertid visar sig, att icke obetydliga löneförbättringar kunnat tillföras åtskilliga stora samhällsgrupper under den tid lönestopp rått, medan statstjänarna och en del andra löntagargrupper i stället fått en reallöneföräring, är det rätt naturligt om statstjänarna och andra grupper i samma be-lägenhet nu tycka, att det är de som ha fått betala huvudparten av kostnaderna för den uppnådda samhällsekonomiska balansen. Statstjänarna få nu gå och hoppas på att de kommande förhandlingarna om lönesättningen efter den 1 januari 1951 skola ge dem ett litet större stycke av den gemensamma kaka, som Sveriges folk nu har att dela.

Statstjänarna äro realister och stå med fötterna på marken. De veta mycket väl, att det inte är fråga om att i första hand få stora inkomster, att få en massa pengar i handen. Det är *reallönens* värde som de först och främst vilja slå vakt om. Det var just för att värna denna sin real-lön som statstjänstemännen visade vägen för andra samhällsgrupper, då de år 1948 voro de första som anslöto sig till löne- och prisstabiliseringstanken, och denna handling bedöms även i dag såsom alldeles riktig. Utan detta pris- och lönestopp är det uppenbart, att statstjänstemännens löner varit ännu mindre värda än vad de äro nu. Men den real-löneföräring med 7 procent, som upp-kommit för statstjänstemännen sedan 1947, ger ändå anledning till bekymmer för många av dem i de lägre löneklas-serna. Det är ett faktum att många stats-tjänare inte kunna klara sig på de nu-varande lönerna utan äro tvingade att taga tillfälliga arbeten på sin fritid för att få ekonomien att gå ihop. Statstjänar-nas löner ha nämligen ännu inte kom-

mit upp till den folkpartistiska nivån, att det »inte lönar sig att arbeta».

Herr talman! Då det är riksdagen som i sista hand har ansvaret för statstjänstemännens lönesättningar, och då riksdagen nästa år kommer att besluta om lönerna efter 1951, anser jag att det redan nu bör sägas ifrån att det inte är nog med att statstjänarna erhålla ett åter-ställande av reallönen till det värde den hade år 1947. Den standardförbättring, som den fortlöpande produktionsökning- en möjliggör, bör även komma statstjä-narna till godo.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SUNDELIN: Herr talman! När utskottet behandlat förevarande proposi-tion, har det vid sitt ställningstagande naturligtvis beaktat det förhållandet, att det framlagda förslaget bygger på en överenskommelse med de stora statstjä-narorganisationerna. Det är givet att riksdagen inte är bunden av det resul-tat, som uppnåtts vid dessa förhandling-ar, men man har inom utskottet ansett att det skall rätt starka skäl till för att riksdagen skulle frångå, vad man vid dessa förhandlingar har kommit över-ens om.

Jag behöver inte vidare utveckla den motivering, som statsutskottet har haft för sitt ställningstagande, sedan chefen för civildepartementet, statsrådet Ling-man, hållit sitt anförande. Jag ber där-för, herr talman, att få inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hem-ställan.

Efter härmed slutad överläggning gjor-des i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till ut-skottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen II: 632; och förklarades den förra pro-POSITIONEN, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. vissa ändringar i utskiftningsbeskattningen m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 31 mars 1950 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 240, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar;

2) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

3) förordning angående ändrad lydelse av 2 § och 4 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt

4) förordning angående ändrad lydelse av 11 och 15 §§ förordningen den 2 maj 1947 (nr 174) om investeringsfonder.

I den kungl. propositionen hade föreslagits, utom annat, en höjning av utskiftningskatteprocenten från 30 till 40 procent.

Till utskottets behandling hade överlämnats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 485 av herr *Mannerskantz* och II: 578 av herr *Edström*, vari hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 240 i vad den innefattade förslag om höjning av skattesatsen för utskiftningskatten från 30 % till 40 %.

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 240 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt med avslag å de likalydande motionerna I: 485

av herr *Mannerskantz* och II: 578 av herr *Edström*,

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar med den ändring, att 9 § och bestämmelserna om ikraftträdandet erhöles i betänkandet angiven lydelse;

2) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med den ändringen, att dagen för ikraftträdandet fastställdes till den 1 januari 1951 i stället för dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 2 § och 4 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt med den ändringen, att dagen för ikraftträdandet fastställdes till den 1 januari 1951 i stället för dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling; samt

4) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 11 och 15 §§ förordningen den 2 maj 1947 (nr 174) om investeringsfonder med den ändringen, att dagen för ikraftträdandet fastställdes till den 1 januari 1951 i stället för dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Reservation hade anmälts av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Edström*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **VELANDER**: Herr talman! Det föreliggande utskottsbetänkandet innefattar främst förslag till en höjning av utskiftningskatten från 30 till 40 procent av det beskattningsbara beloppet. Det är raskt marscherat med tanke på att utskiftningskatten vid dess infö-

Ang. vissa ändringar i utskiftningsbeskattningen m. m.

rande för knappt tjugutre år sedan fastställdes till allenast 5 procent.

Utskiftningskatten är, kan man säga, en skatt på sparade vinstmedel, som inte utdelas till aktieägarna och således inte heller bli föremål för inkomstbeskattning hos dem. Med den utgångspunkten blir utskiftningskatten ett komplement till inkomstbeskattningen, och man hävdar, att utskiftningskatten principiellt sett skall motsvara summan av de skattebelopp, som skulle ha utgått, därest de utskiftade tillgångarna hade utdelats och alltså tagits till beskattning hos aktieägarna. Från sådana utgångspunkter har man kommit fram till de 40 procenten, och man menar också, att man vid denna avvägning har varit synnerligen måttfull i syfte att förebygga, att det i särskilda fall skulle bli en alltför hård beskattning.

Riktigheten av denna sats kan dock ifrågasättas. Ägandet av aktier är numera ganska vanligt även inom inkomstskikt, som inte befinna sig så högt på skalan, att man inte kan förutsätta, att marginalskatteprocenten går upp till talet 40. Å andra sidan är det uppenbart, att många aktieägares inkomster äro så höga, att marginalskatteprocenten för dem kan nå upp till tal, som ligga kanske dubbelt så högt. Om man alltså med utgångspunkt från den åberopade principen skulle söka avväga skatteprocentens storlek, hade man inte några utsikter att lyckas i det hänseendet, med mindre hänsyn i de konkreta fallen toges till aktieinnehavets fördelning på olika inkomstskikt. Man skulle i det sammanhanget inte heller kunna underlåta att fästa avseende vid att aktier i stor utsträckning ägas av aktiebolag och att aktiebolagen inte äro underkastade inkomstbeskattning för aktieutdelningar. Följaktligen skulle inte heller för dem någon utskiftningskatt ifrågakomma.

En annan omständighet, som man inte heller kommer ifrån, när man talar om dessa ting, är att de tillgångar, som utskiftas hos bolagen, i betydande utsträckning förvärvats under tider med väsentligt lägre beskattning än den som för

närvarande gäller. Från den utgångspunkten och även andra vågar man nog säga, att utskiftningskatten i den praktiska tillämpningen alltmer blivit en skatt, som ligger utanför vårt skattesystem.

Med det anförda har jag velat påvisa, att det är en synnerligen vanskelig uppgift att med tillämpning av den princip, som jag i början av mitt anförande tillät mig antyda, nå fram till en avvägning av skatteprocenten för utskiftningskatten, som inte kan göras till föremål för vägande erinringar ur olika synpunkter. Detta följer också därav, att dubbelbeskattningen av aktiebolagen och därmed utskiftningskatten inte vilar på någon princip, som är allmänt godtagen. Det finns sålunda länder, där utskiftningskatt inte ifrågakommer och där inkomster i form av utdelning från aktiebolagen inte äro föremål för inkomstbeskattning hos vederbörande aktieägare. Om jag inte tar fel, är det fallet i Norge, och jag skulle tro också i Amerikas förenta stater.

Den till utskottsbetänkandet fogade reservationen tar emellertid främst sikte på utskottets underlåtenhet att mera allvarligt beakta förhandenvaron av den gällande ersättningskatten. Även denna skatt är en skatt på besparade vinstmedel. Den utgår för närvarande med 25 procent av det belopp, som tages till beskattning. Ersättningskatten drabbar i första rummet de s. k. förvaltningsbolagen och detta för det fall att vinstutdelning underlåtes, ehuru med hänsyn till rörelsens resultat en sådan hade kunnat anses motiverad och skäl därtill föreligger att antaga, att ett väsentligt syfte härvid varit att bereda fysiska personer skattelättnad. Med hänsyn till den nuvarande konstruktionen av såväl ersättningskatten som utskiftningskatten föreligger intet legalt hinder för att vinstmedel, som belagts med en ersättningskatt å 25 procent, även kunna bli föremål för en utskiftningskatt med tillämpning av föreliggande förslag å ytterligare 40 procent.

Reservanterna ha inom utskottet yrkat, att man å utskottets sida skulle söka åstadkomma ett klarläggande av huru-

Ang. vissa ändringar i utskiftningsbeskattningen m. m.

vida fara föreläge för att ersättnings- skatt och utskiftningskatt kunde ifråga- komma vid sidan av varandra, alltså att tillgångar, som varit föremål för ersätt- ningsskatt, även kunde komma att drab- bas av utskiftningskatt. Det föreföll också som om man på olika håll inom utskottet var intresserad av ett sådant klarläggande, men därav blev intet. I stället faller utskottet tillbaka på resone- mang, som ur min synpunkt måste fram- stå såsom helt konstruktiva. Utskottet hänvisar till bestämmelsen i ersättnings- skatteförordningen om rätt till restitu- tion av ersättningskatt för det fall, att ett bolag inom viss kortare tid, efter det att ersättningskatt påförts detsamma, beslutar att utdela beloppet till aktie- ägarna och inom samma tid gör fram- ställning till vederbörande prövnings- nämnd om restitution av den påförda ersättningskatten. Man kan verkligen fråga sig, om det är naturligt att utgå ifrån att, om ett företag på skäl, som företagets ledning ansett bärande, har underlåtit att verkställa utdelning, en sådan ändock skall komma till stånd på den grund att ersättningskatt påförts detsamma. Jag tror inte, att man kan förutsätta någonting sådant. Och då ut- skottet härtill fogar det uttalandet, att det måste tillses, att vinstmedlen hos ett bolag bli lika beskattade vare sig bo- laget väljer utdelningsvägen eller före- drar att tillföra sina aktieägare tillgång- arna genom utskiftning, måste jag säga, att detta åtminstone inte för mig gör utskottets tankegång mera begriplig. Det är ju att förutsätta någonting, som av skäl, jag antydde i början av mitt anfö- rande, är omöjligt att åstadkomma. Man kan inte uppnå en sådan likformighet i de särskilda fallen.

Utskottet anför till slut ytterligare ett skäl, i det att det säger, att om hänsyn skulle tas till en tidigare erlagd ersätt- ningsskatt, skulle detta medföra den kon- sekvensen, att aktieägare bleve gynnsam- mare ställda i nu förevarande hänseende än medlemmar i ekonomiska föreningar. Det är anmärkningsvärt, synes det mig, att man kan göra en dylik jämförelse. Om en jämförelse skall ske, bör den väl

avse aktieägarna eller bolagen sinsemel- lan samt spørsmålet om dessa bli jäm- likt och ensartat beskattade och behand- lade. Även om man inte kan nå ett full- komligt resultat i det avseendet, så är det väl ändå en sådan jämlikhet, som bör eftersträvas. Men om man skall an- ställa en jämförelse enbart mellan de aktiebolag, som påförts först ersättnings- skatt och sedan utskiftningskatt, med de ekonomiska föreningarna och dessas ersättnings- eller utskiftningskattebe- lastning, det kan jag knappast förstå va- ra någon mening med.

Det är emellertid inte min mening att här inlåta mig på någon vidlyftigare de- batt om dessa ting och inte heller att i detta sammanhang söka åstadkomma något annat resultat än det som i pro- positionen tagits sikte på och som ut- skottets majoritet också har gått in för. Jag har dock velat understryka ange- lägenheten av att det spørsmål, som jag här berört, måtte komma under övervä- gande i annat därför lämpligt samman- hang. Även utskottsmajoriteten förutsät- ter, att frågan om ersättningskattens framtida utformning skall i ett senare sammanhang upptagas till bedömande. Jag utgår ifrån, att det av mig här an- tydda spørsmålet lämpligen kan komma under övervägande samtidigt därmed.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Blott några ord om denna sak, eftersom den föregående talaren icke gjorde något di- rekt yrkande.

Jag vill erinra om att denna skatt inte har tillkommit för att aktieägarna och bolagsstämorna skola ha ett val mel- lan utskiftningskatt och annan beskatt- ning, utan att den har tillkommit för att förhindra den skatteflykt, som vid upp- repade tillfällen har visat sig äga rum. Det var därför denna lagstiftning kom till stånd, och vissa aktuella fall ha mo- tiverat, att man nu har skärpt den. För övrigt har ju ersättningskatten, som här förts på tal, ungefär samma syfte. Syf- tet är där närmast, att man skall försöka förhindra, att man genom att fondera vinstmedel undviker den dubbelbeskatt-

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

ning, som eljest tillkommer sådana slag av inkomster. Det är alltså just i den jämlika beskattningens intresse, som man har gått dessa vägar.

Nu är det ju alldeles uppenbart, att det blir mycket svårt att genomföra denna fullständiga jämlikhet, emedan den personliga skatten är beroende av vederbörandes inkomster och dessa kunna vara ytterst skiftande, medan däremot utskiftningsskatten skär alla över en kam genom en skattesats som nu föreslagits till 40 procent. Man kan inte komma ifrån den olikheten utan att ge sig in på ett slags anmälningsplikt för bolagen om vilka som mottaga dessa pengar och därefter göra en individuell beskattning — en ytterst krånglig historia. Man kan nog lämpligen utgå ifrån att när man i ett bolag går till utskiftning, så kommer detta att vara till fördel för det stora flertalet aktieägare. Jag vill därjämte erinra om att en undersökning för några år sedan visade, att hälften av de aktieägare, som man hade undersökt, ägde tre fjärdedelar av aktierna och hade minst 20 000 kronor i inkomst, och just vid 20 000 kronor är marginalskatten 40 procent. Detta tyder ju på att en 40 procents utskiftningsskatt är så rättvist avvägd som man kan begära. Det är ju åtskilliga som i sina remissyttranden gjort gällande att skatten är något för låg. Finansministern har dock visat den hänsyn till dem, som ha lägre inkomst, att han inte föreslagit högre skatt.

Jag tror, att denna skatts sammankoppling i debatten med ersättningsskatten är tämligen onödig. Ersättningsskatten kan ju praktiskt taget inte uttagas. Med den begränsning av vinstutdelningarna som vi nu ha är det inte i många fall som den blir aktuell, och därtill kommer, att det har visat sig mycket svårt att över huvud taget få den i funktion. Den föregående talaren nämnde också detta, när han talade om, under vilka förutsättningar skatten skulle utgå. Vid en undersökning som gjorts av en kommitté fann man, att det var i mycket ringa omfattning, som män skattemässigt påtalade fall av underlåten utdelning,

och i ännu färre fall som man kom fram till att skattedomstolarna utdömde ersättningsskatt. Denna skatt är alltså mycket svår att praktisera, och den leder praktiskt taget inte till några resultat. Under sådana omständigheter behöver man knappast befara, att det skall kunna komma en dubbling av både ersättningsskatt och utskiftningsskatt nära efter varandra. Dessutom har man alltid den möjligheten, om man blir påförd ersättningsskatt, att senast under augusti månad året efter det då den blivit påförd genomföra en utdelning, så slipper man undan ersättningsskatten, och då har man ju inte längre några bekymmer, om en utskiftningsskatt skulle komma senare. Utskiftningsskatten bestämmes ju också av aktieägarna själva i och med att de besluta sig för om de skola genomföra en utskiftning av bolagets tillgångar eller icke.

Jag ville bara lämna dessa upplysningar om hur denna fråga ligger till enligt utskottets mening. När utskottet ändå har enat sig om att tillstyrka denna skatt — den blanka reservationen som herr Velander och två andra ledamöter ha antecknat har ju bara till ändamål att reservanternas skola få tillfälle till en viss meningsyttring här i kammaren — har man ansett, att denna skatt med den föreslagna ökningen är skäligen och har tillkommit i den jämlika beskattningens intresse.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande betänkandet hemställt.

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

I en den 13 oktober dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 255, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

2) förordning om ändrad lydelse av 13 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maldrycker;

3) förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 januari 1948 (nr 21) om tillfällig skatt å viss maldryck av första klassen;

4) förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker; samt

5) förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj

1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen;

dels ock besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med den 1 december 1950 i nedan angivna delar hava följande ändrade lydelse:

		Tull för 100 kg kronor
144	Mineralvatten och kolsyrade, alkohol- fria läskedrycker.. 100 liter	21:—
145	Maldrycker: på fat	B 69:—
146	på andra kärl... 100 liter	78:—
<i>Anm.</i> Angående införsel — — — är stadgat.		

I det med 1) betecknade förordningsförslaget var 2 § 1 mom. första stycket så lydande:

(Nuvarande lydelse:)

2 §.

1 mom. Omsättningsskatten upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 9 kronor, för liter räknat, och dels med 60 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

Det under 5) upptagna förordningsförslaget avsåg en höjning av skatten å choklad- och konfityrvaror med undantag av glass (stat. nr ur 298—302) från 60 till 80 procent av beskattningsvärdet samt av skatten å essenser, avsedda för beredning av alkoholhaltiga drycker, (stat. nr ur 587—588) från 100 till 120 procent.

I den kungl. propositionen hade föreslagits, att samtliga förordningsförslag skulle träda i kraft den 1 december 1950.

Till utskottets behandling hade överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

1 mom. Omsättningsskatten upptages vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker och utgår dels med en grundavgift av 11 kronor, för liter räknat, och dels med 80 procent av det belopp, som, skatten oberäknad, betingas vid inköp av dryckerna i buteljerat skick.

1) motionen I: 538 av herr *Carl Sundberg*, vari hemstälts, att riksdagen, med avslag å proposition nr 255 i den del den avsåge höjning av skatten å choklad och konfityr, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning av denna fråga, varvid de i motionen framförda synpunkterna borde beaktas;

2) motionen II: 640 av herr *Kollberg*, vari hemstälts, att riksdagen vid antagande av förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 om varuskatt fogade varuförteckningen måtte bestämma, att förordningen skulle träda i kraft den 1 januari 1951;

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

3) motionen II: 641 av herr *Christensen* i Malmö m. fl., vari hemställdt, att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 255 i vad den gällde varor hänförliga till den till propositionen fogade varuförteckningen statistiskt nr 298—302; samt

4) motionen II: 642 av herrar *Persson* i Landafors och *Karlsson* i Stuvsta, vari hemställdt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 255 angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker, m. m.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 255

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 13 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 januari 1948 (nr 21) om tillfällig skatt å viss maltdryck av första klassen;

4) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker;

5) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen; och

6) besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med den 1 december 1950 hava den i propositionen föreslagna lydelsen; samt

B) att följande motioner, nämligen

1) motionen I: 538 av herr *Carl Sundberg*,

2) motionen II: 640 av herr *Kollberg*,

3) motionen II: 641 av herr *Christenson* i Malmö m. fl. samt

4) motionen II: 642 av herrar *Persson* i Landafors och *Karlsson* i Stuvsta,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Gustaf Elofsson* och *Vigelsbo* beträffande beskattningen av maltdrycker och läskedrycker.

Vid betänkandet hade därjämte fogats särskilda yttranden dels av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Hagberg* i Malmö, dels ock av herrar *Petrén*, *Sandberg*, *Kristensson* i Osby och *Persson* i Svensköp.

På framställning av herr talmannen beslöts att betänkandet skulle företagas till avgörande punktvis, dock att vid behandling av punkten A 1 överläggningen finge omfatta betänkandet i dess helhet.

Punkten A 1.

Herr **WEHTJE**: Herr talman! Jag förmodar att nästan alla i bevillningsutskottet ha haft samma känsla, när vi enhälligt tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag om betydande skärpningar i den indirekta beskattningen av spritdrycker, malt- och läskedrycker samt choklad och konfityrvaror. Den känslan kan måhända bäst sammanfattas i en travestering av biskop Brasks yttrande: »Härtill voro vi nödda och tvungna» — inte på grund av respekten för finansministern, hur stark den än är i bevillningsutskottet, utan helt enkelt därför att staten måste ha pengarna och det just nu inte finns någon annanstans att ta dem.

För min egen del måste jag tillägga, att jag har en kuslig känsla av att hela bevillningsutskottet befinner sig på ett litet isflak mitt i en strid vårfloed. Ännu så länge bär flaket, men ju stridare

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

strömmen blir, desto längre från fasta landet driva vi. Vart — ja, det vet ingen.

De nu föreslagna skatterna ge ännu ett litet andrum, men de lösa inte problemet. I bästa fall få vi inkomster nog för att täcka utgifterna under nu löpande budgetår — jag säger i *bästa fall* och ger därmed mera uttryck för en förhoppning än för en förvisning. Men — herr talman — nästa budgetår kastar sin tunga skugga framför sig, och i den famlar inte bara bevillningsutskottet omkring utan uppenbarligen också finansministern, utan att veta hur morgondagens plåga skall lindras.

En sak är säker: vi kunna inte i längden fortsätta att möta påfrestningarna som hittills. Vi kunna inte vänta på att kriserna komma för att sedan gripa närmast liggande nödlösning. Att staten måste hushålla och på sikt planera sina egna åtgärder, står numera utom varje diskussion.

Det statsfinansiella läge, inför vilket vi i dag stå, har ingalunda uppkommit i dag. De nytillkomna försvarsutgifterna, vilkas nödvändighet ingen diskuterar, äro ett drag i bilden, men bara ett. Vid sidan av dem avteckna sig andra, och bakom varje enskild detalj ligger en utgiftsutveckling, vars allmänna följder nu börjat mogna fram. Den utvecklingen kan kortast karakteriseras som ett jättelikt försök att under några år diskontera vad en produktionsökning kan ge i decennier, samtidigt som man delar ut produktionsstegringens frukter på alla håll.

Det är mindre väsentligt att fördela det politiska ansvaret för denna utveckling än att klart säga ifrån, att på detta sätt kunna vi icke fortsätta. Sparsamhet är från och med nu inte bara en dygd utan en ofrånkomlig nödvändighet. En socialdemokratisk tidning försökte här-omdagen politiskt försvåra framläggandet av ett konkret sparsamhetsprogram genom att påpeka, att återhållsamhet med statliga medel, det svider i skinnet på medborgarna. Ja, det gör den, men det är bättre att ta ett mindre obehag i tid än verkligt obehagliga och farliga akkommor i framtiden.

Det arbete statssekreterare Tage Wärn håller på med har redan gett beaktansvärda resultat, och mera torde vi ha skäl att vänta. Kritiken mot hans linjer är den vanliga. Den bottnar i vetskapen om att det är svårt för staten att spara och omöjligt att göra det utan att någon eller några få ta konsekvenserna. Detta har sagts i alla tider. Men nu är det verkligen anledning fråga: Är det svårare för staten att spara än för skattebetalarna att bära en ständigt växande skattebörda? Man kan också forma om tankegången i en direkt fråga till svenska folket, och den skulle lyda: Hur stor del av din egen inkomst är du villig att avstå till staten för att få leva i ett modernt samhälle? Ju mer du begär av det allmänna, desto mer får du betala — du och ingen annan.

Ingen vågar i dag föreslå en höjning av den direkta beskattningen. Det nuvarande direkta skattetrycket är så högt, att vi, trots inflationen, måste räkna med omedelbara återverkningar på arbetsvilja och sparvilja av varje höjning. För den, som sedan det nuvarande höga skattetrycket infördes sökt påvisa detta, är det en lättnad, att alla numera åtminstone erkänna riktigheten av tesar, kring vilka det för tre år sedan egentligen icke gick att få gehör utanför högerns krets. Men lättnaden försvinner inför det reella läge, som den uppnådda enigheten återspeglar. I toppen av en högkonjunktur nå vi den yttersta gränsen för den direkta beskattningens förmåga att ge staten pengar. Vi ha nått den med underbalanserad budget och inför hotet om starkt stigande statsutgifter. Att man då tar sig en allvarlig funderrare är minst sagt befogat.

Man kan naturligtvis icke med någon grad av bestämdhet säga, att det nu är slut med punktskattemöjligheterna, men man gör klokast i att inte överskatta möjligheterna att den vägen nå nya inkomster. Det må så vara, att »brännvinet aldrig kan bli för dyrt», men det finns andra spärar för dess förmåga att bära skatt. När vi förra gången höjde biografskatten, var det mycket få som trodde på de varningar, som branschens män

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

då uttalade. Nu sitter en särskild utredning för att syssla med den svenska filmens ekonomiska problem, sådana som de aktualiserats av skattehöjningen. Nu ansåg sig bevillningsutskottet icke kunna taga hänsyn till de invändningar, konfektyr- och sötsaksindustriens folk gjorde. Jag delar även på den punkten ansvaret men måste säga, att jag långt ifrån är säker på följderna för denna industri av de höjda skatterna. Mina betänkligheter ha visserligen fått vika inför statens behov av inkomster, men jag vill samtidigt framhålla, att utvecklingen synes visa, att branschens män ha grund för sina varningar. Det torde finnas all anledning att närmare undersöka förhållandena. Det är ju ingen mening med att pålägga väsentligt ökade skatter, som ej ge staten de åsyftade större inkomsterna men i stället åstadkomma allvarlig skada för betydande näringsgrenar. Jag förutsätter att man inom finansdepartementet också följer utvecklingen på detta område.

Så vitt jag förstår måste vi redan av statsfinansiella skäl vara beredda att både minska statens utgifter och öka dess inkomster. Det räcker inte att välja en av dessa vägar. Jag sade: Redan av statsfinansiella skäl. Därmed menar jag helt enkelt, att den samhällsekonomiska situationen just nu ger ökat eftertryck åt fordran att statens löpande inkomster skola täcka dess löpande utgifter. Varje avsteg från denna princip ger i dag ett dubbelt hårt utslag, helt enkelt därför att penningvärdeförsämringen ändå tränger sig på oss.

Från regeringsbanken har man kallat det som nu hotar en engångsinflation. Huvudsaken är inte benämningen, inte etiketten, utan innehållet, och det är att den gradvisa penningvärdeförsämringen plötsligt gör ett språng nedåt. Det är ju gott och väl, att regeringen säger, att nu blir det ett språng, men sen lova vi att det stannar igen. Men det angelägna är inte att lova, att nu skall snöbollen stanna, utan det angelägna är att förklara, hur man skall få den att ligga still i backen. Att det inte räcker att kasta ut en näve sand här och var är uppenbart,

även om man bortser från risken att sanden också kommer in bland produktionens hjul och där åstadkommer inte bara gnissel utan också partiell stagnation.

År 1949 på hösten efterlyste vi inom högern regeringens program. 1950 på våren upprepade vi vår efterlysning. Vid intetdera tillfället fanns intresse för problemet. Vi reserverar i bevillningsutskottet återkomma nu för tredje gången. Vårt särskilda yttrande är väsentligen en påminnelse och ett uttryck för vår fasta övertygelse, att vi här i landet icke kunna fortsätta att söka hanka oss fram. Vi ha med vårt särskilda yttrande velat ange, att bevillningsutskottet ej bort inlåta sig på att endossera finansministerns ofullständiga uttalanden i propositionen.

Jag tror inte att vi stå inför en katastrof, men jag ser allvarligt på läget. Den stigande produktionen och produktiviteten ger utrymme för standardstegringar — ett ingalunda obetydligt sådant — men det finns inte vilka utrymmen som helst. Regeringens politik har satt alla automatiska spärrar ur funktion. Det detaljreglerande som man sökt sätta i stället har icke visat sig till fyllest, och nu räcker det inte längre att utfärda förmaningar och varningar. Det räcker inte att vädja till folk. Dessa medel ha förlorat sin skärpa. Behovet av ett genomtänkt och samordnat regeringsprogram är i dag större än någonsin. Händelsernas eget tryck har skapat detta behov, och kravet härpå har icke fyllts genom de spridda observationerna i propositionen.

Herr talman! Jag räknar med att denna höstriktdag får ett tillfälle att ordentligt ventilera läget och den närmaste framtiden. Jag räknar med att regeringens intentioner skola vara kända, då finansministerns bebådade förslag till investeringsbegränsande åtgärder framläggas. Det finns därför inga skäl att nu ge sig in på problemen. Det räcker med att ange några av dem, där statens ansvar förefaller mig särskilt stort. Vi ha fortfarande riksbankspolitiken och den aktiva penningpolitiken. Vi ha frågan om

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

statens utgifter och frågan om statens upplåning, vilka inför ett upplåningsbehov på 700—800 miljoner till den 1 juli nästa år ha speciell tyngd. Vi ha pris-kontrollens problem, bygnadsproblemen och framför allt det frivilliga sparandets problem. Detta är i själva verket inte olika frågor utan olika sidor av samma fråga: frågan om statens ansvar och statens möjligheter.

Herr **PETRÉN**: Herr talman! Det föreliggande förslaget till skattehöjning har som bakgrund de ökade utgifterna för försvarets utbyggnad och den inflationskris som är under uppsegling och som allvarligt hotar vår samhällsekonomiska balans. Bakom denna hemställan om skattehöjning står ett enhälligt bevillningsutskott i medvetande om allvaret i dagens situation.

Utskottsmajoriteten har emellertid som ett särskilt skäl hårt fört fram budgetära synpunkter eller, med andra ord, att en skattehöjning behövs för att undvika ett budgetunderskott. Majoritetens framställning här — för övrigt en trogen kopia av propositionens — är missvisande. Budgeten är icke underbalanserad utan överbalanserad. För att få fram ett uttryck för att den skulle vara underbalanserad måste man inräkna förbrukningen av äldre reservationsmedel. En sådan framställning är oegentlig. Reservationsmedlen ha redovisats i tidigare års budgeter, och man kan ju inte låta dem på nytt figurera i efterföljande års budget.

Jag har tagit upp denna fråga inte bara för att trycka på betydelsen av en enhetlig terminologi och att man inte ändrar uttryckssätt efter läglighet, utan jag har gjort det även för att särskilt framhålla, att när vi från folkpartiets håll stödja denna skattehöjning, så är det inte ur statsfinansiella balanserings-synpunkter utan med hänsyn till jämvikten i samhällsekonomien och därmed också med tanke på omvårdnaden om penningvärdet.

Koreakrisen och ändringarna i världsläget ha tillfört oss många osäkerhets-

moment, och en stegring i efterfrågan på varor är på frammarsch. Att tänka sig att återhålla denna efterfrågan genom ett ökat sparande är icke möjligt. Tvärtom har man nu fått konstatera, att sparandet är under minskning. Det är beklagligt, men det är en naturlig följd av ett ständigt sjunkande penningvärde och nu inte minst av den språngvisa förändring av penningvärdet, som den förda subventionspolitiken leder till vid årsskiftet. Vi kunna tyvärr icke räkna med sparande som en effektiv uppbromsning av en svällande ökning av efterfrågan, utan vi ha att lita till andra medel. Den skattehöjning, som nu kommer till i inflationsbekämpande syfte, bidrar till en ytterligare höjning av budgetöverskottet. Det är då kanske anledning att erinra om att samtidigt som det är fullt klart, att man i ett konjunkturläge som detta behöver en överbalansering av budgeten, är ett tvångssparande över staten ingenting att eftersträva i normala tider, i varje fall inte för dem som särskilt vilja slå vakt om sparandet i enskilda händer.

I utskottsutlåtandet talas om de omedelbara orsakerna till ändringarna i det ekonomiska läget, men därmed är icke hela sanningen sagd. Det är alldeles uppenbart, att våra möjligheter att klara av en krissituation och den hårdhet, med vilken vi måste sätta in olika åtgärder, hänga intimt ihop med de tidigare årens ekonomiska politik. Där kan man anknyta ända till de första efterkrigs-åren. Jag behöver bara peka på hur mycket bättre vårt utgångsläge skulle ha varit i dag, när vi möta en kris, om vi hade haft en större valutareserv att tillgå.

Det finns inte mycket anledning här att nu rulla upp hela den ekonomiska debatten. Vi förde en sådan debatt för några veckor sedan, och om inte förr kommer den igen om två månader i samband med nästa års budget. Hur vårt läge kommer att bli under det kommande året, är avhängigt av många faktorer. Det beror inte bara på yttre omständigheter och inte bara på penningpolitiken, utan det beror i mycket hög

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

grad på hur vi kunna spara med statens utgifter — där finns mycket att ta — och det beror också på vilken måttfullhet som olika samhällsgrupper kunna påtaga sig i ett kritiskt läge.

Det begynnande krisläge som framträtt under de senaste månaderna ger sina särskilda problem, men det går därför inte att undanskjuta kravet på en mera långsiktig planering. Detta gäller hela den ekonomiska politiken och alla problem som sammanhånga med våra önsknings att upprätthålla en hög och jämn sysselsättning. Icke minst inom skattepolitiken behövs en långsiktig planering. Vi ha ett skattetryck, som är både hårt och kännbart. Under fredsekonomiska förutsättningar bör det vara möjligt, med iakttagande av skärpt sparsamhet i fråga om statens utgifter och om man samtidigt tar hänsyn till skattetryckets negativa verkningar i fråga om arbetsvilja och produktion, att komma fram till lättnader i fråga om skatterna.

Vi ha ett oroligt världsläge och en ansträngd konjunktur, och detta läge kräver uppoffringar, men detta ändrar icke vår grundsyn på skattefrågorna, och den är att vi behöva ett skattesystem och en skattenivå, som bättre än vad nu är fallet beakta skattebetalarnas och produktionens intressen.

Herr talman! Med dessa synpunkter har jag velat redovisa, från vilka utgångspunkter jag har kommit fram till att nu yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! När detta ärende behandlades av utskottet fogade jag en reservation till betänkandet eftersom jag har ansett att finansministern varit alltför blygsam då det gällt att beskatta pilsner och läskedrycker i jämförelse med att beskatta spritdryckerna.

När vi fingo detta ärende under behandling, voro vi alla överens om att läget i vårt land var sådant att vi inte kunde yrka avslag på Kungl. Maj:ts framställning; man visste ju att vårt för-

svar måste förstärkas och att medel därtill måste anskaffas. I det sammanhanget kommer alltid det gamla temat fram: »Lägg på spriten, för den tål det!» Det är kanske mycket riktigt att den tål det, men jag tror också, att faran är mycket stor, om alltför mycket skatt lägges på spriten. Man bereder lönnbrännare och langare en väldig marknad i vårt land. Jag tror också att spritsmugglarna få en god marknad med de priser, som den legala spriten nu kommer att betinga.

Utskottet har föreslagit en ökning av priset på det vanliga brännvinet med 2 kronor 34 öre, under det att finansministern när det gäller malt- och läskedrycker föreslagit 3 öres förhöjning per liter för dessa drycker. Jag tror att det inte skulle ha varit något farligt alls — och jag framförde också den tanken i utskottet — om man där hade lagt på 15 öres förhöjning per liter. Med hänsyn till den kolossala ökning i förbrukningen av läske- och maltdrycker, som skett, tror jag inte det skulle vara någon risk för finansministern att söka ta ut litet mera pengar på dessa varuslag. Jag känner faktiskt inte igen finansministern, ty han brukar inte vara så blygsam! Men den här gången har han verkligen varit mycket försiktig.

Finns det då inte någon möjlighet att kunna förenkla hela detta system och på så sätt få in mera pengar till statskassan? Nu äro vi snart uppe i ett sådant prisläge för spriten att vi skulle kunna slopa motböckerna. Det finns ju t. ex. en stor personal, som sitter och kontrollerar de där lapparna, som visa, om den ene förtärt 2 $\frac{1}{2}$ och den andre 5 centiliter, eller om man ätit sin obligatoriska smörgås eller måltid. Jag tror att tiden är inne att rationalisera bort en del ting på detta område och att överföra en hel del av dessa människor i produktivt arbete och på det sättet bespara statskassan kanske ganska stora utgifter för att spara pengar, som så väl behövas på annat håll.

Nu kan det tänkas att finansministern kommer att säga, att nykterhetskommittén, när den framlägger sitt förslag, kanske kommer med någon besparingsåt-

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

gärd i den riktningen. Men vi ha inte ännu fått vetskap om huruvida nykterhetskommittén kommer fram med sitt förslag inom en nära framtid. Jag anser emellertid, att vi fort nog skulle behöva gå in för en besparingsåtgärd på detta område. Jag tror inte att vi i längden kunna fortsätta med att på detta sätt bara punktbeskatta och punktbeskatta. Det är alldeles riktigt som herr Wehtje sade: Den skatt, som vi nu taga ut, räcker för innevarande budgetår, men hur ställer det sig för nästa år? Vi ha sett i dagens tidningar, att direktör Wärn har föreslagit besparingar med 100 miljoner kronor, men man vet ännu inte om detta förslag är genomförbart. 100 miljoner räcka emellertid inte långt, mina herrar, när det gäller nästa budgetår med tanke på att vi kanske bli tvungna att ytterligare förstärka och utöka vårt försvar i ganska stor utsträckning.

Det hade varit klokt, tror jag, om finansministern hade tagit upp det gamla förslaget om införandet av en allmän omsättningsskatt. Han sade visserligen redan i remissdebatten, att han inte ville framlägga ett sådant förslag därför att det var förenat med så stora svårigheter och besvärligheter, att han inte ansåg det vara någon möjlighet att framlägga det. Men jag ifrågasätter, om det går att skaffa fram alla de pengar, som behövas i statskassan, utan att tillgripa en sådan åtgärd. Det är självklart, och det håller jag gärna med om, att det inte är smakligt att införa en sådan skatt, men den direkta beskattningen är ändå så hög, att vi inte ha stora möjligheter att ytterligare kunna lägga bördor på de svenska medborgarna på den vägen.

Hur skola vi då kunna få fram de inkomstsummor som behövas? Det kan ju hända, att finansministern även får lov att tillgripa en skatt på den kolorerade veckopressen, fastän han i våras sade, att han aldrig kommer att göra det. Men den skatten kan ge statskassan 25 miljoner kronor, och det går ändå att täppa till något litet hål med dessa 25 miljoner kronor utan att därför skada det svenska folket. Säger man, att man kan plocka ut mer pengar från dem, som vilja ta en

shaps eller dricka en pilsner eller en läskedryck, så anser jag att också de, som läsa den kolorerade veckopressen, böra få vidkännas en liten skärpning i sina utgifter.

Jag skall inte här yrka avslag på utskottets hemställan — jag skall, herr talman, tvärtom sluta med att yrka bifall till utskottets förslag. Men jag vill rikta den frågan till finansministern: Ha vi att vänta något förslag till nästkommande års riksdag beträffande en indragning av det nuvarande spritansöringssystemet? Skall man fortfarande hålla de 90 procent av svenska folket, som äro lojala medborgare, under kontroll för att utröna, som jag förut sade, huruvida en person tar en snaps mer eller mindre eller äter en smörgås eller inte dessförinnan? Ha vi alltså något förslag att avvakta från finansministerns sida om en rationalisering på detta område?

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Jag känner mig nästan litet blyg för att uppträda å bevillningsutskottets vägnar, då hela denna debatt förts över bevillningsutskottets huvud emot finansministern och då man till sist har avrundat den med en direkt interpellation — eller låt oss kalla det en enkel fråga. Men icke förty skall jag tillåta mig att säga några ord om vad som här har anförts under debatten.

Från de i bevillningsutskottet representerade partiernas sida är man ju allmänt ense om att den föreslagna ökade beskattningen är nödvändig, men man har tydligen från olika partiers sida velat framföra vissa mera allmänna synpunkter på det ekonomiska eller finanspolitiska läget. Så skedde från herr Wehtjes sida, då han talade om att bevillningsutskottet här hade något givit sig in på frågan om det ekonomiska läget, som finansministern ju hade skildrat rätt utförligt i propositionen. Och jag är villig att erkänna, att det är något som ligger utanför vad bevillningsutskottet närmast sysslar med. Bevillningsutskottet har kanske just därför

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

ålagt sig en rätt stor försiktighet i formuleringen av sina oförgripliga meningar på denna punkt. Men vad det där har formulerat hör väl till de ting, om vilka vi äro tämligen allmänt ense.

När herr Wehtje talar om att man här måste ta ordentliga tag i kampen mot en hotande inflation, är det ju vad utskottet också har framfört som sin mening, nämligen att det finns en hel del företeelser inom vårt ekonomiska liv, som kunna göra läget besvärligt och som kunna kräva — och redan ha krävt — vidtagandet av en rad av åtgärder. På den punkten råder såvitt jag vet ingen meningsskiljaktighet.

Man är inte heller oense, när bevillningsutskottet har givit sig in litet på statsutskottets domäner och talat om nödvändigheten av sparsamhet med de utgifter, som genom statsutskottets försorg och genom regeringens och utskottets samfällda ansträngningar bringats på riksdagens bord. Vi i bevillningsutskottet äro ändå de, som till sist få sitta emellan när det gäller att diskutera hur medel till anslagen skola kunna anskaffas. Därför ansågo vi det vara lämpligt att understryka nödvändigheten av sparsamhet inte bara i statsförvaltningen utan även för övrigt. Vi ville gärna genom detta uttalande mana inte regeringen, ty det är uppenbart att regeringen har klart för sig att här måste föras en hård budgetpolitik, men partierna att vid beredandet av frågorna till nästa års riksdag tänka på att riksdagen inte drar åt ett annat håll än vad regeringen i sparsamhetens syfte vill dra. Och det är kanske inte minst en maning till de enskilda motionärerna att försöka att inte för mycket se de olika frågorna ur ett enskilt intressesynpunkt för att en eller annan för all del mycket önskvärd sak kunde komma till stånd eller för att ett eller annat anslag kunde förstärkas, utan att tänka på att här erfordras en allmän samverkan för att genomföra sparsamhet med statens utgifter.

När jag i dag hörde talet om sparsamhet från herr Wehtjes sida, så undrade jag, om inte herr Wehtje skulle kunna

finna ett annat forum också, där han skulle kunna framföra sina sparsamhetsvärdjande satser. Ty här gäller det icke minst för företagen i stort att inte gå fram efter den regel, som man för några år sedan hörde anföras från konservativt håll, att en hel del investeringsåtgärder vidtogos därför att man ansåg, att staten betalade en viss del av dem. Jag tror och vill väl hoppas, att det i mycket ringa utsträckning sker så. Men skall man lita på vad som då från konservativt håll sades av en herre, som inte för närvarande tillhör första kammaren, är det mot yttringar åt det hållet, som man, herr Wehtje, bör tala manande ord. Man får inte vidtaga sådana åtgärder, att man investerar pengar till andra saker än sådana som äro ekonomiskt fullt försvarliga.

Sedan var det en sak bland de allmänna ting, som herr Wehtje förde på tal, som jag inte kan underlåta att säga något om. Herr Wehtje lät antyda, att när vi för några år sedan, år 1947, behandlade den stora skattefråga, som vi då hade före, hade man inte från åtskilliga håll — t. ex. från mitt partis håll — lyssnat på vad vi nu allmänt samla oss om. Ja, men hur många gånger skall det behöva sägas, att vad som hände 1947 ju i det stora hela gällde genomförandet av ett skatteminskingsprogram. Det gällde också ett skattefördelningsprogram, men det innebar ju ändå och för det första en skatteminskning för tre miljoner av landets skattebetalare. Det blev en skatteökning för åtskilliga, för några hundratusen, men i det stora hela var det som sagt en skatteminskning, som genomfördes 1947. För det andra var det fråga om fördelning av skatterna enligt de linjer, som man inom mitt parti anlade på förmågan hos olika grupper att bära skatterna.

Frågan om fördelningen av skatter kan nog komma upp gång på gång — det är mycket sannolikt att vi, beroende på våra olika värderingar, där kunna stanna vid olika förslag och ha meningsbrytningar med varandra. Men den gången gällde det inte frågan om skattens ökning, utan det gällde närmast

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

frågan om en skatteminskning för det stora flertalet, och i övrigt var det ett skattefördelningsproblem.

Jag skulle också vilja säga med anledning av vad utskottet förut har anfört om de direkta och de indirekta skatterna, att jag för min personliga del tycker att det förhållandet, att vi nu öka den indirekta skatten, är någonting mycket olustigt. I likhet med utskottet finner jag det omöjligt att nu öka de direkta skatterna, men jag tycker det är synnerligen tråkigt att det skall vara nödvändigt att öka skattebördan och inte kunna gå fram på den rättvisare fördelningsväg, som ändå det direkta skattesystemet innebär. Så länge det finns möjlighet att välja mellan direkta och indirekta skatter, ger jag prioritet åt de direkta skatterna, men jag erkänner, att de direkta skatterna nu ha nått en sådan höjd, att vi måste stanna där vi äro. En av årets stora tilldragelser har ändock varit den, att vi ha dragit ned den direkta kommunalskatten för visserligen inte alla men stora grupper av landets skattebetalare.

Jag beklagar, att läget är sådant att vi inte ha ett fritt val på denna punkt.

Jag vet inte, om jag skall närmare diskutera folkpartiets reservation. Det blir nämligen alltför mycket en fråga om de termer, som vi lämpligen böra använda. Jag märkte ju, att herr Petrén inte kunde elda upp sig till det patos, som hans store lärofader kunde elda upp sig till på en annan plats i detta hus, och det håller jag herr Petrén räkning för. Hans skånska balans tillät honom tydligen inte en sådan uppeldning. Men saken ligger ju närmast så till, att lika väl som vi balansera en riksstat så, att vi då den framlägges vilja ha inkomster, som täcka utgifterna, lika väl vilja vi också att riksstaten, när den löper, skall ha inkomster, som täcka alla utgifter för driftbudgeten. Vi vilja både det ena och det andra. Begreppet budget är därvid sett ur två olika synpunkter, och det hade onekligen varit rätt bra, om man därvid kunnat använda olika termer. Jag kan inte nu skaka några lämpliga termer ur ärmen, men alla inom

riksdagen begripa ju vad saken gäller. I ena fallet gäller det, att den formella budgeten skall vara åtminstone balanserad och gärna överbalanserad, vilket vi i våras kunde åstadkomma i någon utsträckning. I andra fallet gäller det, att under det år, som löper, också alla utgifter å driftsbudgeten kunna täckas av verkliga inkomster under året — det är vad vi kallat den reella budgetbalansen. Jag tror att det är något som vi mera allmänt måste räkna med inte bara i år utan även för framtiden.

Beroende på hela vår samhällsekonomiska politik göra vi numera upp, som kammaren har sig väl bekant, inte bara en statsbudget, utan också en nationalbudget. Vi räkna med samhällsbalansen liksom med den statsfinanciella balansen. Och så länge vi föra en sådan diskussion, kunna vi inte bara begränsa våra undersökningar till att vid budgetuppgörandet överensstämmelse råder mellan inkomster och utgifter, utan vi måste även tänka på hur budgeten löper under året. Det är en rätt så blygsam men alldeles nödvändig utvidgning av de finansfrågor, till vilka riksdagen har att ta ställning.

Herr Elofssons beklagande av att spritbeskattningen har blivit så hög kan jag i mycket instämma i; denna beskattning är hög och det är inte enbart lyckligt. Det kan ju ha sina lyckosamma biverkningar, det vill jag inte förneka, men det är inte enbart lyckligt att denna beskattning nått en sådan höjd. När man emellertid nu har haft att välja, på vilket område man skall lägga den nödvändiga nya beskattningen, så har jag för min del liksom utskottet och regeringen — ty vi äro ju eniga på den punkten, även herr Elofsson, fastän med en liten smula gnäll — trots allt ändå tagit en höjning av spritbeskattningen.

Herr Elofsson suckade över att man inte samtidigt också höjde maltdrycksbeskattningen med 15 öre per liter. Jag skulle vilja trösta herr Elofsson med att säga, att eftersom tillverkningsvärdet på en flaska öl lär vara 14 öre och vi nu ha 14 öres beskattning, är detta en beskattning med 100 procent, och jag tycker

Ang. höjning av omsättningskatten å spritdrycker m. m.

nästän, att han skulle kunna vara tillfredsställd med det. När det gäller chokladen kommer beskattningen inte upp i mer än 80 procent och beträffande läskedrycker till en något lägre siffra.

Ja, herr talman, det är ju mycket angevänt att här kunna få yrka bifall till ett förslag från utskottet, om vilket de i detsamma representerade partierna äro fullständigt eniga, och med dessa randanmärkningar till vad som i dag sagts ber jag, herr talman, att få göra yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr WEHTJE (kort genmäle): Herr talman! I anledning av herr Sjödahls yttrande i inledningen till sitt anförande, att denna debatt egentligen gick över bevillningsutskottets huvud, skulle jag vilja betona, att det inte var min mening att mitt uttalande skulle fattas så. Ty jag har ganska uttryckligt både i det särskilda yttrande, som jag varit med om, och i mitt uttalande här tidigare sagt, att bevillningsutskottet enligt min mening har intagit en felaktig inställning, när det nu in blanco har endosserat den växel, som finansministern har dragit i propositionen.

Jag vill understryka vad jag menar med detta genom att peka på, att man kan säga om utskottets ställningstagande precis detsamma som Kooperativa förbundet har sagt när det har yttrat sig om ett förslag, som det fått på remiss. Kooperativa förbundet framhåller, att det viktigaste är, att statsmakterna icke vidtaga vissa penning- och valutapolitiska åtgärder som isolerade ingripanden, utan att åtgärderna utformas till ett samordnat program för samhällsekonomisk balans.

Detta finns inte i propositionen. Här godtager emellertid nu bevillningsutskottet de uttalanden, som äro gjorda av finansministern, precis som om det vore ett program, och med den extra beskattningen på de varor som det här gäller, d. v. s. indirekta skatter på 100 miljoner kronor om året, tror man sig ha löst vår samhällsekonomi på viss sikt.

Sedan nämnde herr Sjö Dahl också om att man i bevillningsutskottets uttalande hade velat mana till sparsamhet, och det tyckte han att jag skulle propagera för i mitt arbete på annat håll. Jag tror inte att det är där, man behöver propagera för ökad sparsamhet, utan det är på ett helt annat håll. Jag tror att det är med konsumenterna, vi skola tala om sparsamhet. Vi böra även ge ett sådant underlag, att de bli intresserade för sparsamhet genom ett stabilt penningvärde.

Herr SJÖDAHL (kort genmäle): Herr talman! Då herr Wehtje säger, att regeringen inte har framlagt ett enhetligt förslag om hur inflationen skall bekämpas, så skulle jag vilja säga — åtminstone har det tyckts mig så och i stort sett bevillningsutskottet också — att om man iakttagit de olika åtgärder, som från regeringens håll ha föreslagits och komma att föreslås, så har man ett program. Men herr Wehtje saknar nog i detta program någon punkt, som ligger honom särskilt ömt om hjärtat, och det är därför han inte vill godkänna det som program. Om herr Wehtje inte bara stavar utan också lägger ihop, kommer han att få fram ett program!

Herr ÖHMAN: Herr talman! Det förefaller mig som om herr statsrådet bygger på en bräcklig grund, när han avser att ungefär hälften av medlen till försvarsutgifterna skall supas ihop av Sveriges folk. Och det är även så med den nuvarande skattepolitiken, att man gärna vill göra den reflexionen, att om nykterhetsvännerna skulle lyckas i sitt uppsåt att få folk att avstå från alkoholbruk, blir läget synnerligen bekymmersamt för statens finanser och framför allt för den, som då skall vara finansminister. Här litar tydligen regeringen på att folket skall vara tämligen kallsinnigt mot nykterhetssträvandena och så mycket mera lojalt emot statsmakternas finanspolitik. Det finns kanske en viss grund att ha denna mening, i varje fall om det är riktigt, som här-

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

om dagen skrevs i en av folkpartiets tidningar, att man här i huvudstaden i glada sällskap börja utbyta ordet »Skål» mot »Plikten framför allt», när man höjer sina glas.

Vi ha från kommunistiskt håll i en motion yrkat avslag på dessa nya skatter. Det ha vi gjort framför allt därför att vi inte anse den föreslagna nya upp-rustningen motiverad och därför att vi anse att den skärpta indirekta beskattning, som det föreliggande förslaget innebär, är en upprörande orättvisa, då den ju främst och hårdast drabbar de mindre inkomsttagarna.

Det är emellertid inte bara den här sidan av saken, som föranleder mig att begära ordet, utan jag vill också med ett par ord beröra andra saker, som höra ihop med detta ämne. Det gäller framför allt det resonemang, som regeringen och utskottet föra i fråga om den ekonomiska politiken i allmänhet. Utskottet skriver helt riktigt, att det nu föreligger en internationell prisstegringskonjunktur. Utskottet medger vidare, att verkningarna av devalveringen nu komma med drygt ett års eftersläpning och medföra höjning av den inhemska prisnivån, samtidigt som priserna på världsmarknaden stiga.

Jag kan inte underlåta att notera, att detta konstaterande från utskottets och regeringens sida innebär, att man i saker kommunisterna rätt, när vi varnade för devalveringen och hävdade, att denna var en jättelik internationell finansoperation, vars främsta syfte var att stärka den amerikanska storfinansens ställning på de europeiska ländernas och framför allt småfolkets bekostnad. Regeringen hängav sig, när devalveringsfrågan var aktuell, åt illusionen, att pris-sänkningar voro snart förestående på världsmarknaden, och hävdade från dessa utgångspunkter, att en nedskrivning av kronan var av stort värde och till stor fördel för Sverige. Man kan nu konstatera, att utvecklingen under det gångna året med tydligt eftertryck har underkänt denna ståndpunkt och besannat de farhågor, som vi från kommunistiskt håll uttalade.

Nu stiga ju priserna framför allt på grund av den internationella rustningskonjunkturen, och i den situationen förefaller det mig, som om regeringen och bevillningsutskottet äro i färd med att begå ett nytt allvarligt misstag. Ty vad är det, som nu sker? Jo i stället för att söka vägar och vidta åtgärder i syfte att hejda prisstegringen och hålla prisnivån nere inom landet, rekommendera ju regeringen och utskottet rakt motsatta åtgärder. Jag tycker det är en egen-domlig logik i det resonemang, som anföres från utskottets sida. Man varnar för prisstegringar, man varnar för inflationen, men rekommenderar samtidigt statsmakterna att vidta åtgärder för att höja priserna. Prisstegringarna skola således bekämpas med prishöjningar! Det är inte bara det nu föreliggande förslaget om ökade konsumtionsskatter, som är uttryck för denna egenartade ekonomiska politik. De signalerade höjningarna på järnvägsbiljetter och statens taxor i övrigt, den fortgående uppluckringen av priskontrollen och sloandet av subventionerna äro ju åtgärder, som direkt bidra till att höja prisnivån.

Det föranleder mig att dra den konklusionen, att regeringens linje i praktiken inte är att verkligen bekämpa inflationstendenserna utan i stället att befrämja dem och, som man också har sagt från regeringens sida, åstadkomma ett slags kontrollerad inflation.

Jag måste vidare draga den slutsatsen, att det av dessa åtgärder att döma inte kan vara regeringens linje att bevara och höja folkets levnadsstandard utan i stället att sänka den. Utskottet antyder ju också ytterligare kommande åtgärder i syfte att skära ned köpkraften hos de breda folklagren, som det heter.

Herr talman! Denna politik kunna vi från kommunistiskt håll inte ansluta oss till. Vi betrakta de nu föreslagna konsumtionsskatterna som ett led i strävandena att sänka de mindre bemedlades standard. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 642 i andra kammaren, vilken innebär avslag på föreliggande proposition.

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

Herr NORDENSON: Herr talman! Den föreliggande propositionen erbjuder ju en ganska nedslående lektyr, och man konstaterar också, att utskottet tagit mycket allvarligt på det bekymmersamma ekonomiska läge, som vi för närvarande befinna oss i. Jag skall inte här gå in på en allmän ekonomisk debatt, men jag skulle vilja på några punkter göra reflexioner till dagens läge.

Beträffande överbalanseringen har man i alla kretsar varit alldeles ense om att driftbudgeten borde vara väl balanserad och helst överbalanserad. Nu har finansministern i sin föreliggande proposition hållit på att driftbudgeten skulle vara så till vida överbalanserad, att man även med direkta inkomster skulle täcka de utgifter, som föranledas av anslagsreservationer, vilka tagits i anspråk. När folkpartiet nu inte anser sig kunna gå med på det, är det ju bara en fråga om i vilken grad man vill åstadkomma överbalanseringen. Man kan naturligtvis nöja sig med att bara täcka de ordinarie utgifterna, och man kan tänka sig att som finansministern gå längre och även täcka anslagsreservationerna.

Jag vill då erinra om att vi tidigare ha ställt våra anspråk ännu högre. Vi kunna som exempel ta 1949/50 års statsverksproposition. Den innebar, att inkomsterna på driftbudgeten skulle med över 700 miljoner överstiga utgifterna på driftbudgeten, och man räknade med att täcka även det kapitalbehov, som fanns på kapitalbudgeten, samt anslagsreservationer på såväl drift- som kapitalbudgeten. Kalkylen slutade till och med på ett överskott på 25 milj. kronor. Tanken var att man på det viset skulle täcka samtliga utgifter med verkliga inkomster och slippa all upplåning. Man kan naturligtvis ställa olika krav, men detta är vad vi faktiskt en gång ha siktat till.

Tyvär är utfallet av 1949/50 års budget ytterligt nedslående. Vi ha nyligen fått siffrorna. Det befinns, att inkomsterna inte ens ha kunnat täcka utgifterna på driftbudgeten. Där har uppstått en brist på 163 milj. kronor, och i förhål-

lande till riksstaten — som i alla fall var något oförmånligare än statsverkspropositionen — slutar det med en försämring på 840 milj. kronor. Det är ett verkligt bekymmersamt resultat, och det visar, hur vanskligt det är att kunna genomföra den överbalansering, som vi strävat till.

Jag vill då peka på att en av de faktorer, som särskilt vållar svårigheter, är just de anslagsreservationer, som bli aktuella under året och som äro så svåra att beräkna. Det är därför enligt min mening nödvändigt, att denna fråga göres till föremål för en djupare analys, så att vi om möjligt i statsverkspropositionerna få mera ingående besked om vad som kan väntas bli aktuellt av dylika anslag. Jag vill erinra om att vi också numera ha någonting, som heter utgiftsmyndiganden som innebära, att regeringen kan göra utgifter, för vilka inget anslag finns men som måste obligatoriskt täckas på budgeten det år som utgiften verkställs. Detta kan naturligtvis ytterligare förrycka det hela. Dessa faktorer måste därför bli föremål för en mera ingående analys.

Den andra punkt, som jag vill beröra, är frågan om upplåningen. Man har strävat efter att slippa all upplåning. Resultatet är, att vi under 1949/50 ha måst låna stora belopp och att vi förmodligen även under 1950/51 bli nödsakade att låna. Då måste det med kraft understrykas, att denna upplåning måste ske på den allmänna marknaden och icke hos riksbanken, ty låna vi där, så motverka vi direkt syftet med överbalanseringen, nämligen att suga upp köpkraft. Jag ber att på den punkten få erinra om det uttalande, som har gjorts av konjunkturinstitutet och som går ut på att under 1949/50 har upplåningen skötts på ett sådant sätt, att man i själva verket har tillfört marknaden köpkraft på mellan 400 och 500 milj. kronor. Man har sålunda bidragit till inflationstendenserna i stället för att dämpa dem.

Jag har velat särskilt understryka detta, därför att upplåningen har en utomordentligt stor betydelse för att åstadkomma den nödiga balansen.

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

Den tredje punkten gäller utgifterna. Vi känna alla de svårigheter, som där finnas. Man konstaterar med tillfredsställelse det initiativ, som regeringen har tagit att tillsätta en särskild person för att komma fram med förslag till besparingar, och vi hoppas, att det här skall kunna bli fråga om avsevärda belopp. Men vi ha en motverkande faktor, som kan anta ganska stora proportioner, och det är de automatiska utgiftsstegringarna. Där ha vi också en faktor, som förtrycker all vår planläggning. Jag vill därför även på den punkten hemställa, att vi i framtiden från regeringens sida få en mera ingående redovisning och diskussion av vad som är att vänta på olika punkter av automatiska utgiftsstegringar.

Vad sedan inkomsterna beträffar, framstår ju vikten av att vi verkligen kunna höja dem i tillräcklig grad för att få balans. Där har budgetredovisningen för 1949/50 givit oss en bekymmersam påminnelse om våra svårigheter — jag höll på att säga vår dödlighet. Det visar sig nämligen, att skatteintäkterna för det gångna året varit 290 milj. kronor lägre än vad som var beräknat.

Om vi i fortsättningen skola kunna få balans och än hellre överbalans och täcka utgifterna med direkta inkomster, är det uppenbart, att vi måste räkna med att åstadkomma ökade inkomster. Det har redan konstaterats, att vi inte ha möjlighet att öka de direkta skatterna — därom äro alla ense — utan äro hänvisade till de indirekta. Det betänkande vi nu ha fått andas ju djupa bekymmer för höjningar av skatterna på de konsumtionsvaror, som det här gäller, därför att man — naturligtvis med rätta — misstänker att konsumtionen kan komma att minska. Vi ha ju under senare år även anlitat vad vi kalla punkt-skatter, och där måste vi säga, att erfarenheten är i hög grad avskräckande. Jag vill bara erinra om att tillämpningen har medfört mycket stora svårigheter. De ha vidare visat sig drabba orättvist och åstadkomma betänkliga snedvridningar i produktionen. Vi ha ju också varit tvungna att slopa pappersskatten, sänka bensinskatten, och som det

förut påpekats har den höga biografskatten nödgat oss undersöka, på vad sätt vi skola kunna hjälpa den inhemska filmproduktionen. Konsumtionsskatter av denna beskaffenhet, som träffa bara ett enskilt område, ha sålunda visat sig vara ytterligt otillfredsställande och i vissa fall rent skadliga. Det illustrerar vad jag många gånger här har framhållit, nämligen att vi måste sätta in våra åtgärder jämnt över hela linjen och inte komma med ingripanden på enstaka punkter här och där.

Förhållandena peka därhän att vår egentligen enda återstående möjlighet är att ta till indirekta skatter av generell art. Jag kan inte underlåta att understryka, att den utgifts- och skattepolitik, som i tio—femton år har förts i detta land, har lett till att generella konsumtionsskatter faktiskt nu äro det enda verkligt effektiva medlet att höja våra inkomster. Man behöver inte ställa något särskilt yrkande, som herr Elofsson i Vä gjorde, om införande av en omsättningsskatt. Utvecklingen har av dem, som haft ansvar för den ekonomiska politiken här i landet, lett till att det är det enda, som står oss till buds för att få en effektiv inkomstökning.

Jag har därmed gjort några av de reflexioner, som jag anser att detta betänkande ger anledning till. Jag vill till sist ansluta mig till den hemställan herr Wehtje gjorde om en mera allmän ekonomisk plan. Vad man här vill ha är en ingående inventering av alla de medel, som stå oss till buds för att dämpa högkonjunkturen och den därav följande inflationen, och få dem vägda mot varandra. I denna inventering böra som sagt alla medel tas med och inget försummas.

Sammanfattningsvis vill jag till finansministern rikta en enträgen vädjan, att vi i nästa statsverksproposition få en mera överskådlig redovisning och en mera ingående diskussion av de tre faktorer, som jag här pekat på, nämligen anslagsreservationerna, utgiftsbemyndigandena och de automatiska utgiftsstegringarna. Det bör göras ett försök till uppskattning av i vilken omfattning och

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

i vilken takt de kunna väntas bli aktualiserade. Jag vill inte förneka, att våra statsverkspropositioner i många punkter ha lämnat ett mycket värdefullt material för att belysa dessa saker, men man har fått plocka dem på olika håll, och det är för den enskilde ytterligt svårt att verkligen göra det på ett sådant sätt, att man har garantier för att man får med alla faktorer. Man glömmar synnerligen lätt bort någonting. Därför anser jag, att det skulle vara värdefullt, för att inte säga nödvändigt, att få mera ingående redovisning av särskilt dessa saker från finansministern för framtiden.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag skall först svara på en vädjan och en fråga, som riktats till mig.

Jag skall för min del söka tillse, att herr Nordenson får de analyser och översikter i nästa statsverksproposition, som det är möjligt att åstadkomma beträffande väntad reservationsmedelsförbrukning, bemyndigandenas utfall och läget i fråga om de automatiska utgiftsökningarna.

Herr Elofsson frågade — i förtäckta ordalag, men jag uppfattade innebörden så — om förslag att avskaffa motboken skulle föreläggas nästa års riksdag. Jag tror att det av rent tekniska skäl är uppenbart, att så inte kan bli fallet. Kommittébetänkandet i frågan är ännu inte avgivet, och även sedan det har skett måste nog en ganska avsevärd tid förflyta, innan en så stor och ingripande fråga blivit slutbehandlad och kan föreläggas riksdagen i form av en proposition.

Den fråga, som spelar så stor roll för folkpartiet och dess representanter, är egentligen bara en terminologisk angelägenhet. Jag tänker inte gå in på någon närmare diskussion av den, utan vill endast till herr Petrén säga, att när jag i mina framställningar tillåtit mig att vid sidan om de gamla beteckningarna införa uttrycket »reell budgetbalans», så har det skett för att få ett sammanfattande och expressivt uttryck för

den status, som budgeten måste befinna sig i för att den icke i nuvarande läge skall få en rent negativ inverkan på samhällsekonomin. Det minsta man måste fordra är att statens löpande utgifter skola täckas av löpande inkomster, även om utgifterna göras via gamla reservationsanslag. Att detta ur formell synpunkt är en överbalansering av budgeten har jag aldrig bestridit, men jag anser det lämpligt att säga ifrån: Där är i varje fall en gräns, som icke får överskridas.

Vad sedan beträffar de större ekonomiska frågorna, vill jag inte här ingå i en ny debatt om dem. Det är ju ett faktum, att vi för inte mycket mer än 14 dagar sedan hade en allmän ekonomisk debatt här i riksdagen på grundval av den proposition, som i dag behandlas av kamrarna. Det har sedan dess praktiskt taget icke hänt någonting, som skulle kunna ge anledning till ett nytt tankeutbyte. De synpunkter, som här ha framförts särskilt av herr Wehtje, diskuterades i den debatten, och jag angav då min mening om dem. Det finns icke någon anledning för mig att nu på nytt ingå på detta.

Jag tror att herr Sjö Dahl hade ganska rätt i sitt yttrande nyss. När herr Wehtje och hans meningsfränder inte vilja godtaga min uppläggning av ett program för att motverka inflationen, beror det nog på att i den uppläggningen saknas något som herr Wehtje och hans meningsfränder skulle vilja ha där, fastän man egentligen inte vill tala om vad det är — såvida det nu inte gäller den omsättningsskatt, som herr Nordenson nyss talade för men som han ansåg inte behövde finnas i programmet, därför att den ändå kommer av sig själv. Jag drar denna slutsats, därför att herr Wehtje i en replik till herr Sjö Dahl sade, att det inte är hos industrien man skall frammana sparsamhet utan hos konsumenterna, och i sitt första anförande yttrade, att det nu inte längre är tid att hålla förmaningstal. När jag sammanställer dessa yttranden, förstår jag att det måste vara någonting herr Wehtje vill, som riktas mot konsumenterna och

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

som är av tvingande natur. Jag har ingenting emot att herr Wehtje hyser en sådan uppfattning, men den är inte ny utan framkom redan i den ekonomiska debatten för 14 dagar sedan, och jag har ingen anledning att nu upprepa de synpunkter jag då anförde i denna sak.

Jag skulle också vilja säga till herr Wehtje, att det är väl ingen som tror att vi ha löst några samhällsekonomiska problem genom bifall till den proposition, som i dag föreligger. Den har aldrig framkommit med sådana pretentioner, utan har allenast till syfte att förstärka budgeten för innevarande år, så att vi inte få en ren underbalansering. Att jag har begagnat tillfället att i det sammanhanget framlägga min syn på det ekonomiska läget är en sak för sig. Man skall inte binda samman dessa bägge ting på det sättet, att man tror att jag och de, som tycka som jag, skulle anse att frågan om hur inflationen skall bekämpas är löst i och med ett bifall till denna proposition.

Det enda nya, som egentligen har inträffat sedan den allmänna ekonomiska debatten och som därför kunde ge anledning till ett yttrande från min sida i dag, sammanhänger med en punkt i herr Nordensons framställning, nämligen den att han på nytt uppställde kravet att statens behov av lånemedel tillgodoses genom marknaden, ett krav som jag för min del tidigare i princip har anslutit mig till. Sedan vi sist talades vid har riksgäldskontoret gått ut i marknaden med ett lån, vilket inte har hänt på många år. Med hänsyn till avkastningen innefattar detta lån de gynnsammaste villkor, som i dagens marknads läge erbjudas, och i fråga om betalningsvillkoren är lånet så beskaffat, att representanterna för det institutionella sparandet kunna ta hänsyn till sina möjligheter även efter årsskiftet. Rent objektivt sett bör det alltså vara tydligt, att detta lån har förutsättningar att tillföra staten kapitalmedel. Jag vill för min del säga, att utfallet av detta lån kommer att bli av stor betydelse för möjligheterna att nå det mål, som herr Nordenson och jag äro ense om, näm-

ligen att statens försörjning med kapitalmedel skall ske via marknaden.

Herr Wehtje hävdade starkt kravet på en ny ekonomisk debatt vid denna riksdag. Jag förklarar för min del, att från regeringens sida icke kommer att tagas initiativ till ytterligare en ekonomisk debatt i år. Såvida det inte händer någonting, som vi i dag inte kunna förutse, finns det inte mer att diskutera än vi redan ha avhandlat. Herr Wehtje knöt sin förhoppning till framläggandet för höstriksdagen av ett förslag till investeringsskatt, och därför är det kanske lika bra att jag för min del förklarar läget på den punkten.

Jag har tagit intryck av de invändningar, som i synnerhet från näringsorganisationernas sida riktats mot vad man har kallat förslaget om investeringsskattens retroaktivitet. Jag har för min del tänkt att göra jämkningar i förslaget, som i möjligaste mån taga bort retroaktiviteten, men i och med att dessa jämkningar göras har jag inte längre behov av att pressa fram denna fråga till ett avgörande vid årets riksdag. Ur regeringens synpunkt är det tillräckligt att ett förslag rörande en investeringsskatt eller en spärrkontolag — vilketdera det skall bli ha vi ännu inte tagit slutlig ståndpunkt till — framlägges i början av nästa års riksdag. Vad jag kan se har riksdagen alltså icke att i höst vänta förslag i den frågan, och något utrymme för en ytterligare ekonomisk debatt i år kan det därför inte bli i sådant sammanhang.

Herr NORDENSON (kort genmäle): Herr talman! Statsrådet Sköld menade, att jag hade talat med värme för omsättningsskatten. Jag vill bara till korrigering av hans uttalande säga, att jag inte nämnde ordet omsättningsskatt. Jag talade om generellt verkande varuskatter och konstaterade, att den förda politiken har bragt oss i ett sådant läge, att detta är den enda möjlighet som numera återstår för oss att nämnvärt öka statens inkomster. Någon entusiasm har jag varken för direkta eller indirekta skatter, när de trissas upp i höjden. Vad jag

Ang. höjning av omsättningsskatten å spritdrycker m. m.

tycker om är låga skatter av bägge slaggen!

Beräffande upplåningen behöver jag väl knappast understryka, att jag med största tillfredsställelse har sett det lån, som lagts upp av riksgäldskontoret, och att jag helt kan instämma i vad finansministern sade om angelägenheten av att man går in på den vägen. Jag beklagar bara, att så sunda principer inte vunno anklang från finansministerposten för två, tre år sedan, när vi yrkade på att man skulle gå den vägen. Jag hälsar med glädje, att så är fallet nu.

Herr WEHTJE: Herr talman! Jag beklagar det uttalande finansministern nyss gjorde, att vi inte under denna riksdag ha att påräkna ett mera fullständigt program från regeringens sida om riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Det har ju dock hänt en hel del, sedan riksdagen hade tillfälle att mera ingående diskutera dessa ting under vårsessionen. Den markerade högkonjunktur, som vi ha kommit in i efter omsvängningen i Amerika under hösten i fjol, har påverkat våra inre förhållanden i så hög grad, att det helt visst hade varit motiverat att ta hela läget under omprövning. Och sedan har Koreakrisen tillkommit och ytterligare accentuerat de ändrade förhållandena. Därför hade jag verkligen väntat mig, att man inte skulle skjuta denna fråga om ett mera fullständigt program ifrån sig till nästa år.

Det är riktigt, att vi hade en ekonomisk debatt i riksdagen för omkring en månad sedan, men också den rörde ju bara spridda punkter. Det förelåg inte då något mera fullständigt uttalande från finansministerns sida om riktlinjerna, utan endast vad som nu har varit under behandling i bevillningsutskottet och i uttalandena i anknytning till dess betänkande. Jag kan inte finna annat än att det är utomordentligt angeläget, att vi få riktlinjer uppdragna och framlagda, som spänna över hela området.

Finansministern underströk samma sak som herr Sjödahl tidigare i debatten gjort i ett genmäle till mig, att man på företagarhåll inom näringslivet borde ta

under omprövning de appeller om sparsamhet och återhållsamhet, som man nu vill låta gå vidare. Jag kan försäkra att de förslag, som ha syftat till en sådan inställning från företagarhåll, ha varit under mycket allvarlig diskussion. Och jag tror att finansministern får erkänna, att underhandsdiskussionerna gett belägg för att man även från detta håll är besjälad av en vilja att försöka göra sin insats. Men det är dock så, att man inte bara kan lägga bördorna på det håll från vilket vi måste få det väsentliga underlaget för utvecklingen mot en ökad produktion. Även om man på näringslivets håll skulle vilja göra uppoffringar, må man göra klart för sig att de komma att verka ogynnsamt på utvecklingen av de produktiva krafterna.

I en tidigare debatt har jag efterlyst på vad sätt man egentligen främjar produktionen. Gå inte de regleringar, dirigeringar och ingripanden, som det här gäller, i de allra flesta fall faktiskt ut på sådana ting som inte främja produktionen utan tvärtom hindra den? Det är ur den synpunkten jag menar att man nu, då det gäller återhållsamhet och inbromsning av den alltför stora köpkraften, måste tänka efter på vad vis man skall kunna nå det önskade resultatet även då det gäller konsumenterna. Därmed vill jag inte ha antytt, att det enda medlet skall vara en omsättningsskatt. Finansministern och hans företrädare ha ju tidigare varit inne på linjen att använda de indirekta skatterna punktvis, och man bör helt visst överväga alla åtgärder, som kunna syfta till en indragning av den för stora köpkraften i vårt land.

Jag beklagar, att vi inte i höst få detta tillfälle att diskutera vår ekonomi, men vågar då uttala den förhoppningen att nästa års statsverksproposition blir så fullständig på dessa punkter, att den kan sägas innehålla ett program och inte bara, som jag nu har tillåtit mig att uttrycka det, spridda observationer på olika avsnitt rörande vår ekonomi.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten på att jag i mitt anförande aldrig polemiserade

Interpellation ang. avdragsrätten vid beskattning inom olika kommuner.
 mot näringslivet, utan mot herr Wehtje. nr 366, för herr Gustaf Napoleon Kollberg att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken.
 Och även om herr Wehtje är en betydande del av näringslivet, så är han dock icke näringslivet självt!

Jag skulle också vilja framhålla, att konjunkturinstitutet ansträngde sig för att till riksdagens höstsession få fram sin översikt och sitt material. Dess rapport förelåg också vid den föregående debatten. Redan vid den diskussionen fanns alltså en grund att stå på. Att herr Wehtje inte är nöjd med min uppläggning av saken förändrar ju inte detta faktum. Jag skall göra mitt bästa för att i statsverkspropositionen till nästa års riksdag ge en fullständig framställning, men jag kan inte garantera att herr Wehtje blir nöjd med den heller.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna A 2—A 6 och B.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmanen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 364, till Konungen angående val av en fullmäktig i riksbanken jämte suppleant;

dels ock till riksdagens förordnanden: nr 365, för herr Gustaf Filip Natan Kristensson i Osby att vara fullmäktig i riksbanken; och

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 367, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga tillägg å vissa löner och pensioner.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar, m. m.; samt

nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m.

Interpellation ang. avdragsrätten vid beskattning inom olika kommuner.

Herr VELANDER erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Enligt bestämmelserna i 46 § kommunalskattelagen äger skattskyldig åtnjuta vissa s. k. allmänna avdrag. Dessa avdrag äro dels avdrag för underskott å särskild förvärvskälla, dels vissa allmänna avdrag av personlig art såsom för periodiskt understöd, avgift för pensionsförsäkring, premier för sjuk- och arbetslöshetsförsäkring, kapital- och olycksfallsförsäkring m. m. Avdrag för underskott å viss förvärvskälla får avräknas från inkomst i den kommun, dit förvärvskällan hör. Övriga allmänna avdrag må avräknas från inkomst i hemortskommunen.

Enligt 48 och 50 §§ kommunalskattelagen äger den skattskyldige vidare att från taxerad inkomst i hemortskommunen åtnjuta kommunalt ortsavdrag samt

Interpellation ang. avdragsrätten vid beskattning inom olika kommuner.

s. k. avdrag för ömmande omständigheter.

Den kommunala inkomstskatten är i princip avsedd att träffa den personliga inkomsten på samma sätt som den direkta statsskatten. Det har emellertid ansetts föreligga en konflikt mellan å ena sidan den skattskyldiges intresse att bli beskattad efter sin förmåga och å andra sidan kommunernas intresse att utan inskränkningar få utnyttja till desamma anknutna beskattningsföremål. I denna konflikt har kommunernas intresse givits företräde. En samlad inkomstberäkning har genomförts endast för varje kommun men icke för flera kommuner, där beskattning för en och samma skattskyldig skall äga rum.

Den gällande kommunala inkomstbeskattningen innebär därför avsteg från skatteförmågeprincipen i ett flertal betydelsefulla avseenden. Har t. ex. en skattskyldig två förvärvskällor förlagda till olika kommuner, varav den ena givit inkomst och den andra visat förlust, får han ej avdraga förlusten från inkomsten utan blir beskattad på samma sätt som en skattskyldig, vilken haft en lika stor inkomst men icke någon förlust. Har vidare en skattskyldig åtnjutit inkomst blott i annan kommun än hemortskommunen, kan han inte utnyttja sina övriga allmänna avdrag, oaktat dessa otvivelaktigt grunda sig på omständigheter, som nedsätta hans skatteförmåga. Likartat är förhållandet beträffande ortsavdragen, som ej få avräknas mot inkomst i annan kommun än hemortskommunen. Det är dock ingalunda ovanligt att en skattskyldig har inkomst endast från förvärvskällor utanför hemortskommunen.

Enligt min uppfattning är denna ordning synnerligen otillfredsställande. Det måste anses angeläget att den kommunala inkomstskatten i görligaste mån anpassas efter skatteförmågan, särskilt med hänsyn till att beskattningens allmänna tyngd numera ökats i så hög grad. Att göra avvikelser från skatteförmågeprincipen vid den kommunala inkomstbeskattningen under hänvisning till att kommunerna böra betraktas så-

som slutna beskattningsområden förefaller mig icke vara motiverat. Det kan icke vara riktigt att uppfatta kommunen såsom ett subjekt med intressen, vilka stå i motsats till kommunmedlemmarnas. Det är icke något gemensamt intresse för kommunmedlemmarna, att vissa av dem skola belastas hårdare med kommunal inkomstskatt än som motsvarar deras förmåga för att bereda de övriga kommunmedlemmarna lättnader. En ändring på detta område framstår därför såsom i hög grad påkallad.

Förevarande fråga har varit föremål för särskild utredning av 1944 års skattesakkunniga. I ett år 1945 avgivet betänkande (SOU 1945:35) ha dessa sakkunniga föreslagit sådana ändringar i kommunalskattelagen att de allmänna avdrag och ortsavdrag, som en skattskyldig icke kan tillgodogöra sig i en kommun, skola så långt möjligt få utnyttjas mot hans inkomst i andra kommuner i proportion till dessa inkomsters storlek.

Enligt de sakkunnigas mening kunde hänsynen till kommunernas skatteunderlag och hushållning icke utgöra något avgörande hinder för ett genomförande av de ifrågasatta ändringarna av kommunalskattelagen. Icke heller de taxeringstekniska svårigheterna, vilka de sakkunniga utförligt ingingo på, ansågos utgöra något skäl för att bibehålla den nuvarande ordningen.

Under återopande av vad här anförts får jag hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet rikta följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att för 1951 års riksdag framlägga förslag om sådan ändring av bestämmelserna i kommunalskattelagen, att möjligheter beredas de skattskyldiga att på ett bättre sätt än för närvarande är möjligt tillgodogöra sig allmänna avdrag och ortsavdrag?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation om vidgad rätt till änkepension m. m.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr MANNERSKANTZ, som yttrade: Herr talman! I två likalydande motioner år 1948 (II:204 och I:121) hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:t efter erforderlig utredning ville framlägga förslag till riksdagen om sådan ändring av 2 § i 1947 års allmänna pensionsreglemente att maximialdern för ingående av äktenskap medförande rätt till familjepension höjdes.

I motionerna framhölls bl. a. följande.

Enligt bestämmelse i 2 § 2 mom. i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente tillkomme familjepension eller familjelivränta efterlevande maka, som ej ingått nytt äktenskap, under förutsättning att äktenskapet icke ingåtts efter det befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 60 år. Bestämmelsen om 60 år som gränsålder infördes beträffande civila befattningshavare först genom 1936 års allmänna familjepensionsreglemente. Om över huvud taget en gränsålder i förevarande fall skulle erfordras, vore det närmast en lämplighetsfråga, vilken ålder som borde fastställas. Det vore då anmärkningsvärt, att i våra dagar, då på grund av ett mera hygieniskt levnads sätt en 60-åring spänstighet och arbetsförmåga vore mycket större samt levnadsåldern avsevärt högre än för 30 à 40 år sedan, en sänkning av åldersgränsen för äktenskaps ingående för ett stort antal befattningshavare genomfördes utan någon närmare utredning och utan motivering. Det syntes snarare påkallat att ifrågasätta en höjning av den för år 1936 gällande åldersgränsen. Eventuellt kunde ju bestämmas att, ifall äktenskapet ingåtts efter det befattningshavaren fyllt 60 år, familjepensionen skulle utgå med något reducerat belopp, om den efterlevande maken icke uppnått en ålder av t. ex. minst 40 år.

Motionärerna ansågo, att bestämmelsen var alltför hård och obillig. Befattningshavaren hade ju varit skyldig att under sin tjänstetid verkställa inbetalningar till vederbörlig pensionskassa eller vidkännas familjepensionsavdrag un-

der medvetande om att han därigenom säkerställde sin eventuellt efterlevande makes framtid. I de enligt 1947 års löne-reglementen utgående nettolönerna vore pensionsavdragen redan gjorda.

Slutligen framhölls, att de merkostnader för statsverket, som en ändring av familjepensionsreglementet i nu antydd riktning skulle medföra, med all sannolikhet bleve jämförelsevis obetydliga.

Motionen föranledde ingen riksdagens åtgärd. Motiveringen härför var enligt bankoutskottets utlåtande nr 29, att en allmän översyn av pensionsreglementena vore att förvänta inom en nära framtid och att det i motionen väckta spörsmålet fölle inom ramen för denna översyn.

Det synes mig som om motionärerna anført starka sakliga skäl för en ändring av här ifrågasvarande bestämmelse. Det är enligt min mening direkt orättvist att förvägra efterlevande till en statstjänsteman familjepension, då ju vederbörande tjänsteman under sin tjänstetid måst vidkännas pensionsavdrag härför. Att frågan icke har någon större betydelse ur statsfinansiell synpunkt, bekräftas av en privat undersökning, som ställts till mitt förfogande. Av denna framgår att i Stockholms stad under treårsperioden 1945—1947 ingåtts 26 331 äktenskap, varav endast 17 utgöra sådana fall där mannen vid äktenskapets ingående var statstjänsteman i åldern över 60 år (mellan 60 och 77 år). Enligt statistisk årsbok 1950 ha i hela riket under 1947 ingåtts 58 732 äktenskap. Om man antar att förhållandena äro desamma över hela landet som i Stockholm, skulle detta betyda att i hela riket årligen ingås ungefär 40 äktenskap, där mannen är statstjänsteman över 60 år. I verkligheten är emellertid siffran säkerligen lägre, eftersom antalet statstjänstemän givetvis är relativt större i Stockholm än det övriga landet.

Under åberopande av vad ovan anförts får jag hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet få rikta följande frågor:

1) Har den i bankoutskottets utlåtande nr 29 år 1948 ifrågasatta allmänna översynen av pensionsreglementena igångsatts?

Interpellation om vidgad rätt till änkepension m. m.

2) Om så är fallet, ingår i denna utrednings uppdrag att behandla frågan om maximiåldern för ingående av äktenskap medförande rätt till familjepension?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad får härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöro-

målen under tiden 17—25 november för beivrande av Europarådets rådgivande församlings sammanträde i Strasbourg.
Stockholm den 15 november 1950.

Bernhard Näsgård.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.52 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.